

**Hallituksen esitys Eduskunnalle sotilaskurinpitolaki
ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi sotilaskurinpitolaki, joka korvaisi voimassa olevan sotilaskurinpitolain.

Esitys on laadittu voimassa olevan sotilaskurinpitolain pohjalta. Uudistuksen tavoitteena on luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet on otettu huomioon.

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhakuoikeus myös nykyisiin kurinpitoojennuksiin. Samalla luovuttaisiin erottelusta kurinpitoojennuksiin ja kurinpitorangeistuksiin siten, että kaikkia seuraamuksia kutsuttaisiin kurinpitorangeistuksiksi. Poistumiskielto ja poistumisrangeistus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamuslajiksi, poistumiskielloksi. Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saisi panna täytäntöön poistumiskieltoon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan, juhlapyhän tai vastaavan vapaan aikana. Kantelua koskevia säännöksiä ei sisältyisi sotilaskurinpitolakiin.

Joukko-osaston komentajaa alempien kurinpitoesimiesten tekemistä päätöksistä tehtäisiin ensin ratkaisupyynnö joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen voisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten päätöksistä voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen. Määräaika muutoksen hakemiselle olisi kaikissa

tapauksissa seitsemän päivää päätöksen tiedoksiantamisesta.

Kurinpitomenettelyssä määrätty kurinpitorangeistukset olisivat varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta pantavissa täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin erityisestä syystä määrää, ettei täytäntöönpanoa saa aloittaa tai jatkaa.

Asianosainen tai kurinpitoesimies voisi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista tuomioistuimelta. Menettelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin yleisiä ylimääräistä muutoksenhakua koskevia säännöksiä. Kurinpitopäätöstä ei voitaisi muuttaa rangaitun vahingoksi puolustusvoimien omin, sisäisin toimenpitein.

Syyttäjän osallistumisesta kurinpitovalituksen käsittelyyn luovuttaisiin. Eräät turvallisuutta ja järjestystä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan.

Samalla ehdotetaan muutettaviksi rikoslakia, sakon täytäntöönpanosta annettua lakia, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettua lakia, nimikirjalakia, rajavartiolakia ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia.

Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan samaan aikaan uuden esitutkintalain, uuden pakkokeinolain ja uuden lain rikostorjunnasta puolustusvoimissa kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 2014.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	5
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö.....	11
2.3 Nykytilan arviointi.....	16
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	17
3.1 Tavoitteet.....	17
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot.....	17
3.3 Keskeiset ehdotukset.....	17
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	18
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	18
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	19
4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset.....	19
4.4 Sukupuolivaikutukset.....	19
5 ASIAN VALMISTELU.....	19
5.1 Valmisteluvaiheet ja –aineisto.....	19
5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.....	20
6 RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ.....	21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	23
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT.....	23
1.1 Sotilaskurinpitolaki.....	23
1 luku. Yleiset säännökset.....	23
2 luku. Seuraamukset.....	23
3 luku. Kurinpitomenettelyn edellytykset.....	26
4 luku. Kurinpitoesimiehen toimivalta.....	26
5 luku. Pakkokeinot.....	28
6 luku. Esitutkinta.....	32
7 luku. Kurinpitoasian päättäminen.....	37
8 luku. Muutoksenhaku.....	39
9 luku. Täytäntöönpano.....	45
10 luku. Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot.....	51
11 luku. Kurinpitopäätöksen kirjaaminen.....	53
12 luku. Kurinpitomenettelyn valvonta.....	54
13 luku. Asetuksenantovaltuus.....	55
14 luku. Erinäiset säännökset.....	55
15 luku. Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.....	56
1.2 Rikoslaki.....	56
6 luku. Rangaistusten määräämisestä.....	56
8 luku. Vanhentumisesta.....	56
16 luku. Rikoksista viranomaisia vastaan.....	56
1.3 Laki sakon täytäntöönpanosta.....	56
1.4 Laki puolustusvoimista.....	57
1.5 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta.....	57
1.6 Nimikirjalaki.....	57

1.7	Rajavartiolaki.....	57
1.8	Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta.....	57
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET.....	57
3	VOIMAANTULO.....	58
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS.....	58
	LAKIEHDOTUKSET.....	60
	Sotilaskurinpitolaki.....	60
	rikoslain muuttamisesta.....	79
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....	80
	puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta.....	81
	sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta.....	82
	nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta.....	83
	rajavartiolain 41 §:n muuttamisesta.....	84
	rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta.....	85
	LIITE.....	86
	RINNAKKAISTEKSTIT.....	86
	rikoslain muuttamisesta.....	86
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta.....	88
	puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta.....	89
	sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta.....	91
	nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta.....	92
	rajavartiolain 41 §:n muuttamisesta.....	93
	rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta.....	94
	LIITE.....	95
	ASETUSLUONNOS.....	95
	sotilaskurinpitörangaistuksiin liittyvistä täytäntöönpanokirjoista, ilmoituksista ja hyvityksistä.....	95

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Puolustusvoimien tehtävänä on Suomen sotilaallinen puolustaminen, muiden viranomaisten tukeminen ja osallistuminen kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan (laki puolustusvoimista 2 §, 551/2007). Näiden tehtävien toteuttamisen välttämättömiä edellytyksiä ovat puolustusvoimien joukkojen kurinalaisuus ja hyvä motivointi. Puolustusvoimilta odotetaan tehokkuutta ja suoritusvalmiutta sekä sellaista luotettavuutta, että puolustusvoimat kaikissa olosuhteissa pysyy Suomen valtiollisen johdon hallinnassa ja valvonnassa.

Vapaaehtoinen kurin omaksuminen ja sen välttämättömyyden ymmärtäminen ovat ensisijaisia edellytyksiä ja keinoja kurin ylläpitämiseksi. Sisäisen hengen ja motivaation luomista ja vapaaehtoista käskyjen noudattamista pyritään toteuttamaan ensisijaisesti positiivisin keinoin. Puolustusvoimien toiminnan kannalta tämä ei kuitenkaan riitä. Kun käskyjä ja kieltoja rikotaan, on oltava tarpeelliset ja riittävät keinot kurin ja järjestyksen palauttamiseksi mahdollisimman nopeasti. Kurinpitoasiat on voitava käsitellä riittävän nopeasti, tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kurinalaisuus ja hyvä järjestys ovat tarpeen kasarmielämän sisäoppilaitosmaisuudesta samoin kuin sotilaiden käyttäytymiselle yleensäkin asetettavista vaatimuksista johtuen. Kurilla ja järjestyksellä on myös sekä asevelvollisten että palkatun henkilökunnan palvelusturvallisuuden varmistamisen kannalta merkitystä. Varusmiespalveluksessa ja kertausharjoituksessa olevien palvelus- ja paikallaolovelvollisuus perustuvat asevelvollisuuslain (1438/2007) nimenomaiseen sääntöön. Asevelvollisuuslain 57 §:n mukaan asevelvollisen tulee palvella hänelle määrättyssä joukossa sekä noudattaa lakiin perustuvan toimivallan nojalla annettuja sotilaallista järjestystä ja palvelusta koskevia määräyksiä, esimiehen käskyjä ja muita palvelukseen kuuluvia velvollisuuksiaan. Palveluksessa olevan asevelvollisen tulee olla hänelle määrättyssä palveluspaikassa silloin, kun hänelle

ei ole annettu lupaa poistua sieltä. Palvelusvelvollisuuden ja paikallaolovelvollisuuden tarkemmasta sisällöstä määrätään sotilaskäskynä annettavalla ohjesäännöllä. Tällä tarkoitetaan pääasiassa puolustusvoimain komentajan antamaa Yleistä palvelusohjesääntöä.

Puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevien eli ammattisotilaiden käyttäytymisvelvoitteesta säädetään uuden puolustusvoimista annetun lain 42 §:ssä. Kyseisen säännöksen mukaan sen lisäksi, mitä virkamiesten käyttäytymisestä muualla laissa säädetään, ammattisotilaan on virkatehtävissään ja yksityiselämässään käyttäydyttävä siten, ettei hän menettele tavalla, joka on omiaan vaarantamaan luottamusta puolustusvoimille kuuluviin tehtävien asianmukaiseen hoitoon. Tämä käyttäytymisvelvoite perustui aiemmin virkamieslain yleissääntöön ja puolustusvoimissa annettuihin hallinnollisiin määräyksiin sekä Yleiseen palvelusohjesääntöön.

Kurinpitoasioista valtaosa on luonteeltaan vähäisiä, lähinnä puolustusvoimien sisäisten järjestysmääräysten rikkomista koskevia tekoja ja laiminlyöntejä. Edellä mainituista syistä tarvitaan edelleen puolustusvoimien olosuhteisiin sovellettu erityinen kurinpitomenettely, jossa esimiehillä on asemaan perustuva tarvittava toimivalta. Samalla on huolehdittava, että kurinpitomenettelyssä turvataan menettelyn kohteena olevan oikeudellinen asema. Menettelyn kohteena olevalle on myös oltava käytettävissään riittävät oikeussuojakeinot.

Sotilaskurinpitomenettelyn katsotaan rinnastuvan nopeutettuun ja yksinkertaistettuun rikosprosessiin. Rikosprosessin voidaan katsoa jakautuvan neljään päävaiheeseen, jotka ovat esitutkinta, syyteharkinta, oikeudenkäynti ja rangaistuksen täytäntöönpano. Kurinpitomenettelyssä voidaan katsoa olevan kaikkia näitä elementtejä. Kurinpitomenettelyä voidaan käyttää vain vähäisissä ja selvissä asioissa. Sotilasoikeudenkäynti ei edes nopeutettuna tai muutoin muunneltuna poistaisi tarvetta erityiseen kurinpitomenettelyyn.

Poikkeusoloissa kurinpitomenettelyn tarpeellisuus korostuu, sillä sotilasrikokset hyvin todennäköisesti lisääntyvät. Sotilasrikos-

ten määrän kasvu selittyy sillä, että palveluksessa olevien joukkojen määrä kasvaa ja toisaalta sillä, että paine joukkojen sisällä kasvaa ajan kuluessa. Edelleen rikosten lisääntymiseen vaikuttanee se, että kutsut harjoitukseen ja ylimääräiseen palvelukseen joudutaan todennäköisesti toimittamaan normaalia lyhyemmällä varoitusajalla ja vapautushakemusten hylkääminen on yleisempää kuin rauhan aikana. Myös yleisen yhteiskunnallisen tilanteen epäselvyys saattaa vaikuttaa sotilasrikosten lukumäärään lisäävästi. Harjoitukset kestävät pidempään kuin normaalitilanteessa ja tämä lisää myös sotilasrikoksiin syyllistyneiden määrää. Poissaolorikokset ja palvelusrikokset olisivat todennäköisimmin yleisimmät joukkojen perustamisvaiheen sotilasrikokset. Myös vartiorikosten määrän voidaan olettaa kasvavan suhteessa vartiotehtävien määrän kasvuun.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Lainsäädäntö

Puolustusvoimien sotilaskurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä on lähinnä sotilaskurinpitolaisissa (331/1983) ja sen nojalla annetussa sotilaskurinpitoasetuksessa (969/1983). Sotilasrikoksista ja niiden soveltamisalasta säädetään rikoslaisissa (39A/1889) ja sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1153/2000). Keskeisiä lakeja ovat myös esitutkintalaki (449/1987, tammikuun 1 päivästä 2014 lukien 805/2011) ja pakkokeinolaki (450/1987, tammikuun 1 päivästä 2014 lukien 806/2011), joita noudatetaan sotilaskurinpitomenettelyssä soveltuvin osin.

Sotilaskurinpitolaki ja -asetus on säädetty ennen nykyistä perustuslakia ja sitä ennen tehtyä perusoikeusuudistusta. Perustuslain jälkeiset uudistukset on toteutettu osittaisuudistuksina, minkä johdosta laki ja asetukset eivät enää muodosta yhtenäistä kokonaisuutta.

Sotilasrikoksia käsitellään tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) mukaisesti.

Perustuslaki

Perustuslain 1 §:n 2 momentin mukaan valtiósääntö turvaa ihmisarvon loukkaamattomuuden ja yksilön vapauden ja oikeudet sekä edistää oikeudenmukaisuutta yhteiskunnassa. Perustuslain 2 luvussa säädetään perusoikeuksista, joilla on keskeinen merkitys yksilöiden oikeusasemalle. Perusoikeussäännökset on otettava huomioon kaikessa julkisen vallan toiminnassa.

Perustuslain 8 §:ssä säädetyn rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitteilyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen. Julkisen vallan edustajien on yhtäältä pidättäydyttävä itse loukkaamasta perus- ja ihmisoikeuksia sekä toisaalta turvattava niiden toteutuminen.

Perusoikeusuudistuksessa vuonna 1995 luovuttiin hallitusmuodon 16 §:ään sisällyneestä nimenomaisesta sotilaita koskeneesta poikkeuksesta, jonka mukaan mitä Suomen kansalaisten yleisistä oikeuksista on sanottu, ei estä lailla säätämästä sellaisia rajoituksia, jotka sotapalveluksessa oleviin nähden muulloinkin kuin sodan tai kapinan aikana ovat välttämättömiä. Perusoikeuksista voidaan perustuslain 23 §:n mukaan säätää lailla sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin vakavuudeltaan aseelliseen hyökkäykseen lain mukaan rinnastettavien, kansakuntaa uhkaavien poikke-

usolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusveloitteiden mukaisia. Voimassa olevassa sotilaskurinpitolaissa on sota-aikaa koskevia poikkeussäännöksiä varten asetuksenantovaltuus, mutta ei lain-tasoisia säännöksiä.

Muissakin perusoikeussäännöksissä on lakivaroituksia eli säännöksiä siitä, että perusoikeuksia voidaan rajoittaa tietyssä tarkoituksessa tai tietyin edellytyksin. Perusoikeussäännöksissä on myös yleisempiä sääntelyvaroituksia, joiden mukaan asianomaisen perusoikeuden käyttämisestä säädetään lailla.

Sotilaskurinpitomenettelyä koskevia säännöksiä uudistettaessa on pyritty ottamaan kaikilta osin huomioon perustuslain perusoikeussäännökset ja muut säännökset sekä niiden vaikutus sääntelyyn.

Katsaus sotilaskurinpitomenettelyn kehittymiseen

Sotilasrikoksia koskevat säännökset sisältyivät aiemmin sotaväen rikoslakiin (71/1919). Ennen erillistä sotilaskurinpitola- kien kurinpitomenettelyä koskevat säännökset sisältyivät sotaväen rikoslain 14 §:n nojalla annettuun sotilaskurinpitoasetukseen (435/1972), joka tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 1972. Asetuksella järjestettiin kurin- pitoesimiehen oikeus kurinpitotoimin määrätä rikkomukseen syyllistyneelle järjestysran- gaistus tai ojentaa häntä kurinpito- ojennuksella. Asetuksen mukaan kurinpito- menettelyssä voitiin käsitellä sellaiset sota- väen rikoslaisissa rangaistaviksi säädetyt teot, joista voi seurata järjestysrangaistus tai sak- ko. Kurinpitomenettelyssä voitiin rangaista tai ojentaa sotaväen rikoslain alaista henkilöä sotilaspappeja ja sotatuomareita lukuun ot- tamatta. Siviiliviran tai -toimen haltijaa voi- tiin rauhan aikana rangaista tai ojentaa kurin- pitomenettelyssä vain virkarikoksesta. Järjes- tysrangaistuksia olivat aresti, jota voitiin määrätä enintään 30 vuorokautta, ja varoitus. Lievempiä kurinpito-ojennuksia olivat muis- tutus, ylimääräinen palvelus, jota voitiin määrätä enintään kahdeksan kertaa ja pois- tumiskielto, jota voitiin määrätä enintään nel- jäksi viikoksi.

Kurinpitoseuraamuksen kohteeksi joutu- neella oli käytettävissä oikeussuojakeinonaan

tarkastuspyyntömenettely, jonka mukaan se, jolle oli kurinpitomenettelyssä määrätty jär- jestysrangaistus, oli oikeutettu saattamaan päätöksen ylemmän kurinpitoesimiehen tar- kastettavaksi. Ojennuksesta tarkastuspyyn- tömenettely ei ollut mahdollinen vaan oike- ussuojujakeinona oli kantelu.

Erillinen sotilaskurinpitolaki tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1984. Kokonaisuudistus merkitsi sotilasrikoksia koskevien säännösten sisällyttämistä rikoslain 45 lukuun sotaväen rikoslain sijasta, sotilaskurinpitomenettelyä koskevin säännösten siirtämistä asetuksesta sotilaskurinpitolakiin ja sotilasoikeudenkäyn- timenettelyn siirtämistä rauhan aikana erityi- sistä sotatuomioistuimista yleisiin tuomiois- tuimiin. Kurinpitovaroituksia olivat aresti, kurinpitosakko ja varoitus sekä kurinpito- ojennuksia poistumiskielto, ylimääräinen palvelus ja muistutus. Kurinpitomenettelyssä määrättävien kurinpitoseuraamusten eni- mäismääriä alennettiin ja kurinpitoesimiesten toimivaltaa rajoitettiin. Kurinpitoasiassa teh- tyyn päätökseen ei saanut hakea muutosta va- littamalla. Se, jolle oli määrätty kurinpito- rangaistus, oli oikeutettu saattamaan asian muutoksenhakuna ylemmän kurinpitoesimie- hen tarkastettavaksi.

Vuoden 1989 alusta tuli voimaan muutos (1259/1988), jonka mukaan sotilasrikosasi- oissa vangitsemisesta päätti yksin tuomiois- tuin. Samassa yhteydessä lakia täydennettiin eräillä esitutkintaa koskevilla säännöksillä. Seuraavana vuonna 1990 tuli mahdolliseksi valittaa kurinpitovaroituksesta tuomiois- tuimeen (374/1990). Samassa yhteydessä säädettiin, että syyttäjä voi päättää syytteen nostamisesta kurinpitovalitusprosessin aika- na, jolloin asian käsittely kurinpitoasiana päättyy ja se siirtyy syyteasiana käsiteltäväk- si. Vuonna 1991 lisättiin seuraamusvalikoi- maan poistumisrangaistus (652/1991). Vuoden 1998 alusta lukien aresti on voitu tuomi- ta vain tuomioistuimessa, ei enää kurinpito- menettelyssä (991/1997). Syyttäjän tehtävät sotilasoikeudenkäyntiasioissa siirrettiin puo- lustusvoimien virkamiehiltä, sotilaslakimie- hiltä, yleisille syyttäjille vuonna 2001 (1117/2000). Samassa yhteydessä lakia muu- tettiin siten, että syyttäjä voi omasta aloit- teestaan kurinpitoesimiehen tapaan määrätä esitutkinnan toimitettavaksi sotilasoikeuden-

käyntiasiassa. Lisäksi syyttäjä voi omasta aloitteestaan ottaa tutkintaan määräämänsä asian syyteharkintaansa.

Sotilaskurinpitolaki, rikoslain 45 luku ja sotilaskurinpitoasetus

Voimassa olevan sotilaskurinpitolain 1 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta voidaan rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle oikeudenkäynnissä tuomita kurinpitorangeistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitoseuraamuksena kurinpitorangeistus tai -ojennus niin kuin sotilaskurinpitolaisissa säädetään.

Rikoslain 45 luvun alaisella henkilöllä tarkoitetaan rikoslain 45 luvun 27 §:n mukaan:

1) puolustusvoimien sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimien virkamieheksi määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään;

2) asevelvollisuuttaan aseellisena tai aseetomana suorittavaa tai asevelvollisuuslain 79 §:ssä tarkoitetussa palveluksessa olevaa sekä naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995) tarkoitettua palvelusta suorittavaa;

2 a) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain (556/2007) 18 §:ssä tarkoitettua puolustusvoimien vapaaehtoisissa harjoituksissa palvelevaa ja lain 21 §:ssä tarkoitettua kouluttajaa ja kouluammuntojen johtajaa; sekä

3) puolustusvoimissa sotilasvirkaan koulutettavaa oppilasta.

Sotilaita koskevia säännöksiä sovelletaan lisäksi rajavartiolaitoksessa sotilastehtävissä palveleviin sekä sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006) tarkoitettussa kriisinhallintakoulutuksessa, -harjoituksissa ja -palveluksessa oleviin niin kuin siitä laissa erikseen säädetään.

Rikoslain 45 luvun säännöksiä sovelletaan lisäksi vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain 23 §:ssä tarkoitettuihin puolustusvoimien virka-aputehtäviin osallistuviin vapaaehtoisiiin siten kuin siitä erikseen säädetään kyseisessä laissa.

Rikoslain 45 luvussa on sota-aikaa koskevia säännöksiä, joita luvun 28 §:n mukaan sovelletaan puolustustilalain (1083/1991) tarkoitetun puolustustilan ollessa voimassa.

Puolustustilan aikana luvun soveltamisala laajenee kattamaan muun muassa puolustusvoimien siviiliviroissa palvelevat. Saman luvun 29 §:ssä on soveltamisrajoituksia koskeva asetuksenantovaltuus ja sotavankia koskevia soveltamisrajoituksia.

Sotilasrikoksia koskevien rangaistussäännösten soveltamisalasta annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään siitä, milloin asevelvolliseen tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla palveluksessa olevaan sovelletaan sotilasarangastussäännöksiä, samoin siitä, milloin sotilarangastussäännöksiä sovelletaan muuhun rikoslain 45 luvun 27 §:ssä tarkoitettuun henkilöön. Samassa asetuksessa säädetään myös siitä, mitä sotilarangastussäännöksiä sovelletaan niihin rauhanturvaamisorganisaatiossa palveleviin ja siinä palvelemista varten järjestettävässä koulutuksessa oleviin, jotka eivät ole suorittaneet asevelvollisuutta tai naisten vapaaehtoista asepalvelusta. Edelleen asetuksessa säädetään, että rikoslain 45 luvun rangaistussäännöksiä ei sovelleta kenttäpiispan, kenttärovastin tai sotilaspastorin virassa palvelemaan.

Sotilasrikoksista säädetään rikoslain 45 luvussa ja niitä ovat erilaiset palvelusrikokset, vartiorikokset, poissaolorikokset, kuuliaisuusrikokset eli erilaiset esimiehen vastustamista koskevat teot ja niskoittelu, esimiesrikokset eli esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevat teot, sotilaan sopimaton käyttäytyminen, luvaton poliittinen toiminta sekä sotaajan rikokset.

Sotilasoikeudenkäyntiasioita ovat sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n 1 momentin mukaan sotilasrikoksia koskevat asiat. Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellään 2 momentin mukaan myös syyte sotilasta vastaan teosta, josta säädetään rangaistus rikoslain 21 luvun 1—3 tai 5—14 §:ssä, 25 luvun 7 tai 8 §:ssä, 28, 31—33 tai 35 luvussa, 36 luvun 1—3 §:ssä, 37 luvun 8—10 §:ssä, 38 luvun 1—8 §:ssä taikka 40 luvun 1—3, 5 tai 6 §:ssä. Edellytyksenä on, että teko on kohdistunut puolustusvoimiin tai toiseen sotilaaseen. Sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellään niin ikään syyte teosta, josta säädetään rangaistus asevelvollisuuslain 118 §:ssä.

Sota-aikana käsitellään sotilasoikeudenkäyntiasiana sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n

3 momentin mukaan lisäksi syyte 1 ja 2 momentissa tarkoitettusta teosta rikoslain 45 luvun 28 §:n 2 tai 3 momentissa mainittua henkilöä vastaan, jos teko on kohdistunut toiseen sotilasrangaistussäännösten alaiseen henkilöön, puolustusvoimiin tai sanotuissa momenteissa tarkoitettuun laitokseen. Tällä tarkoitetaan muun muassa puolustusvoimien siviilihenkilöstöä ja muita henkilöitä, jotka sota-aikana ovat sotilasjohdon alaisia.

Sotilaskurinpitolaisa säädetään edellä kuvattujen lisäksi muun muassa kurinpitomenettelyn edellytyksistä, kurinpitoesimiehen toimivallasta, pakkokeinoista, kurinpitoasian käsittelystä, kurinpitovalituksesta ja kurinpitomenettelyn valvonnasta, täytäntöönpanosta ja sota-aikaa koskevista poikkeussäännöksistä. Kurinpitorangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosakko ja aresti. Kurinpito-ojennuksia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskielto.

Pakkokeinojen osalta on sotilaskurinpitolain 4 luvussa erityissäännöksiä, minkä lisäksi sovelletaan ”yleisen lain säännöksiä” eli lähinnä pakkokeinolakia. Samoin esitutkinna on 28 §:n 1 momentissa säädetty, että ”noudatetaan soveltuvien osin, mitä esitutkinna rikosasioissa on säädetty.”

Sotilaskurinpitoasetuksessa on sotilaskurinpitolakia täydentäviä säännöksiä, jotka koskevat lähinnä esitutkintaa, toimivaltaa, kurinpitoasian ratkaisemista, kurinpitorangeistuksen ja -ojennuksen kirjaamista, kurinpitovalitusmenettelyä, täytäntöönpanoa, kurinpitomenettelyn valvontaa ja kantelua.

Kurinpidosta muussa lainsäädännössä

Kurinpitoa koskevia säännöksiä on useassa laissa. Kurinpitomenettely kohdistuu selkeästi tiettyyn ryhmään tai tiettyihin ryhmiin. Usealla oppilaitoksella on käytössään oma kurinpitojärjestelmä kuten Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksella (laki Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksesta 1316/2006), Pelastusopistolla (laki Pelastusopistosta 607/2006), ammattikorkeakouluilla (Ammattikorkeakoululaki 351/2003), lukioissa (lukiolaki 629/1998) ja peruskouluissa (perusopetuslaki 628/1998). Lukioiden ja peruskoulujen kurinpitoa koskevia säännöksiä on muutettu vuonna 2003.

Merkille pantavaa edellä mainituissa laeissa on se, että kurinpitorangeistuksista on yleensä muutoksenhakuoikeus hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakua edeltää yleensä oikaisuvaatimusmenettely. Sotilaskurinpitomenettelyn katsotaan kuitenkin edellä kuvattuihin olevan luonteeltaan eräänlaista nopeutettua rikosprosessia.

Siviilipalveluslain (1446/2007) 10 luvussa säädetään palvelusrikkomuksista ja kurinpidosta siviilipalveluksessa. Siviilipalvelusvelvollinen, joka laiminlyö palvelustehtävien suorittamiseen liittyvät velvoitteensa tai toimii muutoin vastoin palvelusvelvoitteitaan, voidaan määrätä kurinpitorangeistukseen siten kuin kyseisessä laissa säädetään. Siviilipalveluspaikan vastuuhenkilön tulee tehdä palvelusrikkomuksesta tiedon saatuaan siviilipalveluskeskukselle kirjallinen palvelusrikkomusilmoitus, jollei asiaa sen vähäisen merkityksen vuoksi jätetä sellaisenaan tai suullisen huomautuksen varaan.

Siviilipalvelusvelvolliselle, joka on syyllistynyt palvelusrikkomukseen, voidaan määrätä kurinpitorangeistuksena kirjallinen varoitus, työtä yli säännönmukaisen työajan, päivärahan menetys tai henkilökohtaisten loma-oikeuksien menetys.

Siviilipalvelusvelvollinen, jolle on määrätty kurinpitorangeistus, saa hakea muutosta rangaistuksen määräämistä koskevaan päätökseen valittamalla siihen hallinto-oikeuteen, jonka tuomiopiirissä siviilipalveluskeskus sijaitsee. Kurinpitorangeistusta ei saa panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen. Jos päätöksestä on valitettu hallinto-oikeuteen, rangaistuksen saa kuitenkin panna täytäntöön sen jälkeen, kun hallinto-oikeus on antanut valituksen johdosta päätöksensä. Kurinpitorangeistus voidaan kuitenkin panna täytäntöön välittömästi siviilipalveluskeskuksen päätöksen antamisen jälkeen, jollei kurinpitorangeistuksen täytäntöönpano siviilipalvelusvelvollisen jäljellä olevan palvelusajan kuluessa muutoin ole mahdollista.

Vankeuslain (767/2005) 15 luvussa on säännöksiä vankilan kurinpidosta. Vangille voidaan 15 luvun 3 §:n mukaan määrätä kurinpitorangeistus, jos vanki syyllistyy järjestysrikkomukseen. Järjestysrikkomuksia ovat syyllistyminen vankilassa tai muutoin Rikos-

seuraamuslaitoksen virkamiehen valvonnan alaisena rikokseen, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa, luvaton poistuminen avolaitoksesta tai terveydenhuollon laitoksesta, vankeuslain tai sen nojalla annetun valtioneuvoston asetuksen taikka niitä täsmentävän Rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksikön määräyksen rikkominen, vankilan järjestyssäännön rikkominen edellyttäen, että järjestyssäännössä on nimenomaisesti mainittu kyseisestä rikkomuksesta voivan seurata kurinpitorangaistus, vankeuslain 8 luvun 6 tai 9 §:ssä tarkoitettulle luvulle tai sijoitukselle taikka 14 luvussa tarkoitettulle poistumisluvulle asetettujen ehtojen rikkominen ja Rikosseuraamuslaitoksen virkamiehen toimivaltansa rajoissa vankilan järjestyksen tai turvallisuuden ylläpitämiseksi antaman kehotuksen tai käskyn noudattamatta jättäminen.

Rikoksesta, josta vankilan johtaja on tehnyt ilmoituksen poliisille, ei saa määrätä kurinpitorangaistusta. Jollei muistutusta pidetä riittävänä seuraamuksena, vangille voidaan vankeuslain 15 luvun 4 §:n mukaan määrätä kurinpitorangaistuksena varoitus, vapaa-ajan toimintaan osallistumisen, rahan tai muiden maksuvälineiden käytön tai omaisuuden hallussapidon rajoittaminen enintään 30 vuorokauden ajaksi (oikeuksien menetys), tai sijoittaminen yksinäisyyteen enintään 14 vuorokauden ajaksi (yksinäisyysrangaistus).

Oikeuksien menetys ei saa estää vangin mahdollisuuksia pitää yhteyksiä vankilan ulkopuolelle. Kurinpitorangaistuksesta päättää vankilan johtaja. Kurinpitorangaistusta koskevaan päätökseen saa hakea vankeuslain 20 luvun mukaan oikaisua aluevankilan johtajalta ja aluevankilan johtajan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekeminen ei keskeytä päätöksen täytäntöönpanoa, ellei oikaisuvaatimusta käsittelevä aluevankilan johtaja tai valitusta käsittelevä hallinto-oikeus toisin päättä.

Käytäntö

Sotilaskurinpitoenettä on havaittu pääosin toimivaksi, eikä sen keskeisiin peruseräitteisiin kohdistu muutostarpeita. Kurinpitomenettelyllä on edelleen sekä normaali- että poikkeusoloissa keskeinen merkitys puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi tarvittavan kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta.

Esitutkinta

Puolustusvoimien joukko-osastoissa ja kriisinhallintajoukoissa suoritetaan vuosittain keskimäärin yhteensä noin 5 000 sotilasrikoksen esitutkintaa. Suurin osa joukko-osastojen omin toimenpitein tutkituista tapauksista päätetään kurinpitoesimiehen ratkaisulla. Osa joukko-osaston tutkimista tapauksista, lähinnä pidemmät luvattomat poissaolot ja karkaamiset, lähetetään joukko-osaston komentajan päätöksellä esitutkinnan valmistuttua syyttäjälle syyteharkintaa varten. Esitutkinnan aikana tehdään muissa kuin vähäisissä tapauksissa esitutkintalain edellyttämää syyttäjyhteistyötä.

Esitutkinnan keskimääräinen kesto yksinkertaisissa perustapauksissa, esimerkiksi myönnytyssä luvattomassa poissaolossa, johon ei liity muita sotilasrikoksia, on rikosepäilyn ilmitulosta esitutkinnan valmistumiseen 1-2 päivää. Tapauksissa, joissa on tarpeen suorittaa laajempia tutkintatoimenpiteitä, esitutkinnan keskimääräinen kesto on noin seitsemän päivää. Esitutkinnan toimittajien koulutuksessa on korostettu esitutkintalain mukaisia esitutkintaperiaatteita, mukaan lukien joutuisuusperiaate. Esitutkinnan viivästymisen syitä ovat pääesikunnan vuonna 2007 laatiman selvityksen mukaan käytännössä olleet esimerkiksi vahingon määrän selvittämisen vaatima aika erityisesti liikenneonnettomuuksiin liittyen, tutkijoiden, asi-anosaisten ja todistajien sairastumiset, lomat, leirit, sota-harjoitukset, tutkinnan laajuus, muut työtehtävät, kiire, yksiköiden henkilöstötilanne, epäillyn oikeusturvan vaatima lisäselvitystarve ja tarve siirtää asia ylemmälle kurinpitoesimiehelle.

Joukko-osastoissa esitutkintaa suorittavat tehtävään koulutuksen saaneet sotilasvirassa

palvelevat ammattisotilaat. Varusmiehiä tai reserviläisiä ei voida käyttää esitutinnan suorittajina, koska he eivät toimi virkavastuulla. Tutkinnanjohtajana toimii kurinpitoesimies tai tämän tutkinnanjohtajaksi määräämä pidättämiseen oikeutettu sotilasviranomaisena. Esitutinnan toimittajat voivat tutkinnan suorittamiseen liittyvissä ongelmatilanteissa tukeutua joukko-osaston oikeusupseereihin tai puolustusvoimien sotilaslakimiehiin.

Upseerikoulutukseen sisältyvässä hallinnon opintokokonaisuudessa kurinpitoesimiehille koulutetaan esitutinnan ja kurinpitomenettelyn sisältö. Pääesikunta järjestää esitutinnan toimittajille ja kurinpitoesimiehille vuosittain kaksipäiväisen täydennyskoulutustilaisuuden. Lisäksi järjestetään puolustushaara- ja joukko-osastokohtaista täydennyskoulutusta, jota antavat puolustushaarojen sotilaslakimiehet ja joukko-osastojen oikeusupseerit. Oikeusupseereille järjestetään vuosittain kaksipäiväinen valtakunnallinen koulutustilaisuus.

Esitutkinta voidaan siirtää myös pääesikunnan tutkintaosaston tai poliisin suoritettavaksi. Jos tutkittavaksi tulee törkeitä, laajaa selvitystyötä edellyttäviä taikka erityisasiantuntemusta vaativia rikoksia, esitutkinta siirretään pääesikunnan tutkintaosaston suoritettavaksi. Siirtäminen on tarpeen myös aina silloin, kun luottamuksen joukko-osastossa suoritettavan esitutkinnan puolueettomuuteen epäillään vaarantuvan. Yleensä esitutkinta siirretään tutkintaosaston suoritettavaksi, jos asianosaisena on henkilökuntaan kuuluva eikä asia ole yksinkertainen ja selvä.

Jos tutkinta on siirretty tutkintaosastolle, se päättää myös tutkinnan mahdollisesta suorittamisesta poliisin kanssa yhteistoiminnassa tai tutkinnan siirtämisestä kokonaisuudessaan poliisille. Asian laadun vaatiessa esitutkinta on suoritettava yhteistoiminnassa poliisin kanssa ja jos tutkinnan puolueettomuus tai rikoksen vakavuus edellyttävät, on tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Tutkinnan puolueettomuuden vaatimuksen on katsottu puolustusvoimien ohjeistuksissa edellyttävän asian siirtämistä poliisille ainakin seuraavissa tapauksissa:

- asia on laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen, että riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi

tutkinta on suoritettava ulkopuolisen viranomaisen toimesta;

- kyseessä on henkeen tai terveyteen kohdistunut törkeä rikos, esimerkiksi törkeä kuolemantuottamus tai törkeä pahoinpitely;

- tutkittavana on muu kuolemantapaus tai vakava loukkaantuminen; tai

- rikos ei ole tutkittavissa sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n mukaisesti sotilasrikoksena (esimerkiksi ratti-, vesiliikenne- ja ilmailiikennejuopumukset ja huumausainerikokset).

Sotilaskurinpitolaissa mainittuja tutkijalautakuntia ei viime vuosina ole käytännössä asetettu. Käsitteenä tutkijalautakunta on joskus aiheuttanut sekaannuksia esimerkiksi onnettomuustapauksissa asetettaviin tutkijalautakuntiin, joiden tehtävänä ei ole esitutkinnan suorittaminen.

Lain mahdollistamaa suppeaa esitutkintaa ei käytännössä ole myöskään lähes lainkaan käytetty, vaan pääsääntöisesti esitutkinta on vähäistenkin rikosten osalta suoritettu esitutkintalain normaalia esitutkintaa koskevien säännösten mukaisesti. Puolustusvoimien sisäisissä ohjeissa on 2000-luvun alusta lähtien ohjeistettu välttämään suppean esitutkinnan käyttämistä. Ohjeistuksen taustana on ollut tarve korostaa asianosaisten oikeusturvaa. Toisaalta ongelmaksi on myös koettu, ettei esitutkinnan alussa ole aina selvillä, tullaanko asia lopulta käsittelemään kurinpitomenettelyssä vai tuomioistuimessa, joten myös prosessiekonomian kannalta on nähty tarpeelliseksi käynnistää esitutkinta suppeana tilanteissa, joissa ehkä kuitenkin jouduttaisiin myöhemmin siirtymään normaaliin esitutkimenettelyyn.

Harjoituksissa on todettu, että poikkeusoloissa sotilasrikosten esitutkinta toimitetaan samalla tavalla kuin normaalioloissakin. Yksi ja sama menettely helpottaa esimerkiksi kurinpitoesimiesten työtä.

Pakkokeinot

Puolustusvoimissa toimitettavan esitutkinnan yhteydessä käytetään varsin vähän rikosprosessuaalisia pakkokeinoja. Lähinnä kysymys on rikosentekovälineiden takavarikoimisesta ja rikoksesta epäillyn sotilaan lyhytaikaisesta kiinniottosta. Toimivallan olemassaolo nähdään kuitenkin tarpeelliseksi

kurin ja järjestyksen ylläpitämiseksi sekä normaalioloissa että valmiutta kohotettaessa ja ottaen huomioon joukkojen sijainti ja poliisin tarpeet priorisoida omia tehtäviään.

Sotilaskurinpitolakiin perustuvia kiinniottoja ja pidätyksiä on viime vuosina ollut puolustusvoimissa seuraavasti:

Vuosi	Kiinniotot	Pidätykset
2004	290	11
2005	269	10
2006	283	17
2007	306	15
2008	309	16
2009	337	13
2010	326	22

Vapauteen kohdistuvat pakkokeinot liittyvät pääosin tilanteisiin, joissa sotilas päihtyneenä aiheuttaa häiriötä lomalta palatessaan, tai tilanteisiin, joissa poliisi toimittaa joukko-osastoon karkaamisrikoksesta epäillyn sotilaan. Käytännössä kiinniottamismahdollisuudella on ennaltaestävää merkitystä myös tilanteissa, joissa sotilas uhkaa väkivallalla tai muuten käyttäytyy palvelusturvallisuutta vaarantavalla tavalla.

Vapautensa menettäneiden säilytystiloja eli päävartioita ja vastaavia on ollut vuosina 2007–2008 yhteensä 20 joukko-osastossa. Säilytystiloista 15 on maavoimien joukko-osastoissa, yksi merivoimien joukko-osastossa ja neljä ilmavoimissa. Säilytysluoneita eri joukko-osastojen säilytystiloissa on 1–8.

Sotilaskurinpitolain mukaisia joukko-osaston komentajan käskemiä valvontatarkastuksia puolustusvoimien ampumatarvikkeiden, aseiden ja räjähteiden sekä alkoholi-juomia ja huumausaineita koskevien määräysten valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi suoritetaan keskimäärin muutaman kerran vuodessa lähes kaikissa joukko-osastoissa. Mahdollisuus tarkastusten suorittamiseen on tarpeellinen palvelusturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tarkastusten yhteydessä on paljastunut esimerkiksi harjoitusampumatarvikkeisiin liittyviä hallussapitomääräysten vastaisia menettelyitä. Tarkastusmahdollisuudella ja sen saattamisella varusmiesten tietoon on katsottu olevan merkittävä yleisestävä vaikutus.

Seuraamukset

Nykyisen sotilaskurinpitolain mukaan seuraamuksena on ensisijaisesti käytettävä kurinpito-ojennuksia. Määrätyistä seuraamuksista lähes 90 % on kurinpito-ojennuksia. Esimerkiksi vuonna 2010 määrättiin yhteensä 4 286 kurinpitoseuraamusta, joista ojennuksia oli 3 831 kappaletta.

Kunkin seuraamuslajin lukumääriä kuvataan tarkemmin yksityiskohtaisissa perusteissa.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa ei ole erillissäätelyä sotilasrikkosten osalta. Erillissäätelystä luovuttiin lopullisesti vuonna 1986. Sotilasvirassa oleviin sovelletaan samaa virkamiesoikeudellista kurinpitomenettelyä kuin muihinkin valtion virkamiehiin. Asevelvollisten kurinpitomenettelystä säädetään laissa kurinpitovastuusta kokonaisuunpuolustuksessa (lag om disciplinansvar inom totalförsvaret). Tässä laissa ei säädetä rikosvastuusta, vaan ainoastaan hallinto-oikeuteen pohjautuvasta kurinpitovastuusta. Jos asevelvollinen tekee rikoksen, voidaan tämän lain 16 §:n perusteella nostaa syyte häntä vastaan.

Kurinpitopäätöksen tekee sen joukko-osaston komentaja (förbandschef), jossa asevelvollinen palvelee. Puolustusvoimien lakimies (auditör) avustaa ja ohjaa komentajaa päätöksenteossa. Tietyissä asioissa päätösvalta voidaan delegoida perusyksikön päällikölle. Asevelvolliselle voidaan määrätä kurinpitoseuraamuksena varoitus, ylimääräistä palvelusta enintään viisi kertaa (kukin kerta on kestoltaan neljä tuntia) tai kurinpitosakkoa enintään 30 päivältä. Henkilö, jolle on määrätty kurinpitoseuraamus, voi valittaa päätöksestä viiden vuorokauden kuluessa päätöksen tiedoksiannosta. Perusyksikön päällikön tekemästä päätöksestä valitetaan joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan tekemästä päätöksestä voi valittaa käräjäoikeuteen. Valitusaika on tällöin kymmenen vuorokautta päätöksen tiedoksiannosta. Valitusasian käsittelyyn sovelletaan lakia

tuomioistuinasiaista (lagen om domstolsärenden). Kurinpitoseuraamusta ei voida panna täytäntöön ennen kuin päätös on lainvoimainen.

Joukko-osaston lakimies tarkastaa perusyksiköiden päälliköiden tekemät ratkaisut vähintään kaksi kertaa vuodessa. Muuten kurinpitomenettelyn yleisestä valvonnasta huolehtii oikeusasiamies.

Norja

Vuonna 2007 eri ministeriöiden välinen työryhmä tarkasteli Norjan sotilasoikeudenhoitojärjestelmää. Loppuraportissaan työryhmä totesi, ettei Euroopan ihmisoikeustuomioistuin ole vuoden 1988 jälkeen, jolloin asiaa tarkasteltiin viimeksi, antanut yhtäkään Norjan sotilasoikeudenhoitojärjestelmää koskevaa ratkaisua. Työryhmä totesi myös, että ihmisoikeuksien kannalta on tärkeää, että itsenäisellä ja riippumattomalla virastolla (generaladvokatembetet) on mahdollisuus vaikuttaa määrättyihin kurinpitoseuraamuksiin neuvomalla kurinpitoesimiehiä, osallistumalla valitusprosessiin ja suorittamalla ruutiintarkastuksia. Norjan puolustusministeriö on parhaillaan uudistamassa sotilaskurinpitolakia työryhmän työn perusteella.

Sotilasrikokset käsitellään rauhan aikana yleisissä tuomioistuimissa, joissa syyttäjinä toimivat sotilassyttäjät (krigsadvokaten). Useimmissa tapauksissa, esimerkiksi poissaolorikoksissa, sotilassyttäjä päättää syyteharkinnasta. Vakavammissa rikoksissa päättäjä on ylempällä yleisellä syyttäjäviranomaisella. Sotilassyttäjät toimivat kurinpitoesimiesten neuvonantajina ja suorittavat sotilasoikeudenhoitoon kohdistuvaa laillisuusvalvontaa.

Vähäisimmät sotilasrikosasiat voidaan ratkaista kurinpitomenettelyssä, jossa kurinpitovalta on perusyksikön päälliköllä ja häntä ylempillä kurinpitoesimiehillä. Toisen ryhmän muodostavat sotilaan käyttäytymiseen ja alkoholinkäyttöön liittyvät asiat. Eräät sotilasalueella sattuneet vähäiset rikokset voidaan myös käsitellä kurinpitomenettelyssä. Kurinpitoseuraamus voidaan määrätä vain sotilaille. Periaatteessa kurinpitomenettely on riippumaton rikosoikeudellisesta puolesta. Kurinpitomenettelyä ei kuitenkaan tule käyt-

tää, jos asiassa nostetaan syyte. Perusyksikön päällikkö tai joukko-osaston komentaja lähettää esitutkinnassa olleen asian sotilassyttäjälle. Sotilassyttäjä voi myös omasta aloitteestaan ottaa virallisen syytteen alaisen asian käsittelyyn.

Ylemmällä kurinpitoesimiehellä on mahdollisuus kumota, lieventää tai muuttaa alaisensa määräämää kurinpitoseuraamusta. Kurinpitoseuraamusta ei voida muuttaa vastajan vahingoksi. Tarvittaessa ylempi kurinpitoesimies voi siirtää asian syyttäjän syyteharkintaan. Ylemmän kurinpitoesimiehen on aina ennen päätöstä konsultoitava lakimestä. Ylempi kurinpitoesimies voi ottaa myös asian ratkaistavakseen ennen kuin asiassa on tehty päätös.

Norjan sotilaskurinpitolaissa on säädetty neljästä erilaisesta kurinpitoseuraamuksesta. Arestia voidaan määrätä enintään 20 vuorokautta. Päivärahaan sidottua sakkoa voidaan määrätä varusmiehille enintään 20 päivältä, kun taas palkattuun henkilökuntaan kuuluville voidaan määrätä sakkoa enintään 50 päivältä. Yhtenä seuraamuksena voidaan määrätä myös poistumiskieltoa (kasarmilla tai aluksessa) enintään 30 vuorokautta. Lievimpänä seuraamuksena voidaan määrätä virallinen muistutus joka annetaan joko henkilökohtaisesti tai julkisesti joukon edessä. Perusyksikön päälliköllä on toimivalta määrätä rauhan aikana enintään 12 vuorokautta poistumiskieltoa. Perusyksikön päällikkö voi määrätä palkatulle henkilöstölle kurinpitosakkoa enintään 25 kertaa. Kurinpitoesimiehen pitää konsultoida sotilassyttäjää ennen kuin hän määrää arestia yli 12 vuorokautta tai yli 15 vuorokautta poistumiskieltoa. Yli seitsemän vuorokauden luvattoman poissaolon tapauksissa on kurinpitoesimiehen pyydetävä sotilassyttäjän lausuntoa. Sotilassyttäjän lausunto ei sido kurinpitoesimiestä paitsi niissä tapauksissa, joissa hän päättää ottaa asian syyteharkintaan.

Kurinpitopäätökset tarkastetaan kuukausittain prikaatin komentajan toimesta. Sotilassyttäjä osallistuu myös tarkastukseen. Kurinpitopäätös voidaan tarvittaessa kumota tai sitä voidaan lieventää.

Kurinpitoseuraamuksesta voi kannella prikaatin komentajalle ja komentajan on ennen päätöstään hankittava sotilassyttäjän lausun-

to. Norjassa noin 10 prosentista määrätystä seuraamuksista kannellaan. Jos henkilö, jolle seuraamus on määrätty, ei ole tyytyväinen prikaatin komentajan tekemään päätökseen, hänellä on oikeus hakea muutosta kansalliselta kurinpitolautakunnalta. Kurinpitolautakuntaan kuuluu tuomari, upseeri ja varusmies. Muutoksenhaulla on pääosin täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus. Jos vastaajan palvelus on päättymässä, alle yhden viikon poistumiskielto tai määrätty kurinpitosakot voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Kun kaikki hallinnon sisäiset muutoksenhakukeinot on käytetty, henkilöllä on mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen käsiteltäväksi mitätöidäkseen päätöksen. Vuoden 1988 jälkeen tällaisia tapauksia on ollut kaksi.

Sota-aikaa koskevat muutamat poikkeussäännöt. Sota-aikana kurinpitoesimiesten toimivaltaa voidaan lisätä ja kurinpitomenettelyä sekä muutoksenhakumenettelyä voidaan yksinkertaistaa. Arestia voidaan määrätä enintään 60 vuorokautta. Määrätystä kurinpitoseuraamuksesta voidaan kannella ensin esimerkiksi pataljoonan komentajalle ja tämän päätöksestä voidaan kannella prikaatin komentajalle. Sotilassyöttäjän lausunto on hankittava ennen kuin prikaatin komentaja tekee ratkaisunsa. Sota-aikana ei ole mahdollista hakea muutosta kansalliselta kurinpitolautakunnalta. Sota-aikana muutoksenhaulla ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta, jos tähän ei ole erityistä syytä.

Tanska

Vuonna 2005 Tanskassa toteutettiin laaja sotilasoikeudenhoidon kokonaisuudistus. Tanskan uusi sotilasoikeudenhoitolaki (militær retsplejelov) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Samalla tuli voimaan uusi sotilasrikoslaki (militær straffelov) ja sotilaskurinpitolaki (militær disciplinarlov). Nykyään kaikki sotilaiden tekemät rikokset käsitellään yleisessä tuomioistuimessa. Tanskassa sotilasrikosten syytevalta kuuluu sotilassyöttäjälle (auditør). Sotilaskuriin liittyvät vähäiset rikkomukset käsitellään kurinpitomenettelyssä. Kurinpitotoimia voidaan kohdistaa vain sotilaisiin. Kurinpitomenettelyssä voidaan käsitellä palvelustehtäviin liittyviä

laiminlyöntejä ja rikkomuksia. Tällaisia ovat esimerkiksi niskoittelu, alkoholiin liittyvä sotilaan sopimaton käyttäytyminen, vartiorikkomus ja luvaton poissaolo. Asiaa ei voida käsitellä kurinpitomenettelyssä enää sen jälkeen, kun tekoajankohdasta on kulunut kaksi vuotta. Kurinpitoseuraamuksena voidaan määrätä julkisesti tai yksityisesti annettava varoitus, vapaa-ajalle sijoittuva ylimääräinen työtehtävä, ylimääräinen palvelus tai kurinpitosakko. Kurinpitosakko voi olla enintään 1/10 henkilön kuukausipalkasta.

Tanskan puolustusministeri on antanut tarkemmat määräykset kurinpitotoimivallan jaosta. Kurinpitotoimivaltaa käyttävän kurinpitoesimiehen tekemästä päätöksestä voi valittaa ylemmälle kurinpitoesimiehelle. Valitus-aika on 14 vuorokautta päätöksen tiedoksiannosta. Ylempi kurinpitoesimies ei voi muuttaa päätöstä valittajan vahingoksi. Ylemmän kurinpitoesimiehen ratkaisu voidaan saattaa erityisen kurinpitolautakunnan arvioitavaksi. Määräaika tälle valitukselle on neljä viikkoa. Valituksella ei ole täytäntöönpanoa lykkäävää vaikutusta, ellei ylempi kurinpitoesimies tai kurinpitolautakunta toisin määrää. Jos jo loppuun suoritettu kurinpitoseuraamus peruutetaan tai mitätöidään, henkilöllä on oikeus rahalliseen kompensaatioon tai muuhun hyvitykseen (esimerkiksi ylimääräinen vapaa-aika). Ylemmän kurinpitoesimiehen tai kurinpitolautakunnan tekemä päätös voidaan tietyissä tilanteissa saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Saksa

Kurinpitomenettely perustuu erityiseen Saksan armeijan järjestyssääntöön (Wehrdisziplinarordnung, WDO). Järjestyssäännössä säädetään yksityiskohtaisesti kurinpitomenettelystä, kurinpitotoimivallasta ja kurinpitoon liittyvästä oikeudenkäyntimenettelystä. Kurinpitomenettelyssä käsitellään sotilaslakiin (Soldatengesetz) perustuvien palvelusvelvollisuuksien tahalliset ja tuottamukselliset rikkomukset. Sotilaan syyllistyessä palvelusrikkomukseen (Dienstvergehen), voidaan hänelle määrätä kurinpitomenettelyssä kurinpitoseuraamus. Oikeus määrätä kurinpitoseuraamus on tietyillä sotilasesimiehillä eli kurinpitoesimiehillä. Myös sotilasasioita käsit-

televällä tuomioistuimella (Truppendienstgericht) on mahdollisuus tuomita kurinpitoseuraamus. Syyttäjinä sotilasioita käsittelevissä tuomioistuimissa toimivat puolustushallinnon lakimiehet (Wehrdisziplinarwaltschaft). Saksassa sotilaiden tekemistä rikoslain mukaisista rikoksista tuomitaan yleisissä tuomioistuimissa. Virallinen syyttäjä nostaa syytteen.

Kurinpitomenettelyssä määrättäviä kurinpitoseuraamuksia ovat nuhtelu, ankara nuhtelu, sakko, poistumiskielto ja aresti. Näitä kurinpitomenettelyssä määrättäviä seuraamuksia voidaan määrätä kaikille sotilaille. Tuomioistuimien voi lisäksi määrätä seuraamuksena palkattuun henkilökuntaan kuuluvalla palkan tai eläkkeen lyhentämisen, ylennyskiellon, palkkaluokan alentamisen, sotilasarvon alentamisen tai virkasuhteen päättämisen tai eläkkeen epäämisen. Näitä virkamiesoikeudellisia seuraamuksia voidaan myös määrätä virkasuhteessa oleville siviilihenkilöille.

Kurinpitoesimiehinä toimivat perusyksikön päälliköt ja häntä ylemmät esimiehet. Kurinpitotoimivalta on porrastettu kurinpitoesimiehen virka-aseman mukaan. Ylempi kurinpitoesimies on velvollinen kumoamaan alaisensa kurinpitoesimiehen virheellisesti tehdyn kurinpitopäätöksen. Kurinpitoesimies voi halutessaan pyytää puolustushallinnon lakimiehlta lausunnon ennen seuraamuksen määräämistä. Ennen arestin (3–21 vrk) määräämistä rykmentin komentajan on hankittava sotilasioita käsittelevän tuomioistuimen tuomarin hyväksyntä. Menettely arestin vahvistamiseksi on määritelty armeijan järjestysäännössä.

Sotilaalla on mahdollisuus valittaa tehdystä kurinpitopäätöksestä ylemmälle kurinpitoesimiehelle. Jos ylempi kurinpitoesimies hylkää valituksen, on sotilaalla mahdollisuus valittaa sotilasioita käsittelevään tuomioistuimeen. Valituksella on kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus vain, jos valitus tehdään ennen täytäntöönpanon aloittamista. Jokaisen valitusta käsittelevän instanssin on kuitenkin anomuksesta tai viran puolesta tarvittaessa keskeytettävä täytäntöönpano.

Ylemmät kurinpitoesimiehet valvovat alaisten tekemiä kurinpitopäätöksiä. Puolustushallinnon lakimiehet avustavat tarvittaessa

ylempiä kurinpitoesimiehiä tässä valvonta-tehtävässä.

Iso-Britannia

Iso-Britanniassa sotilasrikosasiat käsitellään joko kurinpitomenettelyssä tai erityisessä sotilastuomioistuimissa (courtmartial). Syyttäjinä toimivat erityiset sotilassyöttäjät. Kurinpitotoimivaltaa käyttävät kurinpitoesimiehet. Kurinpitoesimiehinä toimivat joukon komentajat, yleensä everstiluutnantin arvoisen sotilas tai häntä ylempi sotilas. Kurinpitoesimiehellä on asiassa täysi harkintavaltan oman toimivaltansa rajoissa. Tietyissä tilanteissa ylempi kurinpitoesimies voi myöntää alaiselleen laajemman toimivallan, esimerkiksi valtuuden määrätä pidemmän arestirangaistuksen. Ylempi kurinpitoesimies tarkastaa jokaisen alemman kurinpitoesimiehen tekemän kurinpitopäätöksen ja hän voi tarvittaessa kumota päätöksen, lieventää seuraamusta tai siirtää asian kurinpitovalituksia käsittelevään tuomioistuimeen (the Summary Appeal Court). Ylempi kurinpitoesimies ei voi korottaa määrättyä seuraamusta. Kurinpitoesimies voi tarvittaessa keskustella armeijan lakimiehen kanssa ennen kuin hän tekee asiassa kurinpitopäätöksen.

Ainoastaan vähäisimmät rikkomukset voidaan käsitellä kurinpitomenettelyssä. Vakavammat rikkomukset pitää käsitellä tuomioistuimissa. Sotilaskuriin kohdistuvat rikkomukset ovat palvelusrikkomuksia (service offences). Iso-Britannian sotilaslainsäädännössä säädetään erilaisista palvelusrikkomuksista. Myös muussa lainsäädännössä säädetyt rikokset voidaan käsitellä palvelusrikkomuksina.

Kurinpitomenettelyssä voidaan määrätä vain tiettyjä seuraamuksia esimerkiksi sakkoa tai arestia. Kurinpitoseuraamuksena voidaan määrätä myös ylimääräistä palvelusta. Aktiiviupseereiden tekemiä palvelusrikkomuksia voidaan käsitellä kurinpitomenettelyssä vain tietyissä erityistilanteissa. Sotilastuomioistuimien voi tuomita vankeutta, erottaa palveluksesta tai tuomita pidempiä arestirangaistuksia.

Kurinpitomenettelyssä määrätystä seuraamuksesta voi valittaa kurinpitovalituksia käsittelevään tuomioistuimeen (the Summary

Appeal Court). Valituksella on täytäntöönpanoa lykkäävä vaikutus.

Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännöstä

Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artikla turvaa pääsyn tuomioistuimeen ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin päätettäessä henkilön oikeuksista ja velvollisuuksista tai häntä vastaan nostetusta rikossyytteestä. Rikossyyte on 6 artiklan ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tarkoittamassa mielessä autonominen käsite eli kotimaisessa laissa kurinpitomenettelyksi luokiteltu menettely voi olla rikosasia ja vaatia sopimuksen mukaisia oikeusturvatakeita.

Ihmisoikeussopimus on osaltaan vaikuttanut sotilaskurinpitoa koskeviin säännöksiin siten, että arestia voi tuomita vain tuomioistuimiin. Myös se, että kurinpitomenettelyssä määrätystä kurinpitorangeistuksesta saa valittaa tuomioistuimeen, turvaa ihmisoikeussopimuksen asettamia vaatimuksia.

Artiklaan 6 liittyvästä autonomisesta tulkintatavasta huolimatta ihmisoikeustuomioistuin hyväksyy sen, että jäsenvaltiot tekevät eron varsinaisen rikosprosessin ja kurinpitomenettelyn välillä. Kurinpitomenettelyn katsotaan koskevan vain rajattua henkilöryhmää, siinä ei saa määrätä vapaudenriistoa eivätkä seuraamukset saa olla luonteeltaan muutenkaan ankaruudeltaan sellaisia, että oikeusturva edellyttäisi 6 artiklan soveltamista.

Edelleen ihmisoikeussopimuksen muiden määräysten voidaan katsoa asettavan lainsäädännölle ja käytännölle vaatimuksia. Esimerkiksi 13 artiklan mukaan jokaisella, jonka ihmisoikeussopimuksessa tunnustettuja oikeuksia ja vapauksia on loukattu, on oltava käytettävissään tehokas oikeussuojakeino kansallisen viranomaisen edessä siinäkin tapauksessa, että oikeuksien ja vapauksien loukkauksen ovat tehneet virantoimituksessa olevat henkilöt. Tämä artikla ulottuu periaatteessa koskemaan kaikkia sopimuksessa turvattuja oikeuksia ja voi asettaa vaatimuksia myös kurinpitomenettelylle, jos seuraamus perustuu sellaiseen käyttäytymiseen, jonka voidaan katsoa merkinneen jonkin ihmisoikeuden kuten sanan- tai kokoontumisvapau-

den käyttämistä. Artiklan mukaisen oikeussuojakeinon ei välttämättä tarvitse olla tuomioistuin.

Useimmissa Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sotilasoikeudenhoitojärjestelmää koskevissa ratkaisuissa on ollut kysymys tuomioistuimen riippumattomuudesta ja puolueettomuudesta rikosasiassa. Merkittävin Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen kurinpitomenettelyä koskeva ratkaisu on Engel ym. (8.6.1976, A22), jossa oli kyse asepalvelukseen määrätuille varusmiehille kurinpitomenettelyssä langetetuista järjestysrangaistuksista. Kurinpitomenettelyssä sotilasta ei epäilty rikoksesta, vaan sotilaskurinpitolain vastaisesta teosta tai laiminlyönnistä, ja kaikista seuraamuksista oli muutoksenhakumahdollisuus korkeimpaan oikeuteen asti. Kaikki rangaistut tekivät ensiasteen valituksen valitusesimiehelle ja edelleen Hollannin korkeimpaan sotilasoikeuteen. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi ratkaisussaan, että hollantilainen sotilasoikeudenhoidon muutoksenhakusystematiikka oli asianmukaisesti järjestetty.

Engel ym. -ratkaisussa on määritetty rikosprosessin ja kurinpitomenettelyn välistä eroa koskevat kriteerit. Ensimmäinen kriteeri on se, millä tavoin kysymyksessä oleva rike on luonnehdittu valtiosisäisessä oikeudessa. Jos teko katsotaan selvästi rikokseksi ja sitä koskeva menettely rikosprosessiksi, on lähdettävä siitä, että 6(1) artikla soveltuu. Seuraamuksen nimellä ei silloin ole merkitystä. Toinen kriteeri on teon laatu erityisesti suhteessa rangaistuksen laatuun. Ihmisoikeustuomioistuin on todennut ratkaisussaan Weber (22.5.1990, A177), että ”kurinpidolliset sanktiot on yleensä tarkoitettu sen turvaamiseksi, että tiettyjen ryhmien jäsenet noudattavat heidän käyttäytymistään sääteleviä erityisiä sääntöjä”. Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisussaan Öztürk (21.2.1984, A 73) katsonut, että rikosprosessin piiriin kuuluviksi luonnehdituille teoille on tunnusomaista, että niistä määrättyt sanktiot on tarkoitettu ”rangaistukseksi ja pelotukseksi”. Kolmas kriteeri on seuraamuksen luonne ja ankaruus. Jos teosta saattaa seurata tuntuvampi vapaudenmenetys, on tämän määräämistä koskeva menettely lähtökohtaisesti katsottava 6(1) artiklan soveltamispiiriin kuuluvaksi rikosasiaksi.

2.3 Nykytilan arviointi

Sotilaskurinpitolakiin on vuosien myötä ollut tarpeen sisällyttää uusia säännöksiä eikä se enää, usein rinnakkaisten pykälien ja ajan kulumisen vuoksi, ole asiallisesti ja kielellisesti yhtenäinen, ajanmukainen kokonaisuus. Useista nykyisin perustuslain mukaan lakitasa edellyttävistä asioista säädetään lisäksi asetustasolla.

Toisin kuin kurinpitorangeistuksista, kurinpito-ohjennuksista ei saa nykyisin valittaa. Ohjennettu voi kuitenkin kannella joukko-osaston komentajalle.

Kurinpitovalituksen määräaika on varsin lyhyt, kolme päivää kurinpitopäätöksen tiedoksiannosta. Esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamies on kiinnittänyt asiaan huomiota.

Varusmieskoulutusta annetaan nykyisin pääsääntöisesti arkisin. Tämä on käytännössä johtanut siihen, että poistumiskiellosta on tullut aiempaa ankarampi seuraamus, kun täytäntöönpano ajoittuu viikonloppuun tai muuhun vastaavaan ajankohtaan, joka muuten olisi varusmiehelle vapaa.

Rikosprosessuaalisten periaatteiden mukaan ketään ei saa tuomita kahteen kertaan (*ne bis in idem*). Edelleen ratkaisua ei saa muuttaa muutoksenhakijan vahingoksi (reformatio in peius). Sotilaskurinpitolain 7 §:n mukaan kurinpitoseuraamuksen määrääminen ei estä nostamasta syytettä saman rikoksen johdosta tuomioistuimessa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muuten on erityistä syytä. Säännös vaikuttaa olevan sen periaatteen vastainen, ettei ketään saa tuomita kahteen kertaan samasta asiasta. Edelleen syyttäjällä on 37 §:n mukaan oikeus nostaa syyte kurinpitovalituksen tuomioistuimeen saateutussa asiassa. Säännöstä on pidettävä ongelmallisena sen periaatteen kannalta, jonka mukaan ratkaisua ei voida muuttaa muutoksenhakijan vahingoksi. Lisäksi kurinpitoesimies voi kurinpitomenettelyä valvoessaan kumota päätöksen ja määrätä asian uudelleen käsiteltäväksi tai ottaa sen itse välittömästi ratkaistavakseen taikka saattaa asian toimivaltaiselle syyttäjälle. Kurinpitoesimies voi nykyisin muuttaa päätöksen myös rangaistun vahingoksi.

Syyttäjän tehtävä kurinpitovalituksen käsittelyssä on käytännössä osoittautunut epätarpeelliseksi. Syyttäjä ei ole asianosainen sotilaskurinpitoasiassa ja aineisto on usein varsin niukka. Edelleen kurinpitovalituksen käsittelyssä ei tule esitettäväksi todistelua. Tuomioistuimen ilmoitettua kurinpitovalitusasian käsittelystä sotilasoikeudenkäyntiasioiden syyttäjälle on syyttäjän asiana kuitenkin Valtakunnansyyttäjänviraston 4 päivänä lokakuuta 2005 antamassa ohjeessa (dnro 37/31/05) kuvastusti valvoa julkista kannevaltaa kurinpitovalitusprosessissa, koska kurinpitovalitusasian käsittelyssä ei ole läsnä rangaistusvaatimusta ajavaa asianosaista. Jos kurinpitovalitusasiassa ilmenee seikkoja, jotka edellyttävät asian käsittelemistä kurinpitomenettelyn sijasta rikosoikeudenkäynnissä, syyttäjän tulee kyseisen ohjeen mukaan harkita syytteen nostamista sotilaskurinpitolain 37 §:n 1 momentin nojalla.

Tyypillinen syytteen nostamiseen johtava tilanne on ohjeen mukaan esimerkiksi se, että rikoksesta todennäköisin perustein epäillyn valittajan syyllisyyttä ei kurinpitovalituksessa vedottujen tai muuten esille tulleiden uusien seikkojen valossa voida pitää sotilaskurinpitolain 10 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla selvänä. Koska rikoksesta epäillyn syyllisyyden selvyyden on mainitussa lainkohdassa säädetty kurinpitomenettelyn käyttämisen edellytykseksi, vaatii syyllisyyden riittävyyden kurinpitoasian muuttamista syyteasiaksi ainakin sellaisessa tapauksessa, jossa syyttäjä havaitsee, että syyllisyyden osoittavaa todistelua on mahdollista esittää.

Syytteen nostamista kurinpitovalitusasiassa on perusteltua harkita myös tilanteessa, jossa syyttäjä havaitsee rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisen edellyttävän sellaisten oikeudellisten lisäperustelujen esittämistä, jotka eivät ilmene kurinpitovalitusmenettelyssä käsitellyistä asiakirjoista. Syyttäjälle ei ole säädetty nimenomaista velvollisuutta olla läsnä kurinpitovalitusasian käsittelyssä tuomioistuimessa. Syyttäjän velvollisuus valvoa julkista kannevaltaa edellyttää kuitenkin, että syyttäjän on tiedon kurinpitovalituksesta saatuaan arvioitava huolellisesti, edellyttäkö sanotun velvollisuuden täyttäminen hänen läsnäolonsa myös tuomioistuinkäsittelyssä.

Sotilaskurinpitolaissa on nykyisin säännöksiä, joilla ei niinkään pyritä turvaamaan kurinpitomenettelyn edellytyksiä vaan esimerkiksi turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämistä puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla. Laissa on myös säännöksiä, jotka eivät kohdistu rikoslain 45 alaisiin henkilöihin vaan muuhun puolustusvoimien palkattuun henkilöstöön. Lisäksi laissa on säännöksiä, jotka sopisivat sisältönsä puolesta paremmin samaan aikaan uudistettavaan poliisin tehtävistä puolustusvoimissa annettuun lakiin (jatkossa laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa).

Lain nykyinen poikkeusoloja koskeva sääntely on riittämätön. Laissa delegoidaan säännösten antaminen asetustasolle siten, että asetuksella voidaan sota-aikana antaa lain säännöksistä poikkeavia säännöksiä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Hallituksen esitystä valmisteltaessa tavoitteena on ollut luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa myös perustuslain vaatimuksia. Työn tavoitteena oli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet. Laissa otettaisiin entistä paremmin huomioon asevelvollisuuttaan suorittavien ja puolustusvoimien henkilökunnan oikeusturva. Samalla lainsäädäntö vastaisi käytännön tarpeisiin ja varmistaisi kurin ja järjestyksen säilymisen. Huomioon otettaisiin myös kurinpitoprosessiin liittyvä aikapaine, joka aiheutuu etenkin kurinpitomenettelyn joutuisuusvaatimuksesta, mutta myös esimerkiksi varusmiesten palvelusajoista.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Sotilaskurinpitolakia ei ole tarkoituksenmukaista uudistaa osittaisuudistuksin vaan on tarpeen toteuttaa kokonaisuudistus. Työn tavoitteena oli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostar-

peet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet.

Kurinpitojärjestelmä on edelleen toimiva ja tarpeellinen. On myös todettu, että puolustusvoimien ammattisotilaita ei ole tarkoituksenmukaista jättää kurinpitojärjestelmän ulkopuolelle kuten Ruotsissa on edellä kuvastusti tehty.

Kokonaisuudistuksen yhteydessä on arvioitu myös sotilaskurinpitolain perusteella annettu asetus ja se, tulisiko nykyisin asetustasolla säädettyjä asioita nostaa laintasolle.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esitys on laadittu voimassa olevan sotilaskurinpitolain pohjalta. Uudistuksen tavoitteena on luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa perustuslain asettamia vaatimuksia. Myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet on otettu huomioon.

Esityksessä ehdotetaan lain uudistamista kokonaan eli uuden lain säätämistä. Useita nykyisin asetustasolla säädettyjä asioita esitetään nostettaviksi lain tasolle.

Lakiin ehdotetaan säädettäväksi muutoksenhaikuoikeus myös nykyisiin kurinpito-ojennuksiin. Samalla luovuttaisiin seuraamusten erottelusta kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangeistuksiin siten, että kaikkia seuraamuksia kutsuttaisiin kurinpitorangeistuksiksi. Poistumiskielto ja poistumisrangaus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamuslajiksi, poistumiskielloksi. Muutoksenhaikuoikeuden laajentamisen jälkeen erotteluilla ei olisi käytännössä merkitystä. Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saisi täytäntöönpanna poistumiskieltoon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan, juhlapyhän tai vastaavan vapaan aikana.

Kantelua koskevia säännöksiä ei enää sisältyisi sotilaskurinpitolakiin. Käytännössä kantelumenettely on ollut tarpeen, kun kurinpito-ojennusta koskevaan päätökseen ei ole saanut hakea muutosta. Sotilaskurinpitoon liittyvät kantelut ovat olleet harvinaisia. Kantelusäännös on ollut yleinen ja sopinut tämän vuoksi huonosti sotilaskurinpitolakiin. Kantelujen tekeminen on edelleen mahdollista eduskunnan oikeusasiamiehelle ja hallintolain mukaisella hallintokantelulla.

Kurinpitorangaistuksia olisivat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti. Kurinpitomenettelyssä määrätyt kurinpitorangaistukset olisivat varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta täytäntöönpantavissa muutoksenhausta huolimatta, jollei joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin erityisestä syystä määrää, ettei täytäntöönpanoa saa aloittaa tai jatkaa. Tämä on kurinpitomenettelyn toimuuden kannalta välttämätöntä, koska ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon aiheettomien, yksinomaan valituksen lykkäävän vaikutuksen vuoksi tehtävien valitusten määrän voidaan arvioida lisääntyvän huomattavasti. Tämä koskee erityisesti poistumiskieltoja. Ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon laajennettu muutoksenhauoikeus tekisi kurinpitomenettelyn kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta merkityksettömäksi. Kurinpitopäätöksen kumoamis-, poistamis-, tai lieventämistilanteissa jo täytäntöönpannun kurinpitopäätöksen johdosta rangaistulle annettaisiin hyvitys. Hyvitys olisi rahamääräinen suoritus. Poistumiskielto ja aresti muunnettaisiin jatkossa maksun sijaan kurinpitosakoksi. Muuntosuhde pysyisi ennallaan.

Joukko-osaston komentajaa alempien kurinpitoesimiesten tekemistä päätöksistä tehtäisiin ensin ratkaisupyynnöksi joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemästä päätöksestä voisi valittaa tuomioistuimeen. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten päätöksistä voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen. Määräaika muutoksen hakemiselle olisi kaikissa tapauksissa jatkossa seitsemän päivää päätöksen tiedoksiantamisesta.

Kurinpitopäätöstä ei voitaisi muuttaa rangaistun vahingoksi puolustusvoimien omin, sisäisin toimenpitein. Sen sijaan asianosainen tai kurinpitoesimies voisi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista tuomioistuimelta. Menettelyssä noudatettaisiin soveltuvin osin yleisiä ylimääräistä muutoksenhaakua koskevia säännöksiä.

Syyttäjän tehtävistä kurinpitovalituksen käsittelyssä luovuttaisiin. Kurinpitomenettelyssä voi ratkaista vain yksinkertaisia ja selviä asioita. Syyttäjä ei ole asianosainen sotilas-

kurinpitoasiassa ja aineisto on usein varsin niukka. Syyttäjän rooli on näin ollen muodostunut epätarkoituksenmukaiseksi.

Eräät turvallisuutta ja järjestystä koskevat säännökset ehdotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin. Ehdotus puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta sisältyy tähän esitykseen.

Poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti vähemmän kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp).

Ehdotettu kurinpitomenettely muistuttaisi perusratkaisuiltaan edellä kuvattuja Tanskan ja Saksan kurinpitomenettelyjä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Esityksellä ei ole merkittäviä taloudellisia vaikutuksia.

Ehdotettava hyvitystä koskeva sääntely, eli rangaistulle maksettava kompensatio jo täytäntöönpannusta päätöksestä, joka kumotaan, poistetaan tai johon liittyvää rangaistusta lievennetään, voi aiheuttaa vähäisiä taloudellisia vaikutuksia. Vaikutuksia ei voida arvioida juuri tulevan, sillä tällaisia virheellisiä päätöksiä on nykyisin erittäin vähän eikä ole syytä arvioida niiden määrän lisääntyvän jatkossa.

Uutena säädettäisiin valtion vahingonkorvausvastuusta asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan osallistuessa kurinpitoasioiden käsittelyyn ja päättämiseen valmiutta kohotettaessa. Säännöksen vaikutuksia on erittäin vaikea arvioida, mutta koska toimivallan käyttämisen edellytys on riittävä koulutus, vaikutukset jäänevät vähäisiksi.

Esityksellä ei ole viranomaisorganisaatioihin liittyviä taloudellisia vaikutuksia. Uusia viranomaisia ei ehdoteta perustettaviksi. Muutokset viranomaisten tehtävissä voidaan toteuttaa niiden nykyisin henkilövoimavaroin. Viranomaisten keskinäisissä toimival-

tasuhteissa ei tapahtuisi merkittäviä muutoksia.

Esitys edellyttää laajamittaista koulutusta kurinpitolainsäädäntöä soveltaville virkamiehille ja kertausharjoituksissa oleville, mikä aiheuttaa päiväraha-, matkustamis- ja reserviläispalkkakustannuksia.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esitys vaikuttaisi viranomaisten toimintaan siten, että muutoksenhakuoikeuden laajentaminen lisäisi hieman joukko-osastojen komentajien työmäärää ja ehkä jonkin verran tuomioistuinten työmäärää. Lisäyksen ei voida arvioida olevan merkittävä, sillä nykyisistä kurinpitorangeistuksista valitetaan erittäin harvoin. Edelleen esimerkiksi eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen ja ylempien kurinpitoesimiesten säännöllisissä tarkastuksissa havaitaan harvoin sellaisia virheitä, joiden vuoksi kurinpitopäätöksiä tulisi muuttaa. Myös kantelut nykyisistä kurinpitojennoista ovat suhteellisen harvinaisia.

Syyttäjän tehtävistä kurinpitovalituksen käsittelyssä ehdotetaan luovuttavaksi, mikä vähentäisi hieman syyttäjien työmäärää. Joukko-osaston komentaja toimittaisi jatkossa lausuntonsa tuomioistuimeen kurinpitovalitusasiassa. Tämä lisäisi joukko-osaston komentajan työmäärää vain vähän, koska valitusasioita voidaan arvioida olevan jatkossakin niukasti.

Esityksellä ei voida arvioida olevan sellaisia vaikutuksia viranomaisten työmääriin, että ne eivät kykenisi hoitamaan tehtäviä nykyisillä voimavaroilla.

Ehdotettavat uudet säännökset huomioon ottaen on selvää, että niin sotilaskurinpitolainsäädäntöä soveltavat virkamiehet kuin poikkeusoloissa asevelvollisuuslain mukaiseen palvelukseen tulevat tarvitsevat laajamittaista koulutusta uuden lainsäädännön käyttöön ottamisen yhteydessä.

4.3 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Esityksen ehdotuksilla edistetään oikeusturvan sekä perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Kurinpitomenettelyssä puututaan perustuslaissa suojattuihin oikeushyviin. Useat

ehdotukset ja tarkennukset tähtäävät nimenomaisesti oikeusturvan parantamiseen.

4.4 Sukupuolivaikutukset

Esitys on kirjoitettu mahdollisimman sukupuolineutraaliin muotoon eikä sillä arvioida olevan sukupuolivaikutuksia. Palvelukseen vuosittain tulevia asevelvollisia miehiä on noin 28 000, kun vuosittain naisten vapaaehtoisen asepalveluksen aloittaa noin 400 naista. Myös ammattisotilaista huomattava enemmistö on miehiä. Naisten hakeutuminen asepalvelukseen perustuu vapaaehtoisuuteen. Edellä mainituista syistä käytäntö on osoittanut, että pääosa sotilaskurinpitomenettelyssä määrättävistä seuraamuksista kohdistuu miehiin. Kurinpitomenettely sinänsä on samanlainen sekä miehille että naisille.

Esitys ei muuta sitä, että jatkossakin esimerkiksi kiinniotettujen ja pidätettyjen säilyttämisessä ja arestin täytäntöönpanossa käytettäviä tiloja tulee olla sillä tavalla, että miehet ja naiset voidaan sijoittaa niihin erikseen. Lisäksi henkilötarkastuksia, joita joukko-osaston komentaja voi toimituttaa, tulee tehdä vain samaa sukupuolta olevalle.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sotilaskurinpitolain kokonaisuudistusta valmistelemaan asetettiin työryhmä, jonka tehtävänä oli selvittää lain nykytila ja siinä esiintyvät muutos- ja kehittämistarpeet sekä laatia selvityksen perusteella hallituksen esityksen muotoon ehdotus tarvittavista lainsäädäntötoimista. Tavoitteena oli luoda johdonmukainen ja ajantasainen säännöstö, joka kaikilta osin vastaa myös perustuslain henkeä ja vaatimuksia. Työryhmän tuli selvittää myös muun lainsäädännön muutoksista aiheutuvat muutostarpeet ja ottaa lisäksi huomioon selvitystyön aikana esille tulevat muut muutostarpeet.

Työryhmään kutsuttiin puolustushallinnon ulkopuolinen puheenjohtaja. Työryhmässä oli puolustusministeriön lisäksi edustus oikeusministeriöstä, sisäasiainministeriöstä, tuomioistuinlaitoksesta, syyttäjälaitoksesta, rajavartiolaitoksen esikunnasta, pääesikun-

nasta ja Varusmiesliitosta. Työryhmä kuuli asiantuntijoina eduskunnan apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedtiä, puolustusvoimien asessori Hanna Nordströmiä ja Kaartin Jääkärirykmentin komentajaa, eversti Hannu Liimattaa. Työryhmä sai kirjallisen asiantuntijalausunnon oikeustieteen tohtori Matti Peltonpäältä. Lisäksi työryhmä vieraili Karjalan Prikaatissa.

Hallitus antoi lokakuussa 2010 eduskunnalle esityksen sotilaskurinpitolainsäädännön eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 225/2010 vp). Asiaa ei kuitenkaan ehditty käsitellä vaalikauden viimeisillä valtiopäivillä loppuun ja se raukesi.

Puheena oleva esitys perustuu rauenneeseen hallituksen esitykseen. Siihen on kuitenkin tehty muun lainsäädännön muuttumisesta johtuvia sekä eduskuntakäsittelyn ja sen jälkeisen uuden lausuntokierroksen aiheuttamia tarkistuksia. Keskeisimmät tarkennukset johtuvat siitä, että eduskunta hyväksyi keväällä 2011 uudet esitutkintalain ja pakkokeinolain. Uudistukset oli otettu huomioon rauenneessa hallituksen esityksessä hallituksen esityksen 222/2010 vp mukaisina ja nyt käsillä olevaan esitykseen on tehty eduskunnan esitutkinta- ja pakkokeinolakiin tekemien muutosten aiheuttamat tarkistukset. Lausuntokierroksen perusteella tehtyjä muutoksia kuvataan kohdassa ”5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen.”

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Puolustusministeriö pyysi lausunnon työryhmän mietinnöstä seuraavilta tahoilta:

ministeriöt, oikeuskanslerinvirasto, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Helsingin hallinto-oikeus, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Oikeusrekisterikeskus, Rikosseuraamusvirasto, Rajavartiolaitoksen esikunta, Pääesikunta, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Tasarvoasiain neuvottelukunta TANE, Miessakit ry, Suomen Punainen Risti, Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, SAK, STTK, Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Reserviläisliitto ry, Maanpuolustuksen Tuki ry, Sininen reservi ry, Varus-

miesliitto ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Päälystöliitto ry, Aliupseeriliitto ry, Upseeriliitto ry, Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry, professori Dan Frände, professori Antti Jokela ja professori Veli-Pekka Viljanen. Lausuntoa pyydettiin siis 43 taholta. Esityksestä saatiin 38 lausuntoa.

Ehdotettua uudistusta pidettiin lausunnoissa yleisesti tarpeellisena ja kannatettavana. Lausunnoissa esitetyt muutosehdotukset on pääosin otettu huomioon hallituksen esityksessä. Ne muutosehdotukset, joita ei ole otettu huomioon, on pyritty kuvaamaan tässä.

Kaksiportainen muutoksenhakujärjestelmä on herättänyt sekä kannatusta että vastustusta. Joukko-osaston komentajaa alempien kurinpitoesimiesten tekemistä päätöksistä tehtäisiin ensin ratkaisupyynnö joukko-osaston komentajalle. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen voisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten päätöksistä voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen.

Eduskunnan oikeusasiamies on todennut, ettei muu kuin tuomioistuin tule valitusasteena kysymykseen. Oikeusministeriö on edellyttänyt, että käsittelyn viivytyksettömyys tulee ottaa huomioon muutoksenhaun toteuttamisessa. Oikeusministeriö on kuitenkin lausunut, että oikeusturvan kannalta on keskeistä, että pääsy tuomioistuimeen on turvattu. Osa kärjäoikeuksista on vastustanut kaksiportaista muutoksenhakumallia, osa taas kannattanut. Esityksessä on päädytty ehdottamaan kaksiportaista muutoksenhakujärjestelmää.

Helsingin hovioikeus ei kannattanut kurinpitomiehen osallistumista pääkäsittelyyn vaan katsoi, että valittajan kuuleminen riittää. Hovioikeuden mukaan kurinpitoesimies muuttuisi pääkäsittelyyn osallistuessaan ikään kuin valittajan vastapuoleksi. Esityksessä kuitenkin ehdotetaan, että kurinpitoesimies osallistuisi tuomioistuimen aloitteesta tai kurinpitomiehen pyynnöstä erityisesti syystä pääkäsittelyyn, jotta tuomioistuimella olisi mahdollisuus saada lisäselvitystä asiasta.

Eduskuntakäsittelyn jälkeen esityksen rautetta järjestettiin uusi lausuntokierros, jota

varten esitystä oli tarkistettu. Tuolloin lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta:

valtioneuvoston kanslia, ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, valtiovarainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, puolustusministeriön osastot, oikeuskanslerinvirasto, eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, Korkein oikeus, Helsingin hovioikeus, Valtakunnansyyttäjänvirasto, Oikeusrekisterikeskus, Rikosseuraamuslaitos, Tullihallitus, Pääesikunta, Tietosuojavaltuutetun toimisto, Maanpuolustuskorkeakoulun oppilaskunta, Maanpuolustuskoulutusyhdistys ry, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Reserviupseeriliitto ry, Maanpuolustuksen Tuki ry, Varusmiesliitto ry, Reserviläisliitto ry, Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto ry, Päälystöliitto ry, Aliupseeriliitto ry, Upseeriliitto ry ja Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto ry. Esityksestä saatiin 12 lausuntoa.

Pääesikunta on molemmilla lausuntokierroksilla esittänyt, että perusyksikön päällikön tulisi jatkossakin säilyä pidättämiseen oikeutettuna virkamiehenä. Erityisesti tätä on pidetty välttämättömänä merivoimien toimissa Suomen alueen ulkopuolella. Esityksessä on katsottu, että joukkoyksikön komentaja on pääsääntöisesti ”alin” pidättämiseen oikeutettu virkamies, koska pidättämistoimivallan tulee luonteensa vuoksi olla riittävän korkealla ja toisaalta pidättämiselle ei asetettaisi tiukoja muotovaatimuksia, jolloin käytännön ongelmia ei arvioida aiheutuvan. Tähän esitykseen on kuitenkin lisätty säännös, jonka mukaan erityisissä hätätilanteissa Suomen ulkopuolella olevan sota-aluksen päällikkö saisi suorittaa pidättämisen. Sota-aluksen päällikkö on perusyksikön päällikön asemassa.

Poistumiskielion täytäntöönpanokielto rangaistulle muuten vapaana viikonloppuna enintään kolmen vuorokauden mittaisten poistumiskieltojen osalta on koettu toisaalta yhdenvertaisuusnäkökulmasta perusteltuna mutta myös poistumiskielion tehokkuutta heikentävänä.

Pääesikunta on lausunnoissaan vastustanut poistumiskielion täytäntöönpanokieltoa. Varusmiesliitto on ensimmäisellä lausuntokierroksella edellyttänyt, että poistumiskieltoja ei

saisi lainkaan täytäntöönpanna varusmiesten viikonloppuvapaiden aikana. Esityksessä on edelleen päädytty ehdottamaan sitä, että enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saisi täytäntöönpanna viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan, juhlapyhän tai vastaavan vapaan aikana.

Nykyistä käytäntöä, jonka mukaan kurinpitörangaistus merkitään nimikirjaan, on sekä kannatettu että vastustettu jälkimmäisellä lausuntokierroksella. Lausuntokierroksella olleen esitysluonnoksen mukaan tietoja ei merkittäisi nimikirjaan ja Upseeriliitto ry ja Päälystöliitto ry ovat puoltaneet tätä. Näiden liittojen esittämänä perusteluna on esimerkiksi yhteneväisyys muihin virkamiehiin. Pääesikunta puolestaan on kannattanut merkinnän tekemistä. Tietojen luovuttamiselle on pääesikunnan mukaan aina nimikirjalain edellyttämä perusteltu syy, kuten viran tai tehtävän hakeminen. Esityksessä on päädytty ehdottamaan nykytilan säilyttämistä eli kurinpitörangaistukset merkittäisiin edelleen nimikirjaan. Oikeusministeriö on toisella lausuntokierroksella kiinnittänyt huomiota siihen, että hyvityksen rahamäärää koskeva sääntely oli esitysluonnoksessa ehdotettu siirrettäväksi puolustusministeriön asetukseen. Oikeusministeriö katsoi, että sääntely tulisi pysyttää laissa tai ainakin asetuksenantovaltuus tulisi säätää valtioneuvostolle. Esityksessä on päädytty ehdottamaan asetuksenantovaltuutta valtioneuvostolle.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Eduskunnassa on käsiteltävänä samaan aikaan myös laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa.

Laki rikostorjunnasta puolustusvoimissa koskisi myös sotilasrikosten selvittämistä, sillä puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavia virkamiehiä voitaisiin tietyissä tapauksissa pyytää toimittamaan sotilasrikoksen esitutkinta. Tällaisessa esitutkinnassa noudatettaisiin sotilaskurinpitolakia. Esitykset liittyvät näin ollen toisiinsa ja ne tulisi käsitellä yhtä aikaa. Lait ovat myös tarkoitettut tulemaan voimaan samaan aikaan.

Eduskunta on aiemmin hyväksynyt uudet esitutkinta-, pakkokeino-, ja poliisilain (872/2011). Tarkoituksena on, että kyseisiä

lakeja sovellettaisiin yleislakeina siltä osin kuin tässä erityislaissa ei toisin säädetä. Sotilaskurinpitolain tulisi näin ollen tulla voimaan yhtä aikaa myös mainittujen lakien kanssa eli 1 päivänä tammikuuta 2014.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Sotilaskurinpitolaki

Lain nimike

Voimassa olevan lain nimike "sotilaskurinpitolaki" ehdotetaan säilytettäväksi, koska nimike kuvaa parhaiten lain sisältöä. Lisäksi nimike on lyhyt ja ytimekäs.

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain tarkoitus ja soveltamisala.* Laissa säädettäisiin 1 momentin mukaan menettelystä sotilaskurinpitoasiassa ja siinä määrätävistä seuraamuksista sekä sotilasoikeudenkäyntimenettelyn aloittamisesta. Lain tarkoituksena olisi ylläpitää tarvittava kuri ja järjestys puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi. Laissa olisi siis säännös lain tarkoituksesta toisin kuin voimassa olevassa laissa. Yleisperusteluissa kuvataan puolustusvoimien tehtäviä sekä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen merkitystä.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaussäännös, jonka mukaan kurinpitomenettelyn alaisista henkilöistä säädetään rikoslain 45 luvussa sekä puolustusvoimista annetussa laissa, asevelvollisuuslaissa, naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995), vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa, sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005).

Kurinpitorangeistus voitaisiin 3 momentin mukaan määrätä tai tuomita sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta. Vastaava säännös on voimassa olevan lain 1 §:ssä, mutta jatkossa kaikkia kurinpitoseuraamuksia eli nykyisin kurinpitorangeistuksia ja kurinpito-ojennuksia nimitettäisiin kurinpitorangeistuksiksi. Jaottelua ojennuksiin ja rangaistuksiin ei enää tehtäisi 2 §:n perusteluissa kuvatuista syistä.

Sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ää on kuvattu tarkemmin yleisperusteluissa. Sotilasoikeudenkäyntilain 2 § kattaa kokonaan tai

osittain rikoslain 12 eri lukuun sisältyviä rikoksia. Mukana on rikoksia, joita ei ole tarkoitukseen käsitellä kurinpitomenettelyssä. Ehdotuksessa viitattaisiin kuitenkin edelleen sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ään, koska kaikkien mainittujen rikosten käsittely alkaa sotilaskurinpitolain mukaisesti. Vakavissa rikoksissa esitutkinta siirretään myöhemmin tarkemmin kerrotulla tavalla poliisin tutkittavaksi ja käsitellään yleensä sotilasoikeudenkäyntiasiana yleisissä tuomioistuimissa.

2 luku. Seuraamukset

2 §. *Kurinpitorangeistukset.* Sääntely kurinpitoseuraamuksista säilyisi sisällöllisesti ennallaan eli se vastaisi nykyisen lain 2 ja 3 §:ää, mutta jatkossa kurinpitorangeistukset lueltaisiin säännöksessä lievimmästä ankarimpaan. Jaottelua kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitorangeistuksiin ei jatkossa tehtäisi, koska kaikkiin seuraamuksiin ehdotetaan muutoksenhakuoikeutta. Nykyisin kurinpito-ojennukseen ei saa hakea muutosta ja jaottelu on ollut siitä syystä tarpeen.

Kurinpitorangeistuksia olisivat kaikki nykyiset kurinpitoseuraamukset muutoin, mutta poistumiskielto ja poistumisrangaistus yhdistettäisiin yhdeksi seuraamustyyppiksi, jonka nimi olisi poistumiskielto. Näin ollen kurinpitorangeistuksia olisivat, sen mukaan kuin rikoslain 6 luvun 1 §:n 4 momentissa säädetään, muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti.

Pykälässä olisi säännökset seuraamusten vähimmäis- ja enimmäismääristä. Muistutusta ja varoitusta vähimmäis- ja enimmäismäärät eivät luonnollisesti koske. Niiden kuten muidenkin kurinpitorangeistusten täytäntöönpanosta säädettäisiin 9 luvussa.

Ylimääräistä palvelusta voitaisiin 2 momentin mukaan määrätä tai tuomita saman verran kuin nykyisinkin eli vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Poistumiskieltoa määrättäisiin tai tuomitaisiin 3 momentin mukaan vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta sekä kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltäkymmeneltä päivältä. Nykyisin ojennuksena määrättävää poistumiskieltoa voi-

daan määrätä enintään kymmenen vuorokautta, tätä ankarampi poistumisseuraamus on nimeltään poistumisrangaistus ja sitä voidaan määrätä vähintään yksitoista ja enintään viisitoista vuorokautta.

Voimassaolevan sotilaskurinpitolain esitöiden (HE 87/1981 vp s. 10) mukaan kurinpitoojennukset ovat vain kurinpitoesimiesten, ei tuomioistuinten käytettävissä. Kun lievästikin seuraamuksista voisi hakea muutosta viime kädessä tuomioistuimelta, on tarkoituksenmukaista, että tuomioistuimet voivat tuomita kaikkia kurinpitorangeistuksia. Tätä edellyttää sekä seuraamuskäytännön yhtenäisyys että rangaistujen yhdenvertaisuus.

Arestia ei voisi edelleenkaan määrätä kurinpitomenettelyssä vaan arestin voisi tuomita vain sotilasoikeudenkäyntilain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettu yleinen tuomioistuin sotilasoikeudenkäyntilain mukaisessa menettelyssä. Asian käsittely alkaa sotilaskurinpitolain mukaisella esitutkinnalla. Sellaisen vakavan teon, josta voidaan tuomita arestia, tutkii todennäköisesti puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitava virkamies tai poliisi ja asia lähetetään esitutkinnan valmistuttua syyttäjälle, joka tekee syyteharkinnan. Voimassa olevassa laissa käytetään ilmaisua ”tuomita” kun tarkoitetaan, että seuraamus on tuomioistuimen käytössä ja ilmaisua ”määrätä” kun tarkoitetaan kurinpitomenettelyä. Epäselvyyksien välttämiseksi tämä mainittaisiin 4 momentissa nimenomaisesti. Selvyyden vuoksi säännöksen kirjattaisiin myös, että aresti tuomitaan sotilasoikeudenkäyntilain mukaisessa menettelyssä. Arestia tuomittaisiin vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta.

Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä olisi jatkossakin 5 momentin mukaan yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta, kuitenkin vähintään asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruisen määrä. Asevelvollisuuslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla palvelevalle kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahasa suuruisen tai, jollei hän saa päivärahaa, asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruisen määrä.

Muistutuksia määrätään vuosittain keskimäärin noin 800 kappaletta, joista noin 600 -

700 varusmiehille. Ylimääräistä palvelusta käytetään käytännössä ainoastaan varusmiesten seuraamuksena hieman yli 600 tapauksessa vuosittain. Nykyisin ojennuksena määrättävä poistumiskielto on selvästi käytetyin kurinpitoseuraamus. Poistumiskieltoa määrätään varusmiehille ja sotilasvirkaan opiskeleville vuosittain yhteensä hieman yli 2 000 tapauksessa. Nykyisin kurinpitorangeistuksena käytettäviä poistumisrangaistuksia määrätään varusmiehille ja sotilasvirkaan opiskeleville yhteensä vuosittain noin 260 kappaletta.

Varoituksia määrätään keskimäärin 70—90 kappaletta vuosittain. Varoituksella on merkitystä erityisesti ammattisotilaiden, sotilaallisen kriisinhallinnan tehtävissä palvelevien ja reservin kertausharjoituksiin osallistuvien kohdalla. Varusmiehille varoituksia määrätään 30—40 kappaletta vuosittain. Kurinpitosakkoa määrätään vuosittain yhteensä keskimäärin 110—130 tapauksessa. Kurinpitosakkoa käytetään kaikkien edellä mainittujen ryhmien seuraamuksena.

Sääntely seuraamuksen ehdollisuudesta säilyisi 6 momentin mukaan ennallaan, mutta sanamuotoja täsmennettäisiin. Kurinpitorangeistusta ei edelleenkaan saisi määrätä tai tuomita ehdollisena. Nykyisin sääntely on sotilaskurinpitolain 4 §:n 3 momentissa.

3 §. *Sakon tai kurinpitorangeistuksen asemesta määrättävä seuraamus.*

Rikoksesta, josta on säädetty seuraamukseksi sakko, voitaisiin jatkossakin 1 momentin mukaan sakon asemesta sotilasoikeudenkäynnissä tuomita kurinpitorangeistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitorangeistus.

Jos rikoksesta on säädetty seuraamukseksi kurinpitorangeistus, saataisiin sen asemesta 2 momentin mukaan tuomita sakkoon. Säännös on tarpeen esimerkiksi sen vuoksi, että kertausharjoituksista luvatta poisjääneiden luvattomat poissaolot käsitellään tuomioistuimessa.

Säännökset vastaisivat sisällöltään nykyisen lain 4 §:n 1 ja 2 momenttia.

4 §. *Yhteinen rangaistus.* Kurinpitorangeistuksesta sekä määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta tai sakosta ei saisi jatkossakaan 1 momentin mukaan määrätä yhteistä rangaistusta, eikä niitä myöskään saisi yhdistää määräaikaiseen vankeusrangaistukseen.

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitörangaistukseen, hänet tuomitaan 2 momentin mukaan yhteiseen kurinpitörangaistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa enintään neljätkymmeneltä päivältä ja poistumisrangaistusta enintään kaksikymmentäviisi vuorokautta.

Kurinpitomenettelyssä käytettäisiin 3 momentin mukaan samasta rikoksesta kurinpitoseuraamuksena vain yhtä kurinpitörangaistuslajia. Jos joku on syyllistynyt useaan rikokseen, jotka tulevat samanaikaisesti kurinpitoesimiehen käsiteltäviksi, määrättäisiin vain yksi kurinpitörangaistus.

Sääntely vastaisi nykyisen lain 5 §:ää.

5 §. Muuntokielto. Pykälä koskisi kurinpitosakon muuntokieltoa. Maksamatonta kurinpitosakkoa ei saa muuttaa vankeudeksi voimassa olevan lain 45 §:n 1 momentin mukaan. Yhdenvertaisuuden vuoksi muuntokielto koskisi myös kurinpitosakkoa, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu.

6 §. Vanhentuminen. Rikosoikeudellista vanhentumista koskevia säännöksiä sovellettaessa rinnastettaisiin kurinpitörangaistus sakkoon.

Nykyisen sotilaskurinpitolain 6 §:n 2 momentin mukaan kurinpitomenettelyä ei saa panna vireille sen jälkeen, kun vuosi on kulunut rikoksen tekemisestä. Säännöksen tarkoituksena on alun perin ollut korostaa viivytyksetöntä käsittelyä ja estää vanhojen asioiden käsittely kurinpitomenettelyssä, koska tällöin on jo menetetty mahdollisuus nopeaan puuttumiseen.

Erityinen kurinpitomenettelyä varten säädetty määräaika on osoittautunut tarpeettomaksi. Erityinen vanhentumisaika on käytännössä johtanut tilanteisiin, joissa kurinpitoesimiehellä on käytettävissään vain kaksi vaihtoehtoa, asian jättäminen sillensä tai sen lähettäminen syyttäjälle syyteharkintaan, joista kumpikaan ei välttämättä ole tilanteeseen sopiva vaihtoehto. Erityisesti näin on käynyt tilanteissa, joissa sinänsä laadultaan vähäisen ja kurinpitomenettelyssä ratkaistavaksi muutoin hyvin sopivan asian esitutkinta on jostakin syystä kestänyt yli vuoden. Kuvatun kaltaiset tilanteet ovat käytännössä aina koskeneet ammattisotilaita. Asevelvol-

listen osalta nykyiset palvelusajat huomioon ottaen kotiutuminen johtaa käytännössä siihen, ettei yli vuoden vanhaa asiaa muutoinkaan voitaisi käsitellä kurinpitomenettelyssä, vaikka tästä vuoden määräajasta luovuttaisiinkin.

Erityisistä vanhentumisajoista pyritään lainsäädännössä yleisesti eroon. Teon törkeyden tulisi ratkaista rikoksen vanhentuminen, eikä sen, missä menettelyajissa asia käsitellään. Ammattisotilaiden rikokset vanhentuisivat siten muiden virkarikosten tapaan aikaisintaan viidessä vuodessa rikoslain 8 luvun 1 §:n 4 momentin mukaisesti ja muiden eli varusmiesten, reserviläisten ja kriisinhallintapalveluksessa olevien tekemät rikokset yleisten vanhentumisaikojen mukaisesti aikaisintaan kahdessa vuodessa.

7 §. Vapaudenmenetyksajan vähentäminen.

Jos henkilö, jolle tuomitaan tai määrätään kurinpitörangaistus, on ennen asian ratkaisemista ollut rikoksen johdosta vapautensa menettäneenä, kurinpitörangaistuksesta olisi 1 momentin mukaan tehtävä rikoslain 6 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vähennys. Säännös vastaa nykyisen lain 8 §:n 1 momenttia.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaisi 2 momentin mukaan neljää kertaa ylimääräistä palvelusta nykyisen kolmen sijaan, kolmea poistumiskieltovuorokautta nykyisen kahden sijaan, kolmen päivän kurinpitosakkoa nykyisen kahden sijaan sekä yhtä arestivuorokautta. Muutos vastaa yleistä lainsäädäntöä, jossa vapaudenmenetyksen painoarvo on yleisesti kasvanut.

8 §. Ammattisotilaan kurinpitörangaistukset. Puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitettulle ammattisotilaalle saataisiin kurinpitomenettelyssä antaa vain muistutus tai varoitus taikka määrätä kurinpitosakko. Pykälä vastaisi nykysääntelyä, mutta siinä käytettäisiin termiä ”ammattisotilas” puolustusvoimista annetun lain 36 §:n 1 momentin mukaisesti. Puolustusvoimista annetussa laissa ammattisotilaalla tarkoitetaan sotilasvirassa palvelevaa sekä sitä, joka on nimitetty puolustusvoimissa määräaikaiseen virkasuhteeseen määrättyinä sotilastehtävään. Säännös koskisi nimenomaan kurinpitomenettelyä eikä edelleenkaan rajoittaisi tuomioistuimen toimivaltaa.

Nykyisen lain 9 §:n 2 momentin mukaan sotilasvirkaan koulutettavalle oppilaalle saadaan 1 momentin estämättä määrätä kaikkia laissa tarkoitettuja, kurinpitomenettelyssä määrättäviä seuraamuksia, jollei asetuksessa toisin säädetä. Asetuksessa ei ole säädetty toisin. Sääntelystä luovuttaisiin tarpeettomana. Sotilasvirkaan koulutettava oppilas on rikoslain 45 luvun alainen 27 §:n 3 kohdan mukaan ja hänelle voitaisiin määrätä kaikkia kurinpitoseuraamuksia kuten nykyisinkin.

3 luku. Kurinpitomenettelyn edellytykset

9 §. Edellytykset kurinpitomenettelylle. Kurinpitorangeistus saataisiin 1 momentin mukaan määrätä, jos rikoksesta epäilty on tunnustanut teon tai jos hänen syyllisyyttään voidaan muuten pitää selvänä.

Asiaa ei kuitenkaan saisi 2 momentin mukaan käsitellä kurinpitomenettelyssä, jos:

1) rikoksen tehnyt ei enää ole rikoslain 45 luvun alainen;

2) asianomistaja ei ole suostunut asian käsittelyyn kurinpitomenettelyssä vaan vaatii asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa;

3) useista rikoksista jostakin on nostettava syyte tuomioistuimessa ja rikoksilla on yhteyttä keskenään; tai

4) samaan rikokseen osallisista jotakuta on syytettävä tuomioistuimessa eikä asian ratkaisemista erillisenä ole pidettävä tarkoituksenmukaisena.

Pykälä vastaisi nykysääntelyä muutoin, mutta nykyisin käytetty muotoilu, jonka mukaan epäilty on myöntänyt syyllisyytensä, korvattaisiin muotoilulla, jonka mukaan epäilty on tunnustanut teon.

Kurinpitomenettelyssä ei voitaisi edelleenkään ratkaista asioita, joihin liittyy ristiriitaisen tai epäselvän näytön arviointia. Näytön täytyisi siis olla selvä ja riidaton. Tätä tarkoitettaisiin sillä, että epäillyn syyllisyyttä voidaan pitää muuten selvänä. Esimerkkinä tällaisesta tilanteesta voisi olla, että näyttö on aivan selvä ja ristiriidaton, mutta epäilty siitä huolimatta ilmeisen perusteettomasti kiistää joko menettelynsä tai sen rangaistavuuden. Kiistämisen taustalla voi olla esimerkiksi ainoastaan tavoite viivästyttää prosessia tai välttää kurinpitoseuraamus.

Tarkoituksena on, että asianomistajalla olisi mahdollisuus peruuttaa suostumuksensa kurinpitomenettelyyn eli vaatia asian käsittelyä tuomioistuimessa, kunnes kurinpitopäätös on tehty. Asianomistaja on esimerkiksi pahoinpitelyrikoksissa ja esimiesaseman väärinkäyttämistä koskevissa rikoksissa. Asianomistajalla voi olla myös rikokseen perustuvia yksityisoikeudellisia vaatimuksia, jotka voidaan tutkia tuomioistuimessa, mutta ei kurinpitomenettelyssä.

4 luku. Kurinpitoesimiehen toimivalta

10 §. Kurinpitoesimiehet. Esimiestä, jolla on oikeus käyttää tässä laissa tarkoitettua kurinpitovaltaa, kutsuttaisiin kurinpitoesimieheksi kuten nykyisinkin.

Kurinpitoesimiehiä olisivat 1 momentin mukaan perusyksikön päällikkö ja hänen suoranaiset esimiehensä sekä 12 §:ssä säädettyin rajoituksin perusyksikön väepeli.

Kurinpitoesimiehen kurinpitovallan alaisia 2 momentin mukaan olisivat ne hänen alaisensa, joiden suoranainen esimies hän on.

Varusmiehiä kouluttavissa joukko-osastoissa valtaosan kurinpitopäätöksistä tekevät perusyksikön päälliköt, joilla on nykyisin toimivalta määrätä asevelvollisena palvelevalle kurinpito-ohjennus tai varoitus. Joukkoyksikön komentajat käyttävät kurinpitotoimivaltaa lähinnä niissä tapauksissa, joissa perusyksikön päällikön toimivalta on riittämätön tai joissa samaan tapahtumakokonaisuuteen liittyen on tarpeen määrätä seuraamuksia saman joukkoyksikön eri perusyksiköissä palveleville sotilaille. Joukko-osaston komentaja tekee päätöksiä lähinnä silloin, kun kysymys on ammattisotilasta koskevasta asiasta, asian lähettämisestä syyttäjälle tai kurinpitosakon määräämisestä.

Perusyksikön väepelin kurinpitotoimivalta on nykyisessä muodossaan epätarkoituksenmukainen, mikä on johtanut siihen, että yksikön väapelit ovat käytännössä tehneet vuosittain vain muutamia päätöksiä. Tämä johtuu väepelin kurinpitovallan vähäisyyden lisäksi siitä, että esitutkinnassa tutkinnanjohtajana toimii joka tapauksessa pidättämiseen oikeutettu virkamies eli vähintään perusyksikön päällikkö ja myös määrätyn kurinpitoseuraamuksen täytäntöönpano on perusyksikön

päällikön vastuulla. Edellä kerrotun vuoksi perusyksikön vääpelin käyttäessä hänelle kuuluvaa kurinpitovaltaa yksikön päällikkö joutuu joka tapauksessa vastaamaan sekä esitutkinnasta että seuraamuksen täytäntöönpanosta.

Perusyksikön vääpelin kurinpitovallan olemassaolon keskeisinä perusteina pidetään ensinnäkin poikkeusoloja ja toiseksi varusmiesesimiesten tarvitsemaa tukea kurin ja järjestyksen ylläpidossa. Perusyksikön vääpeli käyttää poikkeusoloissa kurinpitovaltaa tarvittaessa varsin itsenäisesti. Edelleen perusyksikön päällikkö voi olla poissa yksiköstä, esimerkiksi harjoituksessa, vääpelin huolehtiessa yksikön kurin ja järjestyksen ylläpidosta.

Perusyksikön vääpelin kurinpitovallan säilyttämiseksi säännöksiä kehitettäisiin siten, että perusyksikön vääpeli voisi käsitellä kurinpitovaltaansa kuuluvan asian kokonaisuudessaan alkaen esitutkinnasta ja päätyn seuraamuksen täytäntöönpanoon. Tämän tulee näkyä perusyksikön vääpeleiksi määrättävien henkilöiden koulutuksessa niin, että heillä on tosiasialliset valmiudet käyttää kurinpitovaltaa. Esitutinnan tutkinnanjohtajista säädettäisiin 27 §:ssä.

11 §. *Kurinpitoesimiehenä toimimisen rajoitukset.* Kurinpitoesimies ei saisi 1 momentin mukaan käsitellä asiaa, jos rikos on kohdistunut häneen henkilökohtaisesti tai jos hän on asiaan tai asianomaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa saattaa vaarantua.

Esimiehellä, jonka käskyvallan alaiseksi joku on määrätty vain tilapäisesti erityisen palvelustehtävän suorittamista varten, ei olisi 2 momentin mukaan kurinpitovaltaa tähän nähden. Esimiehen on kuitenkin huolehdittava esitutinnan toimeenpanosta ja ilmoitettava asiasta rikoksesta epäillyn kurinpitoesimiehelle.

Jos rikoksesta epäilty on ennen kurinpitoasian ratkaisua siirretty toisen kurinpitoesimiehen alaiseksi, olisi 3 momentin mukaan asian käsitteleminen siirrettävä tälle esimiehelle.

Rikosta koskeva asia voitaisiin 4 momentin mukaan siirtää ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi, jos samaan rikokseen osallistuneet ovat eri kurinpitoesimiesten rankaisuu-

vallan alaisia. Milloin rikos on tehty ylemmän kurinpitoesimiehen läsnä ollessa, hän voisi pidättää siitä itselleen rankaisuoikeuden.

Vastaavat säännökset ovat sotilaskurinpitoasetuksen 4 ja 5 §:ssä, josta ne siis nostettaisiin laintasolle.

12 §. *Kurinpitorangaistuksen määräämis-oikeus.* Joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä olisi 1 momentin mukaan oikeus määrätä arestia lukuun ottamatta kaikki kurinpitorangaistuksia. Aresti mainittaisiin selvyuden vuoksi. Arestia ei ylipäätään voida määrätä kurinpitomenettelyssä, vaan sen voi tuomita vain tuomioistuim.

Joukkoyksikön komentajalla olisi 2 momentin mukaan oikeus määrätä muistutus, ylimääräistä palvelusta ja poistumiskieltoa sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus. Joukkoyksikön komentaja ei siis voisi määrätä varoitusta esimerkiksi ammattisotilaille. Edelleen sotilasvirkaan koulutettavat opiskelijat eivät ole asevelvollisena palvelevia eikä joukkoyksikön komentaja voi määrätä heille varoitusta, vaan varoituksen antaa joukko-osaston komentaja, esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulun rehtori.

Perusyksikön päälliköllä olisi 3 momentin mukaan oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskieltoa vähintään yksi ja enintään kymmenen vuorokautta sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus. Ammattisotilaan ja sotilasvirkaan koulutettavien varoituksen osalta viitataan 2 momentin perusteluihin.

Perusyksikön vääpelillä olisi 4 momentin mukaan oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle muistutus sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

Kurinpitoesimiesten toimivallan asteellinen laajuus vastaisi nykysääntelyä, joka on nykyisen lain 12 ja 13 §:ssä.

13 §. *Pääesikunnan määräystoimivalta.* Sama toimivalta kuin 12 §:ssä mainitulla kurinpitoesimiehellä olisi myös vastaavassa tehtävässä olevalla esimiehellä. Pääesikunta määräisi, ketä on pidettävä vastaavassa tehtävässä olevana esimiehenä. Lisäksi pääesikunta voisi antaa joukko-osaston komentajaa ylempien kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta heidän

hallinnollisesta ja sotilaallisesta toimivallastaan poikkeavia määräyksiä.

Määräystoimivallan avulla eri nimisten joukkojen ja eri johtosuhteiden vaikutukset kurinpitoesimiesten aseman ja oikean tasoisen toimivallan järjestämiseen kyetään ottamaan joustavasti huomioon myös vähäisissä organisaatiomuutoksissa. Säännös vastaisi nykyisen lain 14 §:ää.

5 luku. **Pakkokeinot**

14 §. Pakkokeinot ja niiden käyttämiseen oikeutetut viranomaiset. Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin sovellettavista pakkokeinoista ja niiden käyttämiseen oikeutetuista viranomaisista säädetäisiin pakkokeinolaissa. Nykyisen lain 15 §:ssä säädetään sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitetuista rikoksista. Säännöstä täsmennettäisiin viittaamalla suoraan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ään. Pykälä ja etenkin siihen viittaava 16 § eivät ole riittävän tarkkarajaisia ja selviä.

Ehdotetussa 2 momentissa olisi viittaus-säännös ehdotettuun uuteen lakiin rikostorjunnasta puolustusvoimissa, jossa säädetäisiin puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitaviin virkamiesten oikeudesta käyttää pakkokeinoja.

15 §. Kiinniotto ja pidättäminen. Jos kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen taikka palauttaminen sitä vaatii, saataisiin pykälän mukaan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitettua rikoksesta tavattu tai todennäköisin syin epäilty ottaa kiinni ja pidättää. Säännöstä tarkennettaisiin nykyiseen 16 §:ään verrattuna 15 §:n perusteluissa tarkemmin kuvatulla tavalla.

Nykyisen lain 16 §:n mukaan rikoksesta tavatun tai todennäköisin syin epäillyn on saanut myös erityisen painavista syistä vangita. Erityiselle sotilaskurinpitolain mukaiselle vangitsemistoimivallalle ei ole ollut käytännön tarvetta ja sitä koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi. Vangitsemisiä ei ole tarvinnut tehdä vaan pidättämistoimivalta on ollut riittävä. Nykytila ei siis käytännössä muuttuisi.

Nykyinen laki sisältää myös muita kiinniottotilanteita koskevaa sääntelyä, joiden

tarkoituksena on lähinnä turvata järjestys ja turvallisuus puolustusvoimien käytössä olevilla alueilla. Säännökset ehdotetaan siirrettäviksi puolustusvoimista annettuun lakiin, jonka 18—23 §:ssä on nykyisin turvallisuuden ja järjestyksen ylläpitämistä koskevia säännöksiä.

16 §. Kiinniottamiseen oikeutettu virkamies ja sotilas. Kiinniottamisen saisi suorittaa:

- 1) ammattisotilaana palveleva kiinniotettavan esimies;
- 2) vartio-, päivystys- tai sotilaspoliisitehtävää suorittava sotilas;
- 3) sotilaalliseen turvaamis- tai järjestystehävään määrätyn sotilasosaston päällikkö; sekä
- 4) jäljempänä 17 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Pykälä vastaisi asiasisällöltään nykytilaa, mutta siihen tehtäisiin kielellisiä täsmennyksiä.

17 §. Pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättämiseen oikeutettuja olisivat:

- 1) asianomaisen joukkoyksikön komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti sekä;
- 3) sotilaspoliisitehtävissä toimiva virassa oleva upseeri.

Perusyksikön päällikkö ei olisi enää suoraan pidättämiseen oikeutettu virkamies. Pidättäminen on varsin voimakkaasti yksilön oikeuksiin puuttuva pakkokeino. Tapauksia on puolustusvoimissa ollut erittäin vähän. Lain mahdollistama aika päätöksenteolle on kuitenkin riittävä pidättämiseen oikeutetun virkamiehen tavoittamiseksi. Kun lisäksi otetaan huomioon, että pidättämisspätökseltä ei edellytetä määrämuotoa, on tarkoituksenmukaista vähentää pidättämiseen oikeutettujen virkamiesten ryhmää.

Erityisiä hätätilanteita varten 2 momentissa olisi rajattu poikkeus tästä. Suomen ulkopuolella olevan sota-alueen päällikkö saisi suorittaa pidättämisen, jos:

- 1) 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutettua virkamiestä ei ole mahdollisuutta tavoittaa viestiyhteyksien toimimattomuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi;
- 2) asia ei siedä viivytystä; ja
- 3) pidättäminen on tarpeen vakavan henkilö- tai omaisuusvahingon estämiseksi.

Sota-aluksen päällikkö on perusyksikön päällikön asemassa. Puolustusvoimat, etenkin merivoimien esikunta, on useaan otteeseen tuonut esille, että kaukana Suomesta järjestettävällä koulutuspurjehduksella, sotaharjoituksessa tai kriisinhallintatehtävissä voi syntyä tilanteita, joissa pidättämiseen oikeutettua virkamiestä ei ole mahdollista tavoittaa esimerkiksi viestiyhteyksien toimimattomuuden vuoksi. Pidättäminen voi tuolloin kuitenkin olla välttämätöntä vakavan henkilö- tai omaisuusvahingon estämiseksi. Esimerkkinä tästä on tuotu esiin väkivaltaisen, huumausaineiden vaikutuksen alaisena olevan henkilön uhkaava käyttäytyminen sota-aluksella.

Säännöstä on tarkoitettu soveltaa ainoastaan poikkeuksellisesti ja kaikkien 2 momentin edellytysten tulee tuolloin täytyä.

Pykälä koskisi jo otsikkonsa mukaisesti vain virkamiehiä. Selvyyden vuoksi 3 kohdassa säädettäisiin, että toimivalta olisi virassa olevalla sotilaspoliisitehtävissä toimivalla upseerilla.

Syyttäjää ei enää mainittaisi, koska syyttäjä on pakkokeinolain mukainen pidättämiseen oikeutettu virkamies ja sotilasoikeudenkäyntiasioita hoitavilla syyttäjillä on jo tällä perusteella syyttäjätehtäviensä hoitamiseen riittävä pakkokeinotoimivalta.

18 §. Kiinniotettujen, pidätettyjen tai vangittujen säilyttäminen ja kohtelu. Kiinniotettua, pidätettyä tai vangittua henkilöä säilytettäisiin jatkossakin 1 momentin mukaan päävartiossa tai muuten sotilasviranomaisen valvonnan alaisena taikka yleisessä vankilassa tai muussa säilytystilassa.

Pidätettyihin ja kiinni otettuihin sovellettaisiin 2 momentin mukaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) pidätettyjen ja kiinniotettujen kohtelusta säädetään.

Ehdotetun 3 momentin mukaan mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään:

1) poliisista, koskisi sotilasviranomaisen säilyttämien henkilöiden osalta sotilasviranomaista ja rajavartiolaitoksen säilyttämien henkilöiden osalta rajavartiolaitosta;

2) poliisimiehestä tai vartijasta, koskisi tämän lain 16 §:ssä tarkoitettua kiinniottamiseen oikeutettua henkilöä ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:n 1 mo-

mentin 2 kohdassa tarkoitettua virkamiestä sekä rajavartiolaitoksessa rajavartiomiestä;

3) säilytystilan esimiehestä, koskisi päävartion tai muun valvotun tilan esimieheksi määrättyä virkamiestä ja rajavartiolaitoksessa säilytystilan esimiestä; sekä

4) oikaisuvaatimuksen ratkaisijasta, koskisi asianomaista joukko-osaston komentajaa ja rajavartiolaitoksessa hallintoyksikön päällikköä.

Momentissa 4 olisi viittaussäännös, jonka mukaan sotilasviranomaisen valvonnan alaisen tutkintavangin kohteluun sovellettaisiin, mitä tutkintavangin kohtelusta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa.

Pykälä vastaisi nykyisen lain 21 §:ää.

19 §. Kiinniottamisesta ilmoittaminen ja kiinniotetun vapauttaminen. Kiinniottamisesta olisi 1 momentin mukaan viivytyksettä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle.

Kiinniotettu henkilö olisi 2 momentin mukaan päästettävä vapaaksi viipymättä sen jälkeen, kun kuulustelu on päätynyt tai kun kiinniottamisen muu peruste on lakannut, kuitenkin viimeistään ennen kuin 24 tuntia on kulunut kiinniottohetkestä, jollei häntä saman ajan kuluessa määrätä pidätettäväksi.

Pykälä vastaisi nykyisen lain 22 §:ää.

20 §. Henkilöntarkastus. Kiinniottamiseen oikeutetulla henkilöllä olisi 1 momentin mukaan oikeus kiinniottamisen, pidättämisen tai arestirangaistuksen täytäntöönpanon aloittamisen yhteydessä tarkastaa henkilö sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, jotka voivat vaarantaa säilyttämisen tai joilla tämä voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille. Tarkoituksena on, että henkilöntarkastuksen suorittajan tulisi olla samaa sukupuolta kuin tarkastettava.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vaaralliset esineet tai aineet olisi 2 momentin mukaan otettava tarkastettavalta pois. Ne on palautettava hänelle vapaaksi päästämisen yhteydessä, jollei siihen ole lain mukaan estettä. Menettelystä alkoholijuoman ja huumausaineen osalta viitattaisiin 25 §:n 2 momenttiin.

Pykälä vastaa nykyisen lain 23 §:ää.

21 §. Määräaika syytteen nostamiselle. Pykälään otettaisiin viittaussäännös siitä, että pakkokeinolaissa säädetään syytteen nostamiselle määrättävästä ajasta silloin, kun vas-

taaja on vangittuna. Vastaava viittaus on nykyisen lain 24 §:ssä.

22 §. *Takavarikko sekä paikkaan ja henkilöön kohdistuva etsintä.* Takavarikon sekä yleisen kotietsinnän, paikanetsinnän ja henkilöön kohdistuvan etsinnän saisi 1 momentin mukaan pakkokeinolaissa mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies. Säännös vastaisi muuten sisällöltään nykyisen lain 25 §:n 1 momenttia, mutta siinä mainittaisiin *yleinen* kotietsintä uuden pakkokeinolain mukaisesti. Puolustusvoimissa ei ole tarvetta erityiseen kotietsintään, millä tarkoitetaan etsintää asianajotoimistoissa, lääkärin vastaanottiloissa, lehtien toimitusten tiloissa ja muissa vastaavissa salassapitovelvollisuutta ja -oikeutta koskevissa tiloissa.

Kiinniottamiseen oikeutettu saisi kuitenkin 2 momentin mukaan ilman 1 momentissa tarkoitettua määräästä ottaa esineen haltuun takavarikoimista varten, jos asia ei siedä viivytystä. Kiinniottamiseen oikeutettu saisi myös toimittaa yleisen kotietsinnän tai paikanetsinnän ja henkilöön kohdistuvan etsinnän ilman 1 momentissa tarkoitettua määräästä, jos tarkoituksena on sellaisen esineen takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää verekseltään rikoksen tekemisestä tai etsintä on tarpeen vakavan henkilövahingon, omaisuusvahingon tai ympäristövahingon estämiseksi.

Nykyisen lain 25 §:n 2 momentin mukaan kiireellisessä tapauksessa saa kiinniottamiseen oikeutettu toimittaa takavarikon ja etsinnän ilman pidättämiseen oikeutetun määräästä. Säännöstä ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että takavarikoimisen sijaan kiinniottamiseen oikeutettu saisi ottaa esineen haltuun. Tarkennus vastaisi pakkokeinolakia. Takavarikoimisesta päättäisi aina pidättämiseen oikeutettu. Samoin etsinnän edellytyksiä tarkennettaisiin ja käytettäisiin termiä *yleinen* kotietsintä 1 momentin perusteluissa kuvatuista syistä.

Huomattava on, että uuden pakkokeinolain 8 luvun 18 §:n mukaan kotietsinnän voi saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

Etsintänä ei jatkossakaan 3 momentin mukaan pidettäisi asevelvollisuuslain taikka naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain perusteella palveluksessa olevan

käyttöön luovutetun varustekaapin siisteyden ja kaapissa säilytettävien puolustusvoimien varusteiden kunnan tarkastamista. Säännös vastaisi voimassaolevan lain 25 §:n 3 momenttia ja sillä tarkoitettaisiin varusmiesten kaappitarkastuksia.

Takavarikoitua esinettä voitaisiin 4 momentin mukaan säilyttää takavarikon toimitanteen sotilasviranomaisen huostassa niin kauan kuin takavarikko on voimassa. Säännös on nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 48 §:ssä, josta se siis nostettaisiin lakiin.

23 §. *Alkoholi- ja huumeetestausta.* Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saisi 1 momentin mukaan määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttivan alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Rikoslain 23 luku koskee liikenneriikoksia ja siinä tarkoitettut tehtävät ovat erilaisia kuljetustehtäviä. Koe voitaisiin tehdä ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittavalle taikka tällaiseen tehtävään ryhtyvälle. Kokeesta kieltäytynyt ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittava olisi velvollinen alistumaan pakkokeinolaissa tarkoitettuun henkilönkatsastukseen.

Edellä tarkoitettu koe olisi 2 momentin mukaan tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Pääsikunta antaisi 3 momentin mukaan tarkemmat määräykset kokeen tekemisestä. Nykyisen sääntelyn mukaan pääsikunta antaa tarkemmat ohjeet kokeen tekemisestä.

Nykyisen lain 25 a §:ään verrattuna säännökseen lisättäisiin sääntely tietojen käsitte-lystä, säilyttämisestä ja poistamisesta. Henkilötietojen suojaa koskevat vaatimukset lailla säätämistä. Ehdotetun 4 momentin mukaan alkoholi- ja huumeetestauksesta saatu tieto on terveydentilätieto. Muotoilu vastaa esimerkiksi Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain (1121/2008) 30 §:n 2 momenttia ja 31 §:ää. Tätä tietoa saisivat käsitellä vain ne henkilöt, jotka tietojen perusteella päättävät ajotehtävän tai muun rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävän suorittamisesta. Tiedot

olisi säilytettävä erillään muista kerätyistä henkilötiedoista eli ehdotettujen 41 ja 84 §:n mukaisista tiedoista ja tiedot tulisi poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin. Rekisterillä tarkoitetaan jäljempänä 11 luvussa säädettäväksi ehdotettavaa kurinpitorekisteriä. Puolustusvoimista saadun tiedon mukaan käytäntö on, että jos henkilön puhalluskoe on puhdas, tietoa ei merkitä mihinkään, jos ei, puhalluskokeen tulos tulee esitutkinta-asiakirjoihin. Henkilönkatsastus eli verikoe on hyvin harvinainen ja senkin tulos olisi esitutkinta-aineistossa. Tiedon kokeen tuloksesta saisivat ainoastaan kurinpitomenettelystä huolehtivat virkamiehet.

Lisäksi henkilönkatsastusta eli käytännössä verikoetta ei enää voitaisi sotilaskurinpitolain perusteella tehdä ajotehtävään ryhtyvälle. Rauenneen hallituksen esityksen sotilaskurinpitolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 225/2010 vp) eduskuntakäsittelyssä kiinnitettiin huomiota tähän (PuVL 12/2010 vp). Asiantuntijakuulemisissa tuotiin puolustusvaliokunnan lausunnon mukaan esiin, että kuljetehtävään ryhtyvän henkilön henkilönkatsastukseen ei ole perusteita. Riittävänä menettelynä pidettiin sitä, että puhalluskokeesta kieltäytyvältä henkilöltä kielletään kuljetehtävään ryhtyminen. Valiokunta on lausunnossaan yhtynyt tähän näkemykseen ja esittänyt lakivaliokunnalle tarvittavan täsmennyksen tekemistä tältä osin säännökseen.

Huomattava on, että kun henkilö kieltäytyy puhalluskokeesta ja ajotehtävän suorittaminen näin ollen joudutaan estämään, henkilö syyllistyy yleensä jo tällä perusteella johonkin palvelusrikokseen. Näissä tilanteissa palvelusrikokseen syyllistytään yleensä myös siksi, että henkilö on alkoholin tai muun huumaavan aineen alainen (rikoslain 45 luvun 1 §:n 2 momentin 1 kohta). Tämän tyyppisten alkoholin tai muun huumaavan aineen käyttämisestä johtuvien palvelusrikosten selvittämisessä ei muutoinkaan käytetä henkilönkatsastusta vaan humalatila tai vastaava todetaan muulla tavoin kuten käyttäytymisen perusteella. Toisaalta jos teko on niin vakava, että kyseessä voi olla törkeä palvelusrikos,

on henkilönkatsastus mahdollinen pakkokeinolain mukaan.

Tällä perusteella tässä esityksessä ei enää esitetä mahdollisuutta tehdä henkilönkatsastusta ajotehtävään ryhtyvälle.

24 §. Pakkokeinojen käyttäminen. Edellä 16 ja 17 §:ssä tarkoitettu sotilas saisi käyttää 1 momentin mukaan tässä luvussa tarkoitettuja pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä muuallakin tilanteissa, joissa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla.

Nykyisen lain 26 §:n 1 momentin mukaan tässä luvussa tarkoitettut sotilaat saavat käyttää pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä kiireellisessä tapauksessa muuallakin. Pakkokeinojen käyttämisen edellytyksiä ehdotetaan siis tarkistettavaksi siten, että kiireellistä tilannetta kuvataan tarkemmin.

Esimerkkinä tilanteesta, jossa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla voisi olla se, että sotilas poistuu luvattomasti Pohjois-Suomessa ampumaleiriltä ja ottaa mukaansa ampumatarvikkeita. Henkilö ehtii jo pois puolustusvoimien alueelta, mutta sotilaat pääsevät perään. Lähin poliisiviranomainen on huomattavan matkan, vaikkapa sadan kilometrin päässä. Mahdollisuus kiinniottoon on katsottava tilanteessa perustelluksi, vaikka ei enää olla puolustusvoimien alueella.

Edellä 1 momentissa tarkoitettut sotilas saisi yksityisasunnossa toimittaa 2 momentin mukaan yleisen kotietsinnän kuitenkin vain silloin, kun sen tarkoituksena on sellaisen kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan taikka kuulusteluun tai tuomioistuimeen tuotavan henkilön tavoittaminen, joka takaa-ajettaessa pakenee, taikka rikoksen teosta verkseltään jäljitetyn esineen takavarikoiminen. Säännös vastaa nykyisen lain 26 §:n 2 momenttia muuten, mutta siinä käytettäisiin termiä *yleinen* kotietsintä 22 §:n 1 momentin perusteluissa kuvatuista syistä.

Uuden pakkokeinolain 8 luvun 18 §:n mukaan kotietsinnän voi saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi.

25 §. Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus. Joukko-osaston komentajalla olisi jatkossakin 1 momentin mukaan

oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella taikka ajoneuvossa, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa puolustusvoimien palveluksessa oleviin rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin ja heidän hallinnassaan olevaan omaisuuteen kohdistuvia tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholi-juomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selville saamiseksi.

Yksityisasunnolla ei tarkoiteta kadettien majoitustiloja eli joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus voi kohdistua niihin. On tärkeää, että puolustusvoimat voi selvittää myös kadettien mahdolliset huumeiden tai alkoholi-juomien käyttämiset, samoin kuin aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita koskevat mahdolliset laiminlyönnit ja rikkomukset. Tältä osin on otettava huomioon myös perustuslakivaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä laiksi Maanpuolustuskorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, jossa todetaan Maanpuolustuskorkeakoulussa ennen opiskelijaksi hyväksymistä ja opintojen aikana suoritettavasta päihdetestauksesta, että perusoikeusjärjestelmän kannalta on hyväksyttävät perusteet torjua päihteiden käyttöä tällä tavoin ottaen huomioon Maanpuolustuskorkeakoulussa annettavaan opetukseen liittyvät erityispiirteet. Päihdetestaus voidaan ulottaa myös siviiliopiskelijoihin eikä sekään ole perustuslakivaliokunnan lausunnon mukaan valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallista (PeVL 31/2008 vp).

Edellä 1 momentissa tarkoitettun henkilön luvattomasti hallussaan pitämä puolustusvoimien omaisuus, kuten ase, ampumatarvike ja räjähdysaine, sekä laittomasti tai luvattomasti hallussaan pitämä huumausaine ja alkoholi-juoma saataisiin 2 momentin mukaan ottaa talteen. Sen lisäksi, mitä alkoholilain (1143/1994) 60 §:n 2 momentissa ja 60 a §:ssä säädetään, avatussa tai avoimessa astiassa oleva alkoholi-juoma saataisiin kiinniottamiseen oikeutetun virkamiehen tai kiinniottamiseen oikeutetun sotilaan päätöksellä hävittää. Jollei alkoholi-juomaa tuomita menetyksi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla, se olisi palautettava sopivana ajankohtana ja

viimeistään kotiuttamisen tai muun palveluksesta vapauttamisen ajankohtana. Huumausaineen osalta olisi viittaussäännöksen mukaan meneteltävä siten kuin huumausaine-laissa (373/2008) säädetään.

Pykälä vastaa voimassaolevan sotilaskurinpitolain 27 §:ää muutoin, mutta voimassaolevassa laissa säädetään tarkastus- ja etsintäoikeuden kohdistumisesta myös puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen. Tällaiseen henkilöön etsintä ja tarkastus voidaan kohdistaa kuitenkin vain, jos on syytä epäillä pykälässä mainittuja määräyksiä rikotun. Tämä sääntely ehdotetaan jatkossa siirrettäväksi puolustusvoimista annettuun lakiin, koska se sopii huonosti sotilaskurinpitolakiin, joka muutoin kohdistuu vain rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin.

6 luku. **Esitutkinta**

26 §. Esitutinnan toimittaminen. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin siitä, että kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava esitutinnan suorittamisesta. Nykyisin sotilaskurinpitolain 28 §:n 1 momentissa käytettävästä ”syytä olettaa” sijaan käytettäisiin termiä ”syytä epäillä” yhdenmukaisesti esitutkintalainsäädännön kanssa. Tutkintaa sovellettaisiin tämän lain lisäksi, mitä esitutkinnasta rikosasiassa säädetään.

Säännöksen 2 momentin mukaan esitutkinta olisi myös toimitettava, kun sotilasoikeudenkäyntilain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä niin määrää. Momentissa viitattaisiin voimassa olevasta laista poiketen sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettuun syyttäjään, koska käytännössä on ilmennyt joitakin syyttäjien toimivaltaa sotilasoikeudenkäyntiasioissa koskevia epäselvyyksiä.

Voimassa olevan lain 28 §:n 2 momentin tarkoittamia erityisiä tutkijalautakuntia ei ole esitutinnan toimittajina viime vuosina käytetty, joten niistä ehdotetaan luovuttavan.

27 §. Esitutinnan toimittavat virkamiehet. Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana olisi 1 momentin mukaan 17 §:ssä tarkoitettu pi-

dättämiseen oikeutettu virkamies taikka perusyksikön päällikkö tai perusyksikön vääpeli. Tutkijana toimisi puolustusvoimissa palveleva virkamies.

Edellä 10 §:n perusteluissa on käsitelty perusyksikön vääpelin toimimista myös tutkinnanjohtajana. Vääpelin toimivaltaa rajattaisiin siten, että perusyksikön vääpeli voisi olla tutkinnanjohtajana asiassa, jossa toimitetaan 28 §:n 2 momentin mukainen esitutkinta ja jossa voidaan määrätä 12 §:n 4 momentissa tarkoitettu seuraamus.

Tutkijalla tulisi jatkossa olla riittävä koulutus esitutkintaan. Nykyisen lain mukaan tutkijan tulee mikäli mahdollista olla rikostutkintaan perehtynyt.

Esitutkinnan toimittamisesta huolehtisi 2 momentin mukaan se kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutkinnan toimittamisesta voisi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutkinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimisi samalla tutkinnanjohtajana tai määräisi alaisensa tutkinnanjohtajaksi.

Jos ylemmän kurinpitoesimiehen tietoon on tullut, että alempi esimies ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin rikoksen johdosta, hänen olisi asian laadun niin vaatiessa 3 momentin mukaan määrättävä esitutkinta suoritettavaksi tai otettava asia käsiteltäväkseen.

Pykälän 2 ja 3 momentin säännökset ovat nykyisin sotilaskurinpitoasetuksen 1 §:ssä, josta ne siis nostettaisiin laintasolle.

Kurinpitoesimies voisi 4 momentin mukaan pyytää puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavaa eli käytännössä pääesikunnan tutkintaosastoa suorittamaan esitutkinnan kuten nykyisinkin. Tutkinnanjohtajuus siirtyy tällöin kokonaan pääesikunnan tutkintaosastolle. Yleensä siirtopyynnön tekee joukko-osaston komentaja, mutta tarvittaessa siirtämistä voi pyytää muukin kurinpitoesimies.

Asian laadun vaatiessa esitutkinta tulisi antaa poliisin toimitettavaksi. Tällä tarkoitettaisiin tilanteita, joissa tutkinta siirretään poliisille esimerkiksi siksi, että poliisilla on rikoksen tutkimiseen laajempi keinovalikoima. Sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi nykyistä 28 §:n 2 momentin säännöstä veloitettavammaksi eli tutkinta *tulisi*, ei enää *voitaisi*, siirtää poliisille asian laadun vaatiessa.

Myös jos tutkinnan puolueettomuus, rikoksen vakavuus tai asian laatu sitä edellyttää, olisi tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Säännös olisi uusi, mutta se vastaisi nykyistä käytäntöä. Selvyyden vuoksi mainittaisiin, että kun asia siirretään kokonaan poliisiin tutkittavaksi, tutkinnanjohtajuus siirtyy poliisille. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voitaisiin antaa poliisin suoritettavaksi kuten nykyisinkin.

Asian siirtämistä harkittaessa tulee ottaa huomioon hallintovaliokunnan mietintö (HaVM 3/1995 vp), jonka mukaan esitutkinta on siirrettävä poliisille, kun tutkittavana on rikoslain 21 luvussa mainittu tappo, murha, surma, törkeä pahoinpitely, kuolemantuottamus tai törkeä kuolemantuottamus, 28 luvussa mainittu törkeä kavallus, 31 luvussa mainittu törkeä ryöstö tai törkeä kiristys. Sama koskee muutakin rikoksen tutkintaa, jos teosta on ollut seurauksena vakava henkilö- tai huomattava omaisuusvahinko.

Poliisin tutkittavaksi tulee hallintovaliokunnan mielestä saattaa myös poliisin erityisosaamista ja -tekniikkaa vaativien rikosten tutkinta.

Valiokunta huomautti lisäksi, ettei voida lähteä pelkästään siitä, että rikoslaissa törkeäksi rikokseksi luokiteltu teko olisi aina siirrettävä rikoksen vakavuuden perusteella poliisin tutkittavaksi. Puolustusvoimilla on esimerkiksi sen hallussa olevan materiaalin luonne huomioon ottaen erityinen intressi tutkia ja selvittää puolustusvoimiin kohdistuvat omaisuusrikokset, jolloin on perusteltua suorittaa tutkinta riittävin voimavaroin ja mahdollisimman tehokkaasti. Esimerkiksi törkeän varkauden tunnusmerkistön täyttyminen ei tältä näkökannalta edellytä kovinkaan arvokkaan omaisuuden anastamista.

Puolustusvoimat on lisäksi sisäisellä ohjeellaan ohjeistanut tehtävän siirtämistä poliisille hallintovaliokunnan mietinnön mukaisesti. Lisäksi puolustusvoimien sisäisen ohjeen mukaan tutkinta tulee siirtää, kun

- asia on laadultaan tai yhteiskunnalliselta merkitykseltään sellainen, että riippumattomuuden varmistamiseksi tai korostamiseksi tutkinta on suoritettava ulkopuolisen viranomaisen toimesta

- tutkittavana on muu kuolemantapaus tai vakava loukkaantuminen tai

- rikos ei ole tutkittavissa sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:n mukaisesti sotilasrikoksena (esimerkiksi ratti-, vesiliikenne- ja ilmalii-
kennejuopumukset ja huumausainerikokset).

28 §. Esitutinnan laajuus. Esitutkinta toimitettaisiin 1 momentin mukaan tutkittavana olevan asian laadun ja kurinpitoasian ratkaisemisen tai syyteharkinnan edellyttämässä laajuudessa.

Jos epäilty tunnustaa tutkittavana olevan teon, esitutkinta voitaisiin 2 momentin mukaan päättää ja saattaa asia kurinpitoesimiehen ratkaistavaksi edellyttäen, että

- 1) teko on vähäinen;
- 2) on selvää, ettei asianomistajalla ole vaatimuksia; ja
- 3) esitutinnan jatkaminen asian selvitettyyn tilaan nähden on kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.

Ehdotetun 2 momentin tapauksissa tulee varmistua siitä, että epäillyn tunnustuksen pätevyyttä ei ole syytä epäillä. Säännöksellä pyritään siihen, ettei esitutkintaa tarvitsisi toteuttaa tarpeettoman laajana vähäisissä ja selvissä tapauksissa. Säännös eroaisi esitutkintalain 44 §:n mukaisesta suppeasta esitutkinnasta, jossa muun muassa ei ole tutkinnanjohtajaa, ei ilmoiteta oikeudesta käyttää avustajaa eikä käytetä kuulustelutodistajaa. Ehdotetun 2 momentin mukaisessa esitutkinnassa ei olisi näitä poikkeuksia. Yleisperusteiluissa on tarkemmin kuvattu sitä, minkä vuoksi suppeaa esitutkintaa ei juurikaan ole puolustusvoimissa käytetty.

Kohdalla 3 tarkoitettaisiin esimerkiksi tilannetta, jossa on päivystäjän havaintojen mukaan täysin selvää, että henkilö on myöhästynyt lomalta palatessaan eli syyllistynyt luvattomaan poissaoloon. Tämän tyyppisissä tilanteissa ei ole syytä epäillä, että olisi saatavissa tutkittavan teon arvioinnin tai seuraamuksen määräämisen kannalta olennaista selvitystä. Säännöstä tulee soveltaa vain, jos on täysin selvää, että kaikki 2 momentin edellytykset täyttyvät.

Kurinpitoesimiehen ratkaisulla tarkoitettaisiin joko kurinpitopäätöstä tai päätöstä syytäjälle lähettamisestä.

29 §. Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen. Kurinpitoesimies saisi 1 momentin mukaan jättää esitutinnan toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun esitutkin-

nan, jos hän käytettävissään olevan aineiston perusteella katsoo, että epäilty teko on ilmeisesti johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömydestä taikka tekoa olisi muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Säännöksessä tarkoitetaan esitutinnan aikaisia toimenpiteitä. Puolustusvoimissa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että säännöstä sovelletaan yhdenmukaisesti kaikissa joukko-osastoissa. Säännöstä tarkennettaisiin voimassa olevan lain 29 §:n 2 momenttiin verrattuna siten, että siihen lisättäisiin maininta käytettävissä olevasta aineistosta.

Selvyyden vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies tai häntä ylempi kurinpitoesimies voisi määrätä, että esitutkinta toimitetaan tai aloitetaan uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua aihetta.

Tutkinnanjohtajuus määräytyisi 27 §:n 4 momentin mukaan eli uuden käynnistämispäätöksen tekevä kurinpitoesimies joko 1) toimisi itse tutkinnanjohtajana, 2) määräisi alaisensa tutkinnanjohtajaksi tai 3) pyytäisi pääesikunnan tutkintaosastoa tai poliisia suorittamaan esitutkinnan. Kolmannessa tapauksessa tutkinnanjohtajuus määräytyisi ehdotetun uuden lain rikostorjunnasta puolustusvoimissa ja esitutkintalain perusteella eli siirtyisi kokonaan pääesikunnan tutkintaosaston tai poliisin tutkinnanjohtajalle. Käytännössä kuvatussa tapauksessa vaihtoehto kolme olisi lähes aina se, jota noudatettaisiin.

30 §. Asianosaisten kuulusteleminen. Esitutkinnassa olisi 1 momentin mukaan kuulusteltava epäiltyä ja asianomistajaa. Asianomistaja, jolla ei selvästikään ole tutkittavaa asiaa selventäviä tietoja, saataisiin jättää kuulustelematta, jos hän on muutoin antanut kurinpitoasian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Asianosaisten olisi 2 momentin mukaan pääsääntöisesti oltava itse läsnä kuulustelussa. Asianosainen saisi antaa kuitenkin lausumansa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jollei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta. Epäillyn

osalta edellytyksenä olisi lisäksi, että asia on vähäinen ja että henkilökohtainen kuuleminen aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivyttäisi asian käsittelyä. Erityisillä olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi linnakesaarella tai kansainvälisissä tehtävissä palvelemista. Mainittujen rajoitusten estämättä epäillyn aikaisemman kuulustelun vähäinen täydentäminen saataisiin toimittaa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

31 §. Kuulustelija. Kuulustelijan olisi oltava muu kuin rikoksesta epäillyn suoranainen esimies. Mainittu esimies voisi kuitenkin toimittaa kuulustelun yksinkertaisessa ja selvässä asiassa, josta on vakiintunut seuraamusikäntö, jos aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen muuta kuulustelijaa ei ole saatavissa. Säännöksellä tarkoitetaan sitä, että rikoksesta epäillyn suoranainen esimies voi toimia kuulustelijana vain selvästi vähäisissä asioissa erityisolosuhteissa. Esimerkiksi pitkällä koulutuspuhjeuduksella aluksella voi tulla tilanne, jossa ainoa mahdollinen kuulustelija on epäillyn suoranainen esimies.

32 §. Sotilaslakimiehen lausunto. Puolustusvoimissa toimii sotilaslakimiehiä. Sotilaslakimiehen viran kelpoisuusvaatimuksista säädetään puolustusvoimista annetussa valtioneuvoston asetuksessa, jonka mukaan viran erityisenä kelpoisuusvaatimuksena on oikeustieteen ylempi korkeakoulututkinto.

Sotilaslakimiehenä toimii normaaliaikana puolustusvoimissa noin 20 virkamiestä. Sotilaslakimiehet toimivat esitutkinnan suorittajien ja kurinpitoesimiesten oikeudellisina asiantuntijoina. Sotilaslakimiehen kurinpitolausuntojen lisäksi he antavat oikeudellista neuvontaa sotilasrikosasiaa käsitteleville sotilaille, valmistelevat kurinpitopäätösten vuositarkastuksia, ja toimivat esittelijänä sotilaskurinpittoon ja sotilasrikosten käsittelyyn liittyvissä asioissa, milloin päätöksentekijänä on puolustushaaran komentaja tai muu ylempi kurinpitoesimies ja antavat tarvittaessa asianomistajalausuntoja, milloin asianomistajana on puolustusvoimat.

Kriisinhallintajoukoissa toimii sotilaslakimiestehtävissä kriisinhallintalain mukaisessa julkisoikeudellisessa palvelussuhteessa edellä mainitun valtioneuvoston asetuksen kelpoi-

suusvaatimukset täyttäviä, pääosin reservistä tulleita, lakimiehiä kerrallaan 1—2 henkilöä kussakin suomalaisessa kriisinhallintajoukossa. Valmiutta kohotettaessa palvelukseen kutsuttaviin joukkoihin on sijoitettu myös reserviläisiä sotilaslakimiestehtäviin. Tarkoituksena on, että nämä reserviläiset toimivat sodan ajan joukkonsa oikeudellisena neuvonantajana ja kurinpitolausuntojen antajana.

Kurinpitoesimiehen olisi hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästyistä. Lausunto saataisiin jättää hankkimatta yksinkertaisesta ja selvästä asiasta. Nykyisin sotilaslakimiehen lausunto on 31 §:n mukaan hankittava ennen kurinpitorangeistuksen määräämistä, jollei lausunnon hankkimisesta aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästyistä.

Sotilaslakimiehen lausuntoja annetaan käytännössä kurinpitoasioissa pääsääntöisesti aina ennen kurinpitorangeistuksen määräämistä, jollei lausunnon hankkimisesta aiheutuisi huomattavaa viivästyistä. Lisäksi lausuntoja annetaan ennen vapauttavaa kurinpitopäätöstä, ennen päätöstä asian lähettamisestä syytäjälle tai lähettämättä jättämisestä sekä ennen kurinpito-ohjennuksen määräämistä. Lausuntoja annetaan käytännössä huomattavasti voimassa olevan lain edellyttämää laajemmin tavoitteena parantaa päätöksen kohteiden ja päätöksentekijän oikeusturvaa sekä yhdenmukaistaa ratkaisukäytäntöä. Säännökseen tehty tarkennus tukisi näin ollen nykyistä käytäntöä.

33 §. Lopputoimenpiteet ja lisätutkinta. Esitutkintalain 42 §:n mukaan ennen esitutkinnan päättämistä asianosaisille on varattava tilaisuus esittää esitutkintaviranomaiselle lausuntonsa esitutkinnassa kertyneestä aineistosta, jos se on omiaan jouduttamaan tai helpottamaan asian käsittelyä tuomioistuimessa. Lausunto on liitettävä esitutkintapöytäkirjaan.

Voimassaolevan sotilaskurinpitolain 31 §:n mukaan kurinpitoesimiehen on pääsääntöisesti henkilökohtaisesti kuultava syyliseksi epäiltyä ennen kurinpitorangeistuksen määräämistä. Jos kuuleminen erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivästyttäisi asian käsittelyä eikä ole aiheutta olettama, että

kuulemisella voisi olla vaikutusta asian käsittelyyn, kurinpitoesimies voi kuitenkin määrätä kurinpitorangeistuksen syylliseksi epäiltyä henkilökohtaisesti kuulematta edellyttäen, että epäilty ei ole katsonut kuulemista tarpeelliseksi.

Kuulemisvelvoite ei ulotu nykyisin käytössä oleviin kurinpito-ohjennuksiin. Käytännössä kuulemisia suoritetaan kuitenkin varsin usein myös ennen ohjennuksen määräämistä siltä osin kuin rikoksesta epäilty on esitutkinnassa sitä ilmaissut haluavansa tai siltä osin kuin päätöksen tekevä kurinpitoesimies katsoo sen tarpeelliseksi. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 22 päivänä kesäkuuta 2006 annetussa kurinpito-ohjennusasiaa koskeneessa ratkaisussaan (3406/4/04) katsonut, että kuuleminen ennen kurinpito-ohjennuksen määräämistä olisi ollut perusteltua, kun kantelija oli sitä erityisesti pyytänyt, vaikka laki ei tällaista kuulemista kurinpito-ohjennuksen määräämisen yhteydessä ehdottomasti edellyttä.

Rikoksesta epäillyn kuuleminen saattaa tuoda asian ratkaisijalle sellaista tietoa, jota ei ole syystä tai toisesta saatu sisällytettyä esitutkintapöytäkirjaan. Pääosa nykyisistä kurinpito-ohjennuksista määrätään perusyksikön päällikön toimesta, jolloin kuuleminen on yleensä helposti toteutettavissa eikä siltä siten voida katsoa olevan vaikutusta kurinpitoprosessin kestoon. Käytännössä kuulemisessa on joissakin tapauksissa ongelmalliseksi muodostunut se, ettei esimerkiksi puhelimesta kuulemisen ole katsottu täyttävän henkilökohtaisen kuulemisen vaatimusta ja kurinpitoprosessin eteneminen on tästä syystä viivästynyt esimerkiksi silloin, kun kysymys on kansainvälisissä tehtävissä, aluksella tai linnakeolosuhteissa palvelevasta sotilaasta. Kuuleminen on ensiarvoisen tärkeää epäillyn oikeusturvan kannalta.

Epäillylle olisi pykälän 1 momentin mukaan ennen kurinpitoasian ratkaisemista varattava tilaisuus perehtyä esitutkinnassa kertyneeseen aineistoon, mukaan lukien sotilaslakimiehen lausuntoon, ja lausua siitä. Epäilty voisi antaa lausumansa myös puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos 30 §:n 2 momentissa säädetty edellytykset täyttyvät. Tällöin epäillylle olisi tarvittaessa suullisesti selostettava esitutkinnassa kertyneen aineis-

ton olennainen sisältö. Vastaava tilaisuus olisi varattava asianomistajalle hänen pyynnöstään.

Kurinpitomenettelyssä on erityisesti kiinnitettävä huomiota siihen, että epäilty tietää, mistä häntä epäillään. Edelleen olennaista on se, että epäillyllä on ainakin kerran todellinen tilaisuus perehtyä esitutkinta-aineistoon ja tulla kuulluksi. Tämä on tärkeää myös siksi, että kurinpitoesimies kuulisi epäiltyä ennen asian ratkaisemista vain harkinnanvaraisesti.

Mahdollisuus kuulla puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä on tärkeä esimerkiksi sota-aluksilla ja kansainvälisissä tehtävissä. Puhelimitse kuultaessa korostuu se, että epäillylle selostetaan esitutkinnassa kertyneen aineiston olennainen sisältö. Esimerkiksi sähköpostitse kuultaessa voidaan epäillylle toimittaa esitutkinta-aineiston olennaiset osat.

Epäillylle ei tarvitsisi 2 momentin mukaan varata 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta, jos:

1) esitutkinta on toimitettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla eikä asiassa ole ilmennyt uusia seikkoja tai uutta selvitystä, josta epäiltyä olisi kuultava; tai

2) kurinpitopäätös on vapauttava.

Asianosaisen lausuma olisi 3 momentin mukaan otettava esitutkintapöytäkirjaan. Edelleen asianosainen voisi pyytää lisätutkintatoimenpiteiden suorittamista. Pyyntö olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä esitutkinta-aineistoon perehtymisen jälkeen. Asianosaisen pyytämät lisätutkintatoimenpiteet olisi suoritettava, jos hän osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja jollei niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Ero esitutkintalainsäädäntöön verrattuna olisi se, että pyyntö olisi tehtävä ilman aiheetonta viivytystä. Tällä korostettaisiin sotilaskurinpitomenettelyn joutisuusvaatimusta. Myöhään tulleen pyynnön johdosta voi kuitenkin tulla tehtäväksi lisätutkinta, jos edellytykset sen tekemiselle täyttyvät. On huomattava, että 3 momentin asianosaisella tarkoitetaan sekä epäiltyä että asianomistajaa. Jos lausuma on annettu suullisesti, kirjattaisiin lausuma ja esimerkiksi päivämäärä ja kellon-aika, jolloin lausuma on annettu.

Pykälän 4 momentissa olisi uusi säännös, jonka mukaan pykälässä mainituista toimenpiteistä huolehtiminen on kurinpitoesimiehen, eikä esimerkiksi tutkijan, velvollisuus.

7 luku. **Kurinpitoasian päättäminen**

34 §. *Toimenpiteet esitutinnan päätyttyä.* Kurinpitoesimies päättäisi ilman aiheutonta viivytystä esitutkintapöytäkirjan perusteella niistä toimenpiteistä, joihin kurinpitoasia antaa aiheutta. Muotoilu olisi neutraalimpi kuin nykyisessä sääntelyssä, jonka 29 §:n 1 momentin mukaan kurinpitoesimiehen on tutkinnan päätyttyä viivytyksettä ryhdyttävä toimenpiteisiin rikokseen syyllistyneen rangaistukseksi tai ojentamiseksi. Toimenpiteillä tarkoitettaisiin sen arvioimista, onko asia siirrettävä ylemmälle kurinpitoesimiehelle tai syyttäjälle, mahdollista epäillyn kuulemista, kurinpitopäätöksen harkintaa, kurinpitopäätöksen tekemistä ja tiedoksiantoa sekä ratkaisusta ilmoittamista syyttäjälle

35 §. *Siirtäminen ylemmälle kurinpitoesimiehelle.* Jos kurinpitoesimiehen toimivalta on riittämätön asian ratkaisemiseen tai jos hän on esteellinen, asia olisi siirrettävä ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi. Säännös vastaisi voimassa olevan sotilaskurinpitolain 30 §:ää muutoin, mutta asian saattamista toimivaltaiselle syyttäjälle koskeva viittaussäännös erotettaisiin toiseen pykälään eli 36 §:ään.

36 §. *Siirtäminen syyttäjälle.* Asian saattamisesta toimivaltaiselle syyttäjälle säädettäisiin 1 momentin mukaan edelleen sotilasoikeudenkäyntilaissa. Vastaava viittaussäännös on nykyisen lain 30 §:ssä.

Jos asiassa on suoritettu esitutkinta syyttäjän määräyksestä, kurinpitoesimiehen olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava esitutkinnassa tekemästään ratkaisusta syyttäjälle. Ilmoituksen saatuaan syyttäjällä on oikeus ottaa asia syyteharkintaansa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muutoin on erityistä syytä. Säännös vastaisi nykyisen 30 a §:n 2 momenttia muutoin, mutta se on pyritty muotoilemaan havainnollisemmaksi.

37 §. *Kurinpitorangaistuksen harkintaan vaikuttavat seikat.* Kurinpitorangaistuksen olisi 1 momentin mukaan oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoi-

tuksenmukainen rikoksentekijän palvelusaseman kannalta. Palvelusasema on syyttä ottaa huomioon esimerkiksi kuuliaisuusrikkoksissa. Jos kokenut ryhmänjohtaja syyllistyy tällaiseen rikokseen, on se yleensä moitittavampaa kuin alokkaan syyllistyminen. Ryhmänjohtajan tulee olla paremmin selvillä siitä, mitä puolustusvoimissa palvelevilta edellytetään ja toimia myös esimerkiksi johtamalleen ryhmälle. Sääntelyllä pyritään siihen, että samanlaisia ryhmiä kohdellaan samalla tavalla. Näistä syistä on tärkeää, että palvelusasema voidaan jatkossakin ottaa huomioon rangaistuksen mittaamisessa.

Kurinpitorangaistuksia tuomittaessa tai määrättäessä olisi kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen. Tämä vastaisi nykyisen sotilaskurinpitolain 32 §:n 1 momenttia.

Kurinpitorangaistuksen lajia ja määrää harkittaessa olisi 2 momentin mukaan otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet ja rikoksentekijän mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset. Säännöksestä poistettaisiin ”sekä ne olosuhteet, joissa rikos on tehty”, koska tämä seuraa jo muusta lainsäädännöstä. Lisäksi nykyinen ”palvelus ja muut olosuhteet” korvattaisiin sanoilla ”mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset”, koska tämä vastaa nykyistä tulkintaa. Edelleen nykyisessä laissa mainittu ”muu käyttäytyminen” koventamisperusteena on Suomen rikosoikeudelle vieras, joten se poistettaisiin.

Seuraamusta voitaisiin korottaa, jos rikosia on ollut useita tai jos teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestystä vaarantava vaikutus, tai jos rikoksentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa. Kurinpitorangaistusta voitaisiin lieventää, jos esimiehen moitittava menettely on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia. Tämä periaate ilmenee myös rikoslain 6 luvun 6 §:n 2 kohdasta.

38 §. *Lievemmän kurinpitorangaistuksen ensisijaisuus.*

Nykyisen lain 33 §:n mukaan seuraamuksena on käytettävä kurinpito-ohjennusta, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, rikoksentekijän aikaisempi palvelus taikka muut ri-

kosta tai rikoksentehtäjä koskevat seikat edellyttä kurinpitorangeistuksen määräämistä.

Koska erottelusta kurinpito-ojennuksiin ja -rangaistuksiin ehdotetaan luovuttavan, pykälässä säädettäisiin, että kurinpitorangeistuksena olisi käytettävä muistutusta, ylimääräistä palvelusta tai enintään kymmenen vuorokauden poistumiskieltoa, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, rikoksentehtäjän aikaisempi palvelus taikka muut rikoksen tekemisessä ilmenneet seikat edellyttä muun kurinpitorangeistuksen määräämistä. Näin sääntely säilyisi asiallisesti ennallaan.

39 §. *Epäillyn kuuleminen kurinpitoasiaa ratkaistaessa.* Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentin turvaamiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin. Perustuslakivaliokunta on pitänyt sinänsä mahdollisena sääntelyä määräyksen antamisesta vastapuolta kuulematta, jos tätä ei ole voitu kuulla niin nopeasti kuin asian kiireellisyys välttämättä vaatii. Kuulematta jättäminen on valiokunnan kannan mukaan voinut tulla kyseeseen siitä syystä, että kuulemista ei käytännössä ole mahdollista toimittaa pikaisesti eikä kuulemista voida odottaa kauemmin asiaan liittyvän erityisen kiireellisyyssintressin takia, myös sen perusteella, että vastapuoli ei ole ensinkään tiedossa tai kuulemista varten saavutettavissa. Valiokunta on kuitenkin edellyttänyt, että sääntelyssä säilytetään perustuslain mukainen pääsääntö vastapuolen kuulemisesta (PeVL 15/2006 vp ja PeVL 50/2006 vp). Tällä perusteella kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan ennen kurinpitoasian ratkaisemista kuultava epäilty henkilökohtaisesti, jollei kuuleminen erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivästyttäisi asian käsittelyä eikä ole aihetta olettaa, että kuuleminen edistäisi asian käsittelyä. Kurinpitoesimies voisi kuulla epäiltyä puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineillä, jos 30 §:n 2 momentissa mainituin tavoin tapahtuvalle kuulemiselle säädetyt edellytykset täyttyvät.

Kuulemistarvetta harkittaessa tulee ottaa huomioon, että epäillyn kuulemista esitettävissä ehdotetaan vahvistettavaksi. Tärkeää on, että epäillyllä on ainakin kerran todellinen mahdollisuus tulla kurinpitomenettelyssä kuulluksi.

Jos kurinpitoesimies katsoo, että epäilty on syyllistynyt muuhun tekoon kuin minkä hän on 28 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla tunnustanut tai mistä häntä on 33 §:n 1 momentin mukaisesti kuultu, epäiltyä olisi 2 momentin mukaan kuultava uudelleen.

Nykyisin epäillyn kuulemista koskeva säännös on sotilaskurinpitolaissa 31 §:ssä. Säännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi edellä kuvatuin perustein.

40 §. *Kurinpitopäätöksen lopputulos.* Kurinpitoasiassa päätös olisi 1 momentin mukaan syylliseksi toteava tai vapauttava. Muotoilu olisi neutraalimpi kuin nykyisessä sääntelyssä, jonka 29 §:n 1 momentin mukaan kurinpitoesimiehen on tutkinnan päätyttyä viivytystä ryhdyttävä toimenpiteisiin rikokseen syyllistyneen rankaisemiseksi tai ojentamiseksi.

Vaikka kurinpitopäätös olisi syylliseksi toteava, kurinpitorangeistus saataisiin 2 momentin mukaan jättää määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa on muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä. Tällaisia tekoja voisivat olla esimerkiksi pukeutumismääräysten rikkomiset, joilla ei ole ollut vaikutusta kuriin ja järjestykseen eikä palvelusturvallisuuteen, vähäinen poikkeaminen puhuttelusta, tervehtimisestä tai muista vastaavista sotilaalliseen järjestykseen kuuluvista määräyksistä taikka sotilaan käyttöön annettujen varusteiden säilyttämisestä annettujen määräysten vähäinen rikkominen. Nykyisin sääntely on lain 29 §:n 2 momentissa.

41 §. *Kurinpitopäätöksen sisältö.* Kurinpitoasiassa olisi tehtävä kirjallinen päätös, josta olisi käytävä ilmi:

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) selostus asiasta;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) lopputulos sekä tarvittaessa kurinpitorangeistuksen laji ja määrä ja seuraamuksesta mahdollisesti tehtävä vähennys.

Nykyisin asetuksen 8 §:ssä olevaa sääntelyä ehdotetaan kielellisesti modernisoitavaksi.

42 §. *Kurinpitopäätöksen tiedoksianto.* Syylliseksi toteava päätös olisi 1 momentin mukaan annettava tiedoksi kurinpitorangais- tukseen määrätylle sekä pyynnöstä asian- omistajalle. Kurinpitomenettelyn edellytyk- senä on, että asianomistaja on suostunut asi- an käsittelyyn kurinpitomenettelyssä eikä ole vaatinut asiaa käsiteltäväksi tuomioistuimes- sa. Jos asianomistaja ei ole esittänyt vaati- muksia, esimerkiksi vaatinut rangaistusta, ei ole oletettavaa, että hänellä olisi intressiä ha- kea purkoa 55 §:n perusteella rangaistun va- hingoksi.

Sen sijaan, jos kurinpitorangeistus on jätet- ty määräämättä tai päätös on vapauttava, asi- anomistaja on saattanut esitutkinnassa suos- tua kurinpitomenettelyyn, mutta vaatinut rangaistusta, ja päätös onkin hänen mieles- tään liian lievä. Asianomistajalla ei olisi tässä tilanteessa tosiasiallista mahdollisuutta harki- ta 55 §:n mukaista ylimääräistä muutoksen- hakuja, ellei hän saa tietoa kurinpitorkaisus- ta.

Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen olisi merkittävä aika, jolloin se on annettu tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle. Päätök- sen tiedoksiantokappaleeseen tulisi sisältyä osoitus siitä, millä tavalla kurinpitorangeis- tukseen määrätty voi saattaa asian ylemmän kurinpitoesimiehen tai tuomioistuimen rat- kaistavaksi.

Jos kurinpitorangeistus on 40 §:n 2 mo- mentin mukaan jätetty määräämättä, olisi päätöksestä 2 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, olisi siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

Vapauttavasta kurinpitopäätöksestä olisi 3 momentin mukaan viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäk- si tehtävä merkintä ratkaisusta.

Pykälän 1 ja 2 momentin sääntelyä vastaa- vat säännökset ovat nykyisin sotilaskurinpi- toasetuksen 9 §:ssä, josta ne siis siirrettäisiin lakiin. Uutena lisättäisiin 3 momentin sään- nös vapauttavan kurinpitopäätöksen tiedok- siantamisesta. Säännös vastaisi nykykäytän- töä.

Asianosaisen oikeudesta ylimääräiseen muutoksenhakuun säädettäisiin jäljempänä.

8 luku. Muutoksenhaku

43 §. *Muutoksenhakuoikeus.* Joukkoyksi- kön komentajan, perusyksikön päällikön tai perusyksikön vääpelin kurinpitoa koskevaan päätökseen saisi 1 momentin mukaan ensin hakea muutosta *ratkaisupyynnöllä* joukko- osaston komentajalta.

Joukko-osaston komentajan tai häntä ylemmän kurinpitoesimiehen kurinpitopää- tökseen ja joukko-osaston komentajan 1 momentissa tarkoitetun ratkaisupyynnön perusteella antamaan päätökseen saisi 2 mo- mentin mukaan hakea muutosta valittamalla (*kurinpitovalitus*). Toimivaltaisesta tuomio- istuimesta säädettäisiin sotilasoikeudenkäyn- tilain 5 ja 6 §:ssä.

Nykyisin muutoksenhakuoikeudesta sääde- tään lain 34 §:ssä. Kurinpitoasiassa määrät- tyyn kurinpito-ojennukseen ei saa tällä het- kellä hakea muutosta valittamalla. Muutok- senhakuoikeutta ehdotetaan laajennettavaksi. Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön ja perusyksikön vääpelin kurinpitoa koskevaan päätökseen saisi pyytää ensin rat- kaisua joukko-osaston komentajalta uudella ratkaisupyynnömenettelyllä. Puolustusvoimi- en sisäisellä menettelyllä olisi mahdollista korjata kurinpitomenettelyssä tapahtuneet virheet ja välttää turhaan kuormittamasta tuomioistuimia suhteellisen vähäisten tekojen osalta.

Joukko-osaston komentajan ratkaisupyyn- nön perusteella tekemään päätökseen saisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko- osaston komentajan tai häntä ylemmän ku- rinpitoesimiehen kurinpitopäätöksistä valitet- täisiin suoraan tuomioistuimeen. Esitetty muutoksenhakumenettely takaa kurinpi- toorangeistukseen määrätylle mahdollisuuden kaikissa tilanteissa saattaa asia tuomioistuin- käsittelyyn.

Muutos merkitsisi paitsi muutoksenhaku- oikeuden laajentamista, myös heikennystä siltä osin, että joukkoyksikön komentajan asevelvollisena palvelevalle määräämästä va- roituksesta ei enää voisi valittaa suoraan tuomioistuimeen vaan ensin olisi tehtävä rat- kaisupyynnö joukko-osaston komentajalle.

Varoitusta käytetään varsin harvoin asevelvollisena palvelevien kurinpitoseuraamuksena. Heikennys ei siten olisi käytännössä merkittävä ottaen huomioon myös, että ratkaisupyynnön perusteella annettuun päätökseen saisi hakea muutosta. Heikennys koskisi myös joukkoyksikön komentajan määräämää poistumiskieltoa ja perusyksikön päällikön määräämää varoitusta. Muutoksen vaikutusta arvioitaessa on otettava huomioon myös jäljempänä ehdotettava hyvityssääntely ja se, että kurinpitoasiat käsitellään nopeasti. Kurinpitojärjestelmän on myös syytä olla riittävän selkeä, ilman lukuisia menettelyvariaatioita.

Sotilasoikeudenkäyntilain 5 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasia käsitellään sen joukko-osaston sijoituspaikkakuntaa lähinnä olevassa lain 1 §:n 2 momentissa tarkoitettussa yleisessä alioikeudessa, jossa vastaaja palvelee taikka jossa hän on viimeksi palvellut tai ollut velvollinen palvelemaan. Viittauksella 1 §:n 2 momenttiin tarkoitetaan sitä, että tietyt alioikeudet on määrätty käsittelemään sotilasoikeudenkäyntiasioita. Sotilasoikeudenkäyntiasian saa käsitellä myös se 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen alioikeus, joka on lähinnä rikoksen tekopaikkakuntaa taikka vastaajan asuin- tai oleskelupaikkakuntaa, jos tämä esitettävään selvitykseen ja kustannuksiin sekä muihin seikkoihin nähden katsotaan soveliaaksi. Jos vastaaja on syytteessä useista sotilasoikeudenkäyntiasiana käsiteltävistä rikoksista, ne saa tutkia se 1 §:n 2 momentissa tarkoitettu yleinen alioikeus, joka on toimivaltainen käsittelemään jotakin rikosta koskevan syytteen.

Sotilasoikeudenkäyntilain 6 §:n mukaan sotilasoikeudenkäyntiasian käsittelee ensimmäisenä oikeusasteena Helsingin hovioikeus, milloin vastaajana on joukko-osaston komentaja tai vähintään majurin arvoinen upseeri taikka vähintään majurin virkaa vastaavassa muussa sotilasvirassa palveleva henkilö.

Vain kurinpitorangeistukseen määrättyllä tai sillä, jolle on 40 §:n 2 momentin mukaisesti jätetty kurinpitorangeistus määräämättä, olisi kurinpitoprosessissa muutoksenhakuoikeus, kuten nykyisinkin. Tästä säädettäisiin selvyden vuoksi nimenomaisesti 3 momentissa. Koska asianomistajan suostumus on edellytys kurinpitomenettelylle, ei ole tarkoituk-

senmukaista, että myös asianomistajalla olisi oikeus hakea muutosta.

44 §. Väliaikaismääräys. Jos kurinpitopäätös voidaan panna lainvoimaa vailla täytäntöön, joukko-osaston komentaja voisi 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisupyynnön ja tuomioistuimien 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua kurinpitovalituksen johdosta ennen asian ratkaisemista erityisestä syystä määrätä, ettei kurinpitopäätöstä ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava.

Nykyisen lain 39 §:n mukaan kurinpitomenettelyssä määrätyn rangaistuksen täytäntöönpanoon on ryhdyttävä viivytyksettä, kun valitukselle säädetty määräaika on päättynyt tai kun valitus on tuomioistuimessa ratkaistu. Täytäntöönpanoon voidaan rangaistun kirjallisella suostumuksella ryhtyä aikaisemmin. Arestin ja tuomioistuimen tuomitseman poistumisrangaistuksen täytäntöönpano voidaan aloittaa, vaikka päätös ei ole saanut lainvoimaa, jos tuomittu antaa siihen kirjallisen suostumuksensa. Ehdotettu säännös muuttaisi siis nykytilaa siten, että vain joukko-osaston komentajan tai tuomioistuimen määräys voisi estää päätöksen täytäntöönpanon. Muutoksenhaulla tai rangaistun suostumuksella ei olisi vaikutusta täytäntöönpanoon.

Säännöstä on tarkoitettu sovellettavan vain poikkeuksellisesti eli ”erityisestä syystä”. Erityinen syy voisi olla käsillä lähinnä niissä tilanteissa, joissa ratkaisupyynnön käsitelijä tai tuomioistuin havaitsee kurinpitopäätöksessä tai kurinpitomenettelyssä sellaisen virheen tai puutteen, joka tulee johtamaan päätöksen kumoamiseen tai seuraamuksen lieventämiseen. Erityisenä syynä ei voida pitää pelkästään sitä, että rangaistu on pyytänyt täytäntöönpanon keskeytystä.

Täytäntöönpanon aloittamisesta säädettäisiin 58 §:ssä.

Säännöksen sijoittamiskohtaa laissa harkittaessa on kiinnitetty huomiota siihen, että yleensä päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään täytäntöönpanolaissa (ulosottoaari (705/2007) 2 luku ja sakon täytäntöönpanosta annettu laki (672/2002) 2 §). Keskeyttämistä koskeva säännös voi olla täytäntöönpanolaissakin (ulosottoaari 2 luvun 13 §), mutta koska yleensä keskeyttäminen on poikkeuksellista ja siitä päättää yleensä

tuomioistuin, ja tässä tapauksessa mahdollisesti myös joukko-osaston komentaja, keskeyttämistä tai muuta väliaikaista määräystä koskeva säännös on yleensä menettelylaissa tai erityislain prosessisääntelyn osana (lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annettu laki (361/1983) 17 §, lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta annettu laki (619/1996) 13 § ja holhoustoimesta annettu laki (442/1999)). Säännöksen sijoittamista ehdotetulla tavalla voidaan puoltaa havainnollisuudella.

45 §. Ratkaisupyynnön sisältö. Ratkaisupyynnössä olisi kirjallisesti ilmoitettava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut ratkaisupyynnön tekijän mielestä ovat virheelliset.

46 §. Ratkaisupyynnön tekeminen. Määräaika 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua ratkaisupyynnön varten olisi seitsemän päivää siitä päivästä, jona kurinpitopäätös annettiin tiedoksi. Seitsemän päivän määräaika on perusteltu 49 §:n kohdalla. Ratkaisupyynnön toimittamisessa noudatettaisiin, mitä 49 §:n 2—4 momentissa valituksen tekemisestä säädetään. Määräajan jälkeen saapunutta ratkaisupyynnön ei tutkittaisi.

Valituksen täydennyttämistä koskevan 51 §:n 2 momentin soveltaminen sopisi huonosti puolustusvoimien sisällä tapahtuvaan ratkaisupyynnönmenettelyyn. Tarkoituksena on, että määräajassa saapunut ratkaisupyynnön pyritään aina tutkimaan. Jos ratkaisupyynnön on niin puutteellinen, ettei joukko-osaston komentaja voi sen perusteella tehdä päätöstä, puutteet tulee selvittää 47 §:n 1 momentin mukaisessa ratkaisupyynnön tekijän kuulemisessa.

47 §. Joukko-osaston komentajan päätös ratkaisupyynnön. Joukko-osaston komentaja antaisi 1 momentin mukaan kirjallisen päätöksen 43 §:n 1 momentissa tarkoitettuun ratkaisupyynnön. Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen olisi toimitettava joukko-osaston komentajalle asiassa kertynyt aineisto ja lausuntonsa ratkaisupyynnöstä.

Joukko-osaston komentaja voisi kuulla ratkaisupyynnön tekijää ja kurinpitopäätöksen tehnyttä kurinpitoesimiestä, jos se edistää asian ratkaisemista.

Joukko-osaston komentaja voisi 2 momentin mukaan ratkaisupyynnön johdosta kumota kurinpitopäätöksen, lieventää määrättyä kurinpitorangaistusta tai pysyttää päätöksen ennallaan. Joukko-osaston komentaja ei voisi muuttaa kurinpitopäätöstä ratkaisupyynnön tekijän vahingoksi. Ratkaisupyynnöstä tehtävän päätöksen sisältöön sovellettaisiin, mitä 41 §:ssä kurinpitopäätöksen sisällöstä säädetään. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että päätöksessä olisi

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) muutoksenhaun sisältö;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) muutoksenhaun lopputulos.

Joukko-osaston komentajan olisi 3 momentin mukaan annettava päätös ratkaisupyynnön seitsemän päivän kuluessa siitä, kun ratkaisupyynnön on saapunut. Tällä pyritään varmistamaan se, että kurinpitomenettelyn joutuisuusvaatimus toteutuu jatkossakin muutoksenhakuoikeudesta huolimatta.

Pykälän 4 momenttiin otettaisiin informatiivisuuden vuoksi viittaus, jonka mukaan muutoksenhausta joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön antamaan päätöksen säädetään 43 §:n 2 momentissa. Selvää on, että jos muutosvaatimus on kokonaan hyväksytty, ei ratkaisupyynnön tekijällä ole muutoksenhakuinnostia. Tällöin tuomioistuin jättäisi valituksen tutkimatta. Joukko-osaston komentajan olisi liitettävä ratkaisupyynnöstä tehtyyn päätökseen kirjallinen muutoksenhakuohjaus.

48 §. Valituskirjelmän sisältö ja liitteet. Valituskirjelmästä säädetäisiin jatkossa entistä yksityiskohtaisemmin. Nykyisin sääntelyä on sotilaskurinpitolain 35 §:ssä ja -asetuksen 16 §:n 1 momentissa. Sääntelyssä otettaisiin jatkossa paremmin huomioon oikeudenkäymiskaaren 25 luvun 15 § ja 16 §.

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle tuomioistuimelle, olisi 1 momentin mukaan mainittava:

- 1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;
- 2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;
- 3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;
- 4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;
- 5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen;
- 6) mahdollinen pyyntö asian käsittelemisestä kirjallisessa menettelyssä.

Valituskirjelmässä voisi esittää todisteita, koska on mahdollista, että asia on ratkaistu kurinpitomenettelyssä, vaikka valittaja katsoo näytön olleen epäselvä tai ristiriitainen.

Valituskirjelmässä olisi 2 momentin mukaan ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (*prosessiosoite*) sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuuluttavan puhelinnumerot. Asianosaisen sekä todistajan tai muun kuuluttavan yhteystiedot olisi myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitsisi ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmä olisi 3 momentin mukaan valittajan tai, jollei hän ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Kirjelmään olisi 4 momentin mukaan liitettävä ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa ja jotka eivät ole tuomioistuimelle muutoin toimitettavassa aineistossa.

49 §. Kurinpitovalituksen tekeminen. Määräaika 43 §:n 2 momentissa tarkoitettua valitusta varten olisi 1 momentin mukaan seitsemän päivää siitä päivästä, jona asianomainen päätös annettiin tiedoksi.

Nykyisin kurinpitovalitus on sotilaskurinpitolain 35 §:n 1 momentin mukaan toimitettava viimeistään kolmantena päivänä sen jälkeen, kun kurinpitopäätös on annettu asianomaiselle tiedoksi. Määräaikaa on syytä pidentää, koska se on kurinpitomenettelyn joutisuusvaatimuskin huomioon ottaen liian ly-

hyt. Muussa lainsäädännössä valitusajaksi on vähintään viikko.

Valitusajan pidentäminen olisi tarpeen myös avustajan hankkimisen mahdollistamiseksi. Avustajia käyttävät lähinnä ammattisotilaat. Pidentämisen ei arvioida vaikuttavan kurinpitoasioiden käsittelyaikoihin, koska ehdotetaan, että seuraamukset kurinpitosakkoa ja varoitusta lukuun ottamatta voitaisiin yleensä panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta. Lisäksi on otettava huomioon, että rangaistulle tulisi määrätä hyvitys, jos häntä oltaisiin rangaistu aiheesta.

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on 26 päivänä lokakuuta 2004 annetussa päätöksessään (230/4/03) kiinnittänyt huomiota siihen, että kurinpitovalituksen tekemisohjeisiin ei ollut merkitty päivämäärää, jolloin valitus on viimeistään jätettävä. Päätöksessä viitataan siihen, että rangaistusvaatimuksen vastustamisesta on ilmoitettava kihlakunnansyyttäjälle viikon kuluessa sen tiedoksisaannista ja siihen, että rangaistusvaatimuslomakkeeseen on merkitty viimeinen vastustamispäivä oikeusministeriön ohjeen mukaisesti. Apulaisoikeusasiamiehen mukaan vastaavaa käytäntöä voitaisiin pitää perusteltuna myös kurinpitovalitusta koskevissa muutoksenhakuohjeissa varsinkin, kun valituksen tekemiseen on aikaa vain kolme päivää. Apulaisoikeusasiamies esitti pääesikunnan harkittavaksi, olisiko käytössä olevaa rangaistuskorttilomaketta aihetta täydentää siten, että siihen merkittäisiin kurinpitovalituksen tekemisen viimeinen määräpäivä.

Valituskirjelmä olisi 2 momentin mukaan toimitettava määräaikana kurinpitopäätöksen tehneelle kurinpitoesimiehelle tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle. Ratkaisupyyntö tai valituskirjelmä saataisiin toimittaa myös sen perusyksikön päällikölle tai perusyksikön vääpelille, jossa muutoksenhakija palvelee, taikka joukko-osaston päivystäjälle.

Jos valittaja palvelee yksiköstään erillään olevassa joukossa tai merellä olevassa aluksessa, ratkaisupyyntö tai valituskirjelmä saataisiin 3 momentin mukaan toimittaa myös joukon tai aluksen päällikölle. Jos valittaja on vapautensa menettäneenä, ratkaisupyyntö tai valituskirjelmä saataisiin toimittaa myös päävartion tai muun säilytystilan esimiehelle.

Jos valituskirjelmä on toimitettu muulle 2 tai 3 momentissa tarkoitetulle viranomaiselle kuin tuomioistuimelle, vastaanottajan olisi 4 momentin mukaan merkittävä kirjelmään sen saapumisaika ja toimitettava kirjelmä viivytyksettä asian ratkaiselle kurinpi-toesimiehelle.

Säännökset ratkaisupyynnön tai valituskir-jelmän toimittamisesta vastaisivat sotilasku-rinpitolain 35 §:n 1 momenttia ja -asetuksen 17 ja 18 §:ää muutoin, mutta sanamuotoja nykyaikaistettaisiin. Ehdotetun 4 momentin säännöstä tarkennettaisiin nykytilaan verratuna siten, että ei säädettäisi yleisesti muulle viranomaiselle toimittamisesta vaan yksilöi-täisiin muu viranomainen tarkoittamaan 2 tai 3 momentissa säädettyjä viranomaisia. Sään-nöstä on käytännössä tulkittu näin nykyisin-kin.

50 §. Kurinpitoesimiehen velvollisuudet. Kurinpitoesimiehen velvollisuudet koottai-siin jatkossa selvyyden vuoksi samaan pykä-lään. Sääntely on nykyisin sotilaskurinpito-lain 35 §:n 2 momentissa, 36 §:n 1 momen-tissa ja sotilaskurinpitoasetuksen 16 §:n 2 momentissa.

Selvyyden vuoksi 1 momentissa säädettäi-siin, että valittajalla on oikeus käyttää avusta-jaa ja että valittajan oikeus laatia valituskir-jelmä on turvattava. Kurinpitoesimiehen olisi huolehdittava siitä, että valittajalla on mah-dollisuus hankkia avustaja ja laatia valitus-kirjelmä sekä osallistua kurinpitovalituksen tuomioistuinkäsittelyyn.

Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesi-miehen olisi 2 momentin mukaan välittömäs-ti toimitettava valituskirjelmä 43 §:n 2 mo-mentissa tarkoitetun tuomioistuimen kansli-aan ja liitettävä siihen kurinpitoasiassa laadi-ttu esitutkintapöytäkirja, mahdollinen ratkai-supyynnön tehty päätös ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä lausuntonsa asiassa.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen olisi 3 momentin mukaan tuomioistuimen pyyn-nöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpi-toasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä 2 momentissa tarkoitettu lausuntonsa.

51 §. Valmistelu tuomioistuimessa. Kurin-pitovalitus tulisi 1 momentin mukaan vireille, kun valituskirjelmä on saapunut 43 §:n

2 momentissa tarkoitetun tuomioistuimen kansliaan. Vastaava sääntely on nykyisin lain 35 §:n 3 momentissa.

Jos valitus on puutteellinen ja sen täyden-täminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi tarpeen, valittajaa olisi 2 momentin mukaan kehoitettava korjaamaan puute tuomioistui-men määräämässä ajassa uhalla, että valitus voidaan jättää tutkimatta. Jos valittaja ei noudata kehoitusta ja valitus on niin puutteel-linen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perus-taksi, valitus jätettäisiin tutkimatta.

Jos tuomioistuin katsoo, että asia on rat-kaistava valittajan muutosvaatimusten mu-kaisesti, tuomioistuin voisi 3 momentin mu-kaan antaa tällaisen pääasiaratkaisun. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että jos valitus on selvästi perusteltu, esimerkiksi kurinpitoesimies on lain vastaisesti määrännyt arestirangaistuk-sen, ja kaikki valittajan muutosvaatimukset hyväksytään, ei ole aihetta viedä asiaa pää-käsittelyyn vaan se voidaan ratkaista heti valmistelussa.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen olisi 4 momentin mukaan tuomioistuimen pyyn-nöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpi-toasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä 2 momentissa tarkoitetun lausuntonsa.

Momentilla tarkoitettaisiin, että jos valitus-kirjelmä on toimitettu suoraan tuomiois-tuimeen, tuomioistuimen olisi viipymättä pyydetävä kurinpitoesimieheltä lausunto va-lituksen johdosta, jollei tuomioistuin jätä va-litusta tutkimatta tai se ole muutoin ilmeisen tarpeetonta. Lausunto olisi annettava tiedoksi valittajalle.

Pääsääntö olisi, että lausunto pyydetäisiin asian ratkaiselta kurinpitoesimieheltä. Jos asian ratkaissut kurinpitoesimies olisi esty-nyt, lausunnon voisi antaa valittajan muikin kurinpitoesimies. Kun lausunnon antaminen on esimiehen virkavelvollisuus, ei ole tar-peen asettaa erityisiä määräaikoja tai uhkia lausunnon antamiselle. Lausunnoksi riittäisi myös, ettei valituksessa ole tuotu esille seik-koja, jotka edellyttäisivät päätöksen muutta-mista. Lausunto olisi yleensä käytännössä pe-rusteltua pyytää vasta valituksen täydentämi-sen jälkeen, mutta koska täydentäminen voi-nee periaatteessa koskea myös seikkaa, josta

kurinpitoesimiehellä ei ole mitään intressiä lausua, asia jätettäisiin tuomioistuimen harkintaan.

Lausunto voitaisiin jättää pyytämättä, jos valitus jätetään tutkimatta. Perusteella ei olisi merkitystä. Kysymykseen tulisi esimerkiksi valituksen tekeminen liian myöhään tai se, ettei valitus kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi. Muu syy voisi olla se, että valitus hylätään heti tai täydentämisen jälkeen. Hylkääminen voisi tulla kysymykseen esimerkiksi silloin, kun muutosvaatimus on oikeudellisesti mahdoton, pyydetään esimerkiksi poistumisrangaistuksen muuttamista ehdolliseksi, koska laki ei tunne tällaista seuraamusta. Säännökset korostaisivat menettelyn nopeutta ja olisivat prosessiekonomian kannalta perusteltuja.

52 §. Pääkäsittely tuomioistuimessa. Jollei 51 §:stä muuta johdu, kurinpitovalitusasiassa järjestettäisiin 1 momentin mukaan pääkäsittely. Asia voitaisiin kuitenkin käsitellä kirjallisessa menettelyssä valittajan pyynnöstä. Pyyntöä huolimatta tuomioistuin voisi toimittaa pääkäsittelyn katsoessaan sen tarpeelliseksi.

Tuomioistuin kutsuisi 2 momentin mukaan valittajan pääkäsittelyyn. Kutsussa olisi ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja missä pääkäsittely toimitetaan. Tuomioistuin voisi tarvittaessa omasta aloitteestaan tai kurinpitoesimiehen pyynnöstä erityisestä syystä kutsua kurinpitoesimiehen pääkäsittelyyn. Asia saataisiin tutkia ja ratkaista valittajan tai kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta.

Asia voitaisiin ratkaista valittajan poissaolosta huolimatta, koska kurinpitoasiat ovat luonteeltaan vähäisiä. Nykyisin vastaava säännös on lain 36 §:n 2 momentissa. Asia saataisiin ratkaista myös kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta. Tämä tulisi kyseen silloin, kun kurinpitoesimies on erityisestä syystä pyytänyt tulla kuulluksi, koska tuomioistuin kutsuisi kurinpitoesimiehen omasta aloitteestaan lähinnä lisäselvitystä saadakseen. Tarkoituksena on, että kurinpitoesimiestä ei pääsääntöisesti kutsuttaisi, koska hän on jo toimittanut tuomioistuimelle lausuntonsa asiassa.

53 §. Asian ratkaiseminen ja muutoksenhakukielto. Asia ratkaistaisiin 1 momentin mukaan pääkäsittelyssä esitetyn aineiston ja kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella.

Tuomioistuimen olisi omasta aloitteestaan tutkittava, onko kurinpitovalituksessa tarkoitettu asia saatu tutkia ja ratkaista kurinpitomenettelyssä, ja tarvittaessa poistettava kurinpitopäätös. Tuomioistuin ei saisi muuttaa kurinpitopäätöstä valittajan vahingoksi.

Selvyyden vuoksi laissa säädettäisiin siis siitä, että tuomioistuin tutkii viran puolesta, onko asia käsitelty oikeassa menettelylajissa. Kysymys olisi siis prosessinedellytyksiin luettavasta seikasta. Jos tuomioistuin katsoo, ettei asia kuulunut kurinpitomenettelyyn, kurinpitopäätös on poistettava.

Käytännössä kun tuomioistuimen ratkaisu saapuu sotilasviranomaiselle, kurinpitoesimies on yhteydessä sotilaslakimieheen tai oikeusupseeriin. Asia siirretään joukko-osaston komentajan tai pääesikunnan päätettäväksi sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:n mukaisen harkinnan tekemistä varten. Asia joko lähetetään syyttäjälle syyteharkintaan sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:n 1 momentin mukaisesti tai jätetään syyttäjälle lähettämättä, jos sotilasoikeudenkäyntilain 14 §:n 2 momentin mukaiset perusteet ovat olemassa.

Jos kurinpitopäätös kumotaan taikka poistetaan, valtion velvollisuudesta korvata valittajan oikeudenkäyntikulut noudatettaisiin 2 momentin mukaan soveltuvin osin, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 a §:n 1 momentissa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta säädetään. Jos kurinpitopäätös kumotaan tai poistetaan osaksi, noudatetaan vastaavasti, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään.

Säännöstä on tarkoitettu sovellettavan siten, että valittajan oikeudenkäyntikulut korvattaisiin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain mukaisesti riippumatta siitä, kumottaisiinko tai poistettaisiinko kurinpitopäätös aineellisella vai prosessuaalisella perusteella.

Tuomioistuimen kurinpitovalitusasiassa antamaan päätökseen ei saisi jatkossakaan 3 momentin mukaan hakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin eli valittamalla. Sääntely on nykyisin lain 37 §:n 2 momentissa. Tämä koskee jatkossa niin suoraan tuomioistuimeen tehtäviä valituksia kuin rat-

kaisupyyntöön tehdystä päätöksestä tuomioistuimeen tehtäviä valituksia.

54 §. Erinäisiä säännöksiä. Tuomioistuin saisi 1 momentin mukaan lähettää tässä luvussa tarkoitettut kutsut ja kehotukset valittajan viimeksi ilmoittamaan prosessiosoitteeseen. Säännös vastaa oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 28 §:n 1 momenttia, joka koskee valitusasian käsittelyä hovioikeudessa.

Kurinpitovalituksen käsittelyssä muutoin noudatettaisiin 2 momentin mukaan, mitä sotilasoikeudenkäyntilaissa rikosasioiden käsittelystä säädetään. Säännös on nykyisin lain 36 §:n 2 momentissa.

55 §. Asianosaisen oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun. Kurinpitoasian asianosaisen oikeudesta ylimääräiseen muutoksenhakuun olisi 1 momentin mukaan vastaavasti voimassa, mitä ylimääräisestä muutoksenhakuusta oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään. Kantelukirjelmä tai hakemus olisi tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menetetyt määräjän palauttamista olisi kuitenkin haettava 30 päivän kuluttua esteen lakkaamisesta. Ylimääräistä muutoksenhakua on kuvattu tarkemmin jäljempänä 88 §:n perusteluissa.

Oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun olisi siis rangaistun lisäksi asianomistajalla. Kyseeseen tulisi lähinnä tilanne, jossa asia on ratkaistu kurinpitomenettelyssä, vaikka asianomistaja on nimenomaan vaatinut tuomioistuinkäsittelyä. Asianomistajan muutoksenhakuintressi lienee poikkeuksellinen, sillä hän voi vaatia asian ratkaisemista tuomioistuimessa, kunnes kurinpitopäätös on tehty. Tätä on kuvattu edellä tarkemmin kurinpitomenettelyn edellytysten yhteydessä.

Pykälän 2 momentissa olisi selvyden vuoksi viittaussäännös 88 §:ään, jossa säädetään kurinpitoesimiehen oikeudesta hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista.

56 §. Hyvitys. Rangaistulle olisi 1 momentin mukaan annettava hyvitys siltä osin kuin kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai kurinpitorangeistusta on lievennetty. Joukko-osaston ko-

mentaja päättäisi hyvityksestä. Hyvitystä koskeva sääntely olisi uusi.

Jos kurinpitorangeistus on täytäntöönpanantu osittain, maksetaan rangaistulle hyvitys täytäntöönpannulta osalta. Hyvityksen rahamäärästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella.

Tarkoituksena on, että hyvityspäätöksen tekemiseen ei liittyisi varsinaista harkintavaltaa vaan hyvitys olisi aina määrättävä, kun pykälässä säädetty edellytykset täyttyvät. Tästä syystä ei ole tarvetta säätää hyvityspäätöstä koskevaa muutoksenhakuoikeutta.

Hyvitysoikeus koskisi vain kurinpitomenettelyssä määrättyjä seuraamuksia, ei siis esimerkiksi sotilasoikeudenkäyntilain mukaisessa tuomioistuimenmenettelyssä tuomittuja seuraamuksia.

9 luku. Täytäntöönpano

57 §. Täytäntöönpanosta vastaavat virkamiehet. Kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta huolehtisi 1 momentin mukaan sen perusyksikön päällikkö, jossa rangaistu palvelee, taikka muu lähin kurinpitoesimies. Joukko-osastossa voitaisiin määrätä riittävän koulutuksen saanut virkamies huolehtimaan täytäntöönpanosta.

Päävartiossa tai muualla puolustusvoimissa täytäntöönpanon arestirangaistusten yhteenlaskeminen kuuluisi 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle. Rangaistulle olisi pyynnöstä annettava todistus siitä, miten yhteenlaskeminen on toimitettu.

Pykälä vastaisi voimassa olevan sotilaskurinpitoasetuksen 21 §:ää muutoin, mutta täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen sijaan säädettäisiin virkamiehestä, joka huolehtii täytäntöönpanosta. Joukko-osastossa voidaan määrätä esimerkiksi oikeusupseeri huolehtimaan täytäntöönpanosta eikä oikeusupseeri välttämättä toimi kenenkään esimiehenä.

Pykälän 3 momenttiin otettaisiin selvyden vuoksi viittaussäännös, jonka mukaan toimivaltaisista viranomaisista kurinpitosakon ja sakon täytäntöönpanossa säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

58 §. Täytäntöönpanon aloittaminen. Edellä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettun virkamie-

hen tulisi viipymättä aloittaa kurinpitopäätöksessä määrätyn muun seuraamuksen kuin varoituksen täytäntöönpano heti päätöksen tekemisen jälkeen. Varoitus saataisiin panna täytäntöön vasta sen määrävän päätöksen tultua lainvoimaiseksi. Kurinpitosakon täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 §:n 2 momentissa.

Nykyisin kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoon saa ryhtyä vasta, kun päätös on lainvoimainen. Jatkossa vain varoituksen tai kurinpitosakon määräämistä koskevan päätöksen tulisi olla lainvoimainen. Tämä on kurinpitomenettelyn toimivuuden kannalta välttämätöntä, koska ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon aiheettomien, yksinomaan valituksen lykkäävän vaikutuksen vuoksi tehtävien valitusten määrän voidaan arvioida lisääntyvän huomattavasti. Tämä koskee erityisesti poistumiskieltoja. Ilman mahdollisuutta välittömään täytäntöönpanoon laajennettu muutoksenhakuoikeus tekisi kurinpitomenettelyn kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta merkityksettömäksi. Lisäksi mahdollinen tuomioistuinkäsittely kestänee niin pitkään, että täytäntöönpano venyisi tarpeettoman kauan.

59 §. *Täytäntöönpanon keskeyttäminen tai lykkääminen.* Täytäntöönpano olisi 1 momentin mukaan heti keskeytettävä tai sitä ei saisi aloittaa, jos joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin antaa 44 §:ssä tarkoitetun määräyksen. Tästä säädetäisiin selvyyden vuoksi.

Kurinpitomenettelyä valvova esimies saisi 2 momentin mukaan määrätä kurinpitomenettelyssä määrätyn kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon lykättäväksi tai keskeytettäväksi, jos hän on valvonnan yhteydessä havainnut kurinpitopäätöksessä olennaisen virheen.

Joukko-osaston komentaja voisi lykätä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon, jos rangaistun tai ojennetun terveydentila niin vaatii taikka jos on muu erityisen painava syy. Säännös olisi yhdenmukainen asevelvollisuuslain 59 §:n kanssa, jonka mukaan asevelvolliselle voidaan myöntää lupa lyhytaikaisesti poistua 57 §:ssä tarkoitettusta palveluspaikasta:

1) lääkärinlausunnon perusteella sairaudesta tai vammautumisesta toipumisen takia;

2) lähiomaisen kuolemantapauksen tai tämän äkillisen vakavan sairauden takia;

3) muun henkilökohtaisen pakottavan syyn takia.

Asevelvollisuuslain 59 §:ssä tarkoitettun asian käsittelee ja ratkaisee perusyksikön päällikkö, joukkoyksikön komentaja, joukko-osaston komentaja tai kertausharjoituksen johtaja. Pääesikunta antaa tarkempia määräyksiä toimivallan määräytymisestä.

Asevelvollisuuslain 59 §:n mukaisen luvan myöntäminen lykkäisi tai keskeyttäisi siis täytäntöönpanon.

Ehdotetut 2 ja 3 momentti vastaisivat nykyisen lain 41 §:ää.

60 §. *Muistutuksen täytäntöönpano.* Muistutus olisi 1 momentin mukaan henkilökohtainen ja annettaisiin ojennetulle kirjallisena. Säännös vastaisi nykyisen asetuksen 36 §:ää. Tällä tarkoitettaisiin nykyiseen tapaan sitä, että muistutus on yksityinen. Kurinpitoesimiesten koulutuksessa on käytännössä erityisesti korostettu seuraamuksen yksityistä luonnetta. Jatkossakin tulee kiinnittää huomiota siihen, että muistutus annetaan kahdenkesken.

Muistutuksen täytäntöönpano raukeaisi 2 momentin mukaan rangaistun kotiuttamistai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua muistutuksen määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan kaikkien kurinpitoojennusten täytäntöönpano raukeaa ojennetun kotiuttamistai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Sääntely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädetäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

61 §. *Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano.* Ylimääräisenä palveluksena määrättäisiin 1 momentin mukaan suoritettavaksi muuta kuin palvelusohjelman mukaista työtä.

Yksi kerta ylimääräistä palvelusta koostuisi yhdestä kahden tunnin kestoisesta jaksosta päivässä.

Ylimääräistä palvelusta ei saisi 3 momentin mukaan panna täytäntöön siten, että se ylläpitämisen tai muun syyn johdosta saattaisi

vahingoittaa ojennetun terveyttä taikka aiheuttaa olennaista haittaa hänen palvelustehtäviensä suorittamiselle.

Pykälä vastaisi nykyisen asetuksen 35 §:ään muutoin, mutta vuoroluettelon mukaisesti toistuvasta tai muusta palveluksesta luovuttaisiin ylimääräisen palveluksen muotoina. Nämä nykyisen asetuksen mainitsemat ylimääräisen palveluksen muodot soveltuivat lähinnä aikaan, jolloin varusmiehet huolehtivat keittiötehtävistä ja vastaavista. Jatkossa ylimääräinen palvelus kestäisi yhdenvertaisuuden vuoksi yksiselitteisesti aina kaksi tuntia päivässä, kun se nyt kestää enintään kaksi tuntia päivässä.

Ylimääräisen palveluksen osalta on paikoin nähty vaikeaksi löytää sopivia tehtäviä ylimääräisen palveluksen suorittajille. Tyypilliset tehtävät ovat olleet esimerkiksi halkotöitä, lumen luontia tai siivousta. Esimerkiksi siivouspalveluiden siirtäminen palkkatyönä tehtäväksi on vähentänyt käytännössä tällaisten tehtävien määrää. Ylimääräisen palveluksen käyttämisen mahdollisuus on kuitenkin seuraamuksen tehokkuuden kannalta tärkeä esimerkiksi linnakesaarilla, aluksilla tai leiriolosuhteissa, jolloin esimerkiksi poistumiskiellon käyttäminen ei ole tarkoituksenmukaista, koska sotilaille ei muutoinkaan ole mahdollisuutta poistua palveluspaikasta.

Pykälän 4 momentin mukaan ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaisi rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ylimääräisen palveluksen määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaa ojennetun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Sääntely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädettäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

62 §. Poistumiskiellon täytäntöönpano. Enintään kolmen vuorokauden poistumiskielltoa ei saisi 1 momentin mukaan panna täytäntöön poistumiskielloon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan, juhlapyhän tai vastaavan vapaan aikana. Säännös olisi uusi.

Varusmieskoulutusta annetaan nykyisin pääsääntöisesti arkisin. Tämä on käytännössä johtanut siihen, että poistumiskiellosta on tullut aiempaa ankarampi seuraamus, kun täytäntöönpano ajoittuu viikonloppuun, joka muuten olisi varusmiehelle vapaa. Sama koskee juhlapyyhiä tai vastaavia, jotka olisivat rangaistulle vapaita. Ei ole yhdenvertaista, että lyhyeen poistumiskielloon määrättykin voivat menettää vapaansa. Neljän vuorokauden mittaisen ja sitä pitemmän poistumiskiellon voisi täytäntöönpanna myös viikonloppuna, juhlapyhänä tai vastaavan vapaan aikana. Enintään kolmen vuorokauden mittaisen poistumiskiellon voisi täytäntöönpanna sellaisena viikonloppuna, juhlapyhänä tai vastaavan vapaan aikana, jona rangaistu on muutenkin palveluksessa esimerkiksi sotaharjoituksen vuoksi.

Esityksessä on otettu huomioon hallituksen esityksen yleisperustelut (HE 242/1990 vp), joissa on todettu, että: ”Poistumiskiello on kurinpitokeinona tehokas, koska se rajoittaa varusmiesten tärkeänä pitämää vapaa-ajan käyttämisoikeutta. Erityinen vaikutus poistumiskiellolla on silloin, kun sen täytäntöönpanosta seuraa loman tai viikonloppuun vapaan menettäminen. Tällainen lisäseuraamus antaa poistumiskiellolle tosiasiallisesti ankaramman luonteen kuin on sellaisella poistumiskiellolla, jonka täytäntöönpanojaksoon lomaa tai sanottuja vapaita ei satu sijoittumaan. Kun poistumiskiello sinänsä on katsottu luonteensa ja vaikutuksensa puolesta onnistuneeksi ja säilyttämisen arvoiseksi kurinpitoseuraamukseksi, pidetään sen kehittämistä oikeusturvankäytännönä huomioon ottaen tasapuoliseen suuntaan tarpeellisenä.” Uudella säännöksellä pyritään kehittämään poistumiskielloa tasapuolisemmaksi seuraamukseksi.

Kurinpitomenettelyn joutuisuus ei kärsisi uudesta säännöksestä, koska ratkaisu tehtäisiin mahdollisimman nopeasti ja se olisi rangaistun tiedossa. Täytäntöönpano aloitettaisiin tai sitä jatkettaisiin mahdollisimman pian, yleensä heti viikonloppuvapaan tai vastaavan vapaan päätyttyä.

Rangaistu ei saisi 2 momentin mukaan poistumiskiellon aikana ilman täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen lupaa poistua joukko-osaston komentajan poistumiskiello-

tai poistumisrangaistusalueeksi määrämältä kasarmi-, majoitus- tai niihin rinnastettavalta alueelta. Säännös vastaisi sisällöltään nykyisen asetuksen 32 a ja 34 §:ää, joissa säädetään nykyisten poistumiskiellon ja poistumisrangaistuksen täytäntöönpanosta.

Rangaistusajaksi luettaisiin 3 momentin mukaan aika, jonka poistumiskieltoon määrätty on sairaalassa hoidettavana, jollei joukko-osaston komentaja toisin määrää sillä perusteella, että rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen. Tämä vastaisi nykyisen asetuksen 30 §:n 1 momenttia ja toisaalta 34 §:ää, jonka mukaan poistumiskiellon täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 30 §:ssä säädetään.

Jos poistumiskieltoon määrätty kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, tuomioistuimessa vietetty aika sekä tuomioistuimeen menemiseen ja sieltä palaamiseen käytetty aika luettaisiin seuraamuksen täytäntöönpanoajaksi. Tämä vastaisi sisällöllisesti voimassa olevan asetuksen 30 §:n 2 momenttia ja toisaalta 34 §:ää, jonka mukaan poistumiskiellon täytäntöönpanossa noudatetaan soveltuvin osin, mitä 30 §:ssä säädetään.

Poistumiskiellon ja nykyisen poistumisrangaistuksen täytäntöönpanon valvonta on käytännössä järjestetty esimerkiksi velvollisuutena ilmoittautua vapaa-aikana määrääjain yksikössä päivystäjälle. Täytäntöönpanosta vastaavan virkamiehen ei puolustusvoimien ohjeistuksen mukaan tule normaalisti määrätä seuraamusta suorittavalle ilmoittautumisvelvollisuutta useammin kuin kerran tunnissa. Normaaleissa varuskuntaoloissa viimeistä ilmoittautumiskertaa ei määrätä illalla myöhemmäksi kuin klo 21.00, jotta myös seuraamusta suorittavalla sotilaalla on halutesaan mahdollisuus valmistautua lepoon. Jos poistumiskieltoaikaan sisältyy ilta- tai viikonloppuvapaita taikka lomia, ei poistumiskiellon vuoksi menetettyä vapaata korvata myöhemmin.

Pykälän 4 momentin mukaan enintään kymmenen vuorokauden poistumiskiellon täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua poistumiskiellon määräämisestä. Nykyisen lain 47 §:n 2 momentin mukaan poistumiskiellon täytäntöönpano raukeaa

ojennetun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua ojennuksen määräämisestä. Sääntely säilyisi näin ollen ennallaan, mutta raukeamisesta säädettäisiin kunkin seuraamuslajin täytäntöönpanoa koskevassa pykälässä.

63 §. Varoituksen täytäntöönpano. Varoitus julkaistaisiin sen joukon päiväkäskyssä, jossa rangaistu palvelee tai on viimeksi palvelut, joukko-osaston komentajan ja vastaavassa virka-asemassa olevan sekä näitä ylemmässä virka-asemassa olevan osalta kuitenkin pääesikunnan päiväkäskyssä.

Säännös vastaisi nykyisen asetuksen 33 §:ää, mutta sen sanamuotoa selvennettäisiin. Käytännössä päiväkäskyssä julkaistaan nykyisin rangaistun sotilasarvo ja koko nimi, yksikkö, jossa rangaistu palvelee ja syyksi luettu teko tai teot rikosnimikkeen ja lainkohdan tarkkuudella. Julkaistava varoitus ei sisällä teonkuvausta tai muita tietoja asiasta. Päiväkäskystä tulee käydä ilmi varoituksen antaja. Päiväkäsky on kirjallinen asiakirja, joka saatetaan kaikkien kyseisessä joukko-osastossa palvelevien tietoon joukko-osaston komentajan määräämällä tavalla, esimerkiksi ilmoitustaululla, käskynjaolla, asianhallintajärjestelmän kautta tai muulla vastaavalla tavalla. Ammattisotilasta koskevan varoituksen osalta ilmoitustaulu voi olla myös sähköinen ilmoitustaulu, johon pääsy on kyseisen joukko-osaston henkilöstöllä. Julkaisutapana voidaan käyttää myös edellisten menetelmien yhdistelmää, olennaista on että tieto varoituksesta saatetaan kaikkien kyseisessä joukko-osastossa palvelevien saataville.

64 §. Kurinpitosakon täytäntöönpano. Kurinpitosakko pantaisiin 1 momentin mukaan täytäntöön noudattaen sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettuja säännöksiä. Tämä vastaisi nykyisen sotilaskurinpitolain 45 §:ää. Se, että maksamatonta kurinpitosakkoa ei kuitenkaan saa muuntaa vankeudeksi säädettäisiin kuitenkin jatkossa erillään 5 §:ssä.

Selvyyden vuoksi 2 momentissa säädettäisiin, että sille, jolle on määrätty kurinpitosakko, olisi annettava tiedot kurinpitosakon maksamiseksi heti.

65 §. Arestin täytäntöönpano. Perusoikeus uudistuksen vuoksi vuonna 1997 sotilasku-

rinpitolakia muutettiin siten, että arestirangaistuksen voi tuomita ainoastaan tuomioistuimin (991/1997). Tämän muutoksen jälkeen arestia ei ole juurikaan käytetty seuraamuksena. Arestin täytäntöönpanotapa hankaloittaa joukon koulutukseen osallistumista ja sitoo henkilökuntaa vartiointitehtäviin.

Voimassaolevassa laissa ei kuvata arestin sisältöä. Selvytyden vuoksi 1 momentissa säädettäisiin, että arestin sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Tämä vastaisi vankeuslain muotoilua. Aresti pantaisiin jatkossakin täytäntöön päävartiossa tai muussa vartiossa. Erityisestä syystä voitaisiin samassa huoneessa pitää useampia arestia suoritettavia henkilöitä. Arestin täytäntöönpanoa yksinäishuoneessa ei enää mainittaisi, koska se selviää säännöksestä muutenkin.

Aresti, jota erityisestä syystä ei voida suorittaa päävartiossa tai muussa vartiossa, pantaisiin 2 momentin mukaan täytäntöön tarkoitukseen sopivassa vartiodussa huoneessa, teltassa tai hytissä taikka muussa vastaavassa paikassa. Tämä säännös on edelleen tarpeen etenkin poikkeusoloja varten.

Arestia suoritettavaan sovellettaisiin 3 momentin mukaan vastaavasti, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annettu laissa ja sen nojalla säädetään. Pääesikunta voisi antaa määräyksiä arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä.

Jos arestin kanssa on samanaikaisesti pantava täytäntöön ehdoton vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, suoritettaisiin myös aresti vankilassa siten kuin ehdottoman vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään. Viitauksella tarkoitettaisiin vankeuslakia ja sakon täytäntöönpanosta annettua lakia.

On huomattava, että sakon täytäntöönpanosta annetun lain 24 §:n 2 momentin mukaan haastamista muuntorangaistuksen määräämistä koskevaan oikeudenkäyntiin ei saa suorittaa muun muassa, jos maksuvelvollinen on suorittamassa asevelvollisuutta, on reservin kertausharjoituksessa tai palvelemassa aseettomana. Saman lain 37 §:n mukaan ulosottomiehen on ennen muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa tiedusteltava muuntorangaistukseen tuomitulta muun muassa että, onko hän suorittamassa asevelvollisuutta, re-

servin kertausharjoituksessa tai palvelemassa aseettomana. Sama tiedusteluvelvollisuus on poliisimiehellä, joka tapaa sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanoa varten etsintäkuulutetun henkilön.

Säännökset vastaisivat sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 24 §:n 1 momenttia ja 27 §:ää sekä sotilaskurinpitolain 42 §:ää.

66 §. *Arestin suorittamiseen liitettävä palvelus- tai työvelvollisuus.* Joukko-osaston komentaja voisi 1 momentin mukaan määrätä arestin suoritettavaksi kokonaan tai osaksi siten, että arestin suorittamiseen liitettäisiin palvelusvelvollisuus, jos se rangaistun terveydentilan tai palveluksen kannalta taikka muusta erityisestä syystä on perusteltua.

Jos arestia on tuomittu enemmän kuin kahdeksan vuorokautta, olisi sanotun ajan ylittävään osaan rangaistuksesta liitettävä 2 momentin mukaan palvelusvelvollisuus.

Milloin arestiin liitetään palvelusvelvollisuus, suoritettaisiin palvelus 3 momentin mukaan mahdollisuuksien mukaan rangaistusta suorittavan oman yksikön tai muun varsinaisen palveluspaikan palvelusohjelman mukaisissa tehtävissä.

Arestia suoritettava voitaisiin tarvittaessa 4 momentin mukaan määrätä tekemään lyhytaikaista soveliaista työtä paikassa, jossa rangaistus pannaan täytäntöön, tai sen välitömmässä läheisyydessä.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 28 §:ää.

67 §. *Arestin rangaistusajaksi lukeminen.* Arestivuorokaudeksi luettaisiin 1 momentin mukaan kaksikymmentäneljä tuntia täytäntöönpanon aloittamisesta.

Jos arestia suoritettava on luvatta poistunut arestista, ei aikaa sen arestivuorokauden alusta, jolloin hän poistui, sen arestivuorokauden loppuun, jolloin palasi arestia suorittamaan, luettaisi 2 momentin mukaan hänen rangaistusajakseen.

Rangaistusajaksi luettaisiin 3 momentin mukaan aika, jonka arestia suoritettava on sairaalassa hoidettavana. Jos rangaistus on itse aiheuttanut hoidon tarpeen, voisi joukko-osaston komentaja kuitenkin määrätä, ettei tätä aikaa lasketa rangaistusajaksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rangaistusta suoritettava kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, tuomioistuimessa

vietetty aika sekä tuomioistuimeen menemiseen ja sieltä palaamiseen käytetty aika luetaisiin 4 momentin mukaan rangaistuksen täytäntöönpanoajaksi.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 29 ja 30 §:ää.

68 §. Aresti kotiutettaessa. Aresti olisi suoritettava loppuun siitä huolimatta, että rangaistu olisi kotiutettava. Jos rangaistu on kotiutettava terveydellisestä syystä, noudatetaan kuitenkin, mitä 73 §:n 1 momentissa säädetään.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitolain 44 §:n 1 ja 2 momenttia, mutta sanamuotoja selvennettäisiin.

69 §. Samanaikainen täytäntöönpano. Kurinpitörangaistuksia muistutusta, ylimääräistä palvelusta, varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta ei voitaisi panna samanaikaisesti täytäntöön.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 40 §:ää muutoin, mutta siinä ei enää mainittaisi, että jos samalla kertaa tulee täytäntöön pantavaksi erilaisia seuraamuksia, pantaisiin kurinpitörangaistukset täytäntöön ennen kurinpito-ojennuksia. Jos ojennuksen täytäntöönpano on jo aloitettu, se suoritettaisiin loppuun ennen kurinpitörangaistuksen täytäntöönpanon aloittamista. Sääntelystä tulee tarpeeton luovuttaessa erottelusta kurinpito-ojennuksiin ja kurinpitörangaistuksiin.

70 §. Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskielto. Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskielto olisi täysin määrin laskettava yhteen. Poistumiskieltojen näin yhteenlaskettu aika saisi kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 45 a §:ää muutoin, mutta siihen tehtäisiin tarpeelliset korjaukset, koska poistumiskielto ja poistumisrangaistuksen sijaan jatkossa niiden sijaan on vain poistumiskieltoniminen seuraamus.

71 §. Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit ja muut rangaistukset. Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit olisi 1 momentin mukaan täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saisi kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Yhteenlaskettaessa rangaistuksia 65 §:n 4 momentissa mainitussa tapauksessa olisi

aresti 2 momentin mukaan muunnettava vankeudeksi siten, että yksi vuorokausi arestia vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos tällöin on täytäntöön pantava kaksi tai useampia aresteja, olisi vankilanjohtajan ensin laskettava ne yhteen 1 momentissa säädetyllä tavalla.

Milloin aresti on 2 momentin mukaisesti laskettu yhteen muun rangaistuksen kanssa, olisi 3 momentin mukaan ensin suoritettava arestin muuntorangaistus ja vasta sen jälkeen muu rangaistus.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitolain 43 §:ää.

72 §. Poistumiskielto muuntaminen kurinpitosakoksi. Vähintään yhdentoista vuorokauden mittainen poistumiskielto, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajankohtana, muunnettaisiin 1 momentin mukaan kurinpitosakoksi.

Poistumiskieltoa kurinpitosakoksi muunnettaessa kukin suorittamatta oleva täysi poistumiskieltovuorokausi vastaisi 2 momentin mukaan yhden päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaisi joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 70 §:ssä säädetyt perusteita.

Nykyisin poistumisrangaistus muunnetaan sotilaskurinpitolain 45 b §:n mukaan kurinpitosakon suuruiseksi maksuksi. Maksulla tarkoitetaan yleensä korvausta tai vastiketta valtion viranomaisten virkatoimista, palveluista tai muusta toiminnasta. Maksun määrän tulee olla siis suhteutettu virkatoimesta tai palvelusta syntyneisiin kustannuksiin. Maksu sopii terminä huonosti sotilaskurinpitolaisissa tarkoitettuihin muuntolanteisiin. Tämän vuoksi jatkossa muunnettaisiin selvyuden vuoksi nimenomaisesti kurinpitosakoksi. Koska vain vähintään yhdentoista vuorokauden mittaisia poistumiskieltoja voitaisiin muuntaa, sääntely säilyisi sisällöllisesti ennallaan.

73 §. Arestin kurinpitosakoksi muuntaminen. Aresti muunnettaisiin 1 momentin mukaan kurinpitosakoksi, jos arestin täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamista tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisestä syystä.

Arestia kurinpitosakoksi muunnettaessa vastaisi kukin suorittamatta oleva täysi arestivuorokausi 2 momentin mukaan kolmen päivän kurinpitosakkoa nykyisen kahden kurinpitosakon sijaan. Tämä vastaisi 7 §:n

2 momentissa ehdotettua muutosta, joka koskee vapaudenmenetyksajan vähentämistä. Muuntamisen suorittaisi joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 71 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

Nykyisin aresti muunnetaan sotilaskurinpitolain 44 §:n mukaan kurinpitosaakon suuruiseksi maksuksi. Jatkossa muunnettaisiin selvytyksen vuoksi nimenomaisesti kurinpitosaakoksi edellisen pykälän perusteluissa selvitetyistä syistä.

10 luku. **Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja poikkeusolot**

74 §. Luvun säännösten soveltaminen. Normaaliolojen vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevat säännökset säädettäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti vähemmän kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp). Normaaliolojen vakava häiriötilanne ja poikkeusolot –termit vastaisivat asevelvollisuuslakia.

Tämän luvun säännöksiä sovellettaisiin pykälän mukaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta. Soveltamiskynnys olisi tarkoituksenmukaista sitoa kyseiseen säännökseen, koska muuta valmiuden kohottamistilanteisiin sopivaa lainsäädäntöä ei ole. Esimerkiksi valmiuslain toimivaltuuksien käyttöönottokynnys on näihin tilanteisiin liian korkea. Toisaalta soveltamiskynnys olisi täsmällisesti määritelty toisin kuin voimassa olevan lain 8 luvussa käytetty käsite ”sota-aika”.

Asevelvollisuuslain 83 §:n mukaan tasavallan presidentti voi normaaliolojen vakavassa häiriötilanteessa tai poikkeusoloissa päättää puolustusvoimista annetun lain 32 §:n 1 momentissa tarkoitettua sotilaskäskyasioiden päätöksentekojärjestyksessä, että puolustusvoimat voi määrätä reserviin kuuluvia asevelvollisia ylimääräiseen palvelukseen. Päätös annetaan määrääjäksi, enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan, ja se on peruutetta-

va, kun puolustusvalmiuden kohottamiseen ja ylläpitämiseen johtanut tilanne sen sallii. Palvelukseen voidaan määrätä astumaan välittömästi.

Asevelvollisuuslain 82 §:n mukaan ylimääräisen palveluksen tarkoituksena on kohottaa ja ylläpitää puolustusvalmiutta ja harjoittaa joukkokokonaisuuksia niille suunnitellussa kokoonpanossa niin, että joukko voidaan tarvittaessa määrätä liikekannallepanon aikaiseen palvelukseen.

75 §. Kurinpitiorangaistusten enimmäismäärien korottaminen. Sen lisäksi, mitä 2 §:ssä säädetään kurinpitiorangaistuksista, kurinpitomenettelyssä saataisiin määrätä:

- 1) ylimääräistä palvelusta enintään viisi-toista kertaa;
- 2) poistumiskieltoa enintään neljäkymmentä päivää;
- 3) kurinpitosaakkoa enintään kuudeltakymmeneltä päivältä.

Tuomioistuimien saisi tuomita arestia enintään kuusikymmentä vuorokautta.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa säädetään yhteisestä kurinpitiorangaistuksesta, saataisiin määrätä poistumiskieltoa enintään viisikymmentä vuorokautta ja kurinpitosaakkoa enintään kahdeksaltakymmeneltä päivältä sekä tuomita arestia enintään kahdeksankymmentä vuorokautta.

76 §. Kurinpitiorangaistuksen määrääminen ammattisotilaille. Sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, saataisiin kaikille sotilaille määrätä kaikkia kurinpitiorangaistuksia. Tällä tarkoitettaisiin sitä, että myös ammattisotilaille voitaisiin kurinpitomenettelyssä määrätä ylimääräistä palvelusta ja poistumiskieltoa.

77 §. Kurinpitoesimiehen toimivalta. Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, joukkoyksikön komentaja saisi määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitiorangaistuksia.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, perusyksikön päällikkö saisi määrätä poistumiskieltoa enintään 15 vuorokautta.

Tarkoituksena on, että käytännössä asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevat käyttäisivät kurinpitotoimivaltaa perusyksikön päällikkönä tai varapäällikkönä sekä mahdollisesti perusyksikön väepelin tehtävissä. Puolustusvoimat vastaa näiden henki-

löiden riittävästä koulutuksesta. Koulutus toteutettaisiin kertausharjoituksissa.

Kurinpitoesimiesten toimivaltaa lisäämällä kyettäisiin kurinpitomenettelyssä ratkaistaan suurempi osuus sotilasrikosasioista kuin normaalioloissa, koska on todennäköistä, että normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sotilasrikosten määrä kasvaa.

78 §. *Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet.* Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka toimii perusyksikön päällikkönä tai hänen suoranaisena esimiehenään taikka perusyksikön vääpelinä, saisi määrätä kurinpitorangeistuksen siten kuin 12 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies saisi toimia tutkinnanjohtajana siten kuin 27 §:ssä säädetään. Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva saa toimia tutkijana.

Sen lisäksi, mitä 16 §:ssä säädetään, saisi kiinniottamisen suorittaa asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on kiinniotettavan suoranainen esimies.

Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva voitaisiin määrätä huolehtimaan täytäntöönpanosta. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi reservin sotilaslakimiestä, joka huolehtisi täytäntöönpanosta normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa vastaa-vasti kuin joukko-osaston oikeusupseeri normaalioloissa.

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevien käyttäminen esitutkinnan suorittajina on tarpeen, koska sotilasrikosten määrä todennäköisesti kasvaa normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Näiden henkilöiden koulutus toteutettaisiin kertausharjoituksissa.

Kiinniottotoimivalta olisi myös asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevalla kiinniotettavan suoranaisella esimiehellä.

79 §. *Kurinpitorangaistusten täytäntöönpano.* Sen estämättä, mitä 58 §:ssä säädetään, varoitus saataisiin panna täytäntöön heti kurinpitopäätöksen tekemisen jälkeen. Valmiutta kohotettaessa, joukkojen määrän ja niiden henkisen paineen kasvaessa kurin ja järjestyksen merkitys korostuu entisestään. Samalla korostuu kurinpitoseuraamusten, erityisesti

varoituksen, yleisestä vaikutus uusiin sotilasrikoksiin nähden. Varoitus on sotilaallisesti vaikeissa olosuhteissakin seuraamuslajina helposti täytäntöön pantavissa oleva, ja sen käyttö tulee valmiutta kohotettaessa lisääntymään siitä, missä määrin sitä normaalioloissa on tarpeen käyttää. Varoituksella saadaan nopeasti joukon sisällä levitettyä tietoa siitä, että esimerkiksi joukon nähden tehtyyn rikokseen on puututtu. Tällä pyritään vaikuttamaan potentiaalisiin rikoksentehtäjiin tilanteissa, joissa on vaarana kurittomuuden yleistyminen joukossa. Erityisesti valmiutta kohotettaessa korostuu kurinpitoseuraamusten välittömän täytäntöönpanon suora vaikutus joukon palvelusturvallisuuden kannalta.

Rangaistulle olisi annettava hyvitys siltä osin kuin varoitus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai seuraamusta lievennetty. Tämänkin hyvityksen rahamäärästä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella. Varoituksen kumoamista koskeva päätös olisi julkaistava. Julkaisemisessa noudatettaisiin soveltuvin osin, mitä 63 §:ssä säädetään.

Perusyksikön päällikkö tai häntä ylempi kurinpitoesimies voisi lykätä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon 59 §:n 3 momentissa säädettyä tilanteessa.

80 §. *Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan virkavastuu.* Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 78 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovellettaisiin rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

81 §. *Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan vahingonkorvausvastuu.* Edellä 78 §:ssä tarkoitettujen tehtävien yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaisi valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 78 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan korvausvastuuseen sovellettaisiin vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

Vahingonkorvauslain 3 luvun säännösten perusteella työnantaja on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka työntekijä virheellään tai laiminlyönnillään työssään kolmannelle aiheuttaa (1 §:n 1 momentti).

Jos joku suorittaa viranomaisen määräyksestä laissa määrättyä tehtävää olematta itsenäinen yrittäjä ja tätä tehtävää suorittaessaan virheellään tai laiminlyönnillään aiheuttaa vahinkoa, on se, jonka lukuun tehtävä suoritetaan, velvollinen korvaamaan vahingon (1 §:n 3 momentti). Varusmiestä on pidetty julkisoikeudellisessa oikeussuhteessa olevana työsuorittajana, josta julkisyhteisö voi joutua vahingonkorvausvastuuseen.

Asevelvollisuuslain nojalla annetun tai muun vastaavan määräyksen perusteella valtion palveluksessa olevalla henkilöllä on vahingonkorvauslain 4 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan sama vastuu kuin virkamiehellä ja työntekijällä. Sotilas on velvollinen korvaamaan vahingosta määrän, joka harkitaan kohtuulliseksi ottamalla huomioon vahingon suuruus, teon laatu, vahingon aiheuttajan asema, vahingon kärsineen tarve sekä muut olosuhteet. Erityisasemassa ovat pykälän 3 momentin mukaan ne sotilaat, jotka ovat tuottaneet vahingon ollessaan vastuussa sotaväen aluksesta tai ilma-aluksesta.

Edellä sanottu merkitsee myös mahdollisuutta vahingonkorvauksen sovitteluun huomioon ottaen muun muassa vahingon suuruus, teon laatu ja vahingon aiheuttajan asema. Jos hänen viakseen jää vain lievä tuottamus, ei vahingonkorvausta tuomita. Tahallisen rikoksen ollessa kyseessä pääsääntönä on täyden korvauksen tuomitseminen. Valtion oikeus regressioon vahingonaiheuttajalta on 4 luvun 3 §:n mukaan niin ikään rajoitettu.

Valtion sääntöjen ulottaminen myös 78 §:ssä tarkoitetuissa tehtävissä oleviin henkilöihin edellyttää säännöksen ottamista tähän lakiin. Vahingonkorvauslakia ei näin ollen tarvitsisi muuttaa.

11 luku. **Kurinpitopäätöksen kirjaaminen**

82 §. *Kurinpitorangeistusrekisteri.* Tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa tuomitut rangaistukset mukaan lukien kurinpitorangeistukset sekä kurinpitomenettelyssä määrätty kurinpitorangeistukset merkittäisiin 1 momentin mukaan kurinpitorangeistusrekisteriin.

Kurinpitorangeistusrekisteriä pidettäisiin 2 momentin mukaan kurinpitorangeistusten

valvontaa, aiempien kurinpitorangeistusten selvittämistä, tietojen siirtämistä asevelvollisrekisteriin, rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä sekä kurinpitoasioita hoitavien henkilöiden ammattitaidon ja joukko-osaston ja perusyksikön toiminnan kehittämistä varten

Pykälän 1 momentti vastaisi sotilaskurinpitotoasetuksen 10 §:ää, mutta rangaistus- ja ojennuskortiston sijaan kortiston nimi olisi jatkossa kuvaavampi ja nykyaikaisempi kurinpitorangeistusrekisteri. Uutena säädettäisiin 2 momentissa rekisterin käyttötarkoituksesta. Käyttötarkoitus vastaa nykytilaa.

Asevelvollisuuslain 94 §:n 2 momentin 9 kohdan mukaan asevelvollisuusrekisteriin saadaan tallettaa kurinpitomenettelyssä määrättyt seuraamukset ja sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyistä rikoksista tuomitut rangaistukset sekä muut rangaistukset ja seuraamukset, jos tiedoilla on merkitystä asevelvollisen palveluksen, sijoittelun tai sotilasarvon kannalta. Käytännössä tieto merkitään, kun rangaistus on määrätty.

Nykyistä rangaistus- ja ojennuskortistoa pidetään manuaalisesti. Tarkoituksena on, että kurinpitopäätökset ryhdyttäisiin kirjaamaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla.

83 §. *Kurinpitorangeistusrekisterin pitäjä.*

Kurinpitorangeistusrekisteriä pidettäisiin:

1) perusyksikössä tai vastaavassa joukossa taikka laitoksessa asevelvollisuuslain nojalla palvelevista henkilöistä;

2) joukko-osastossa tai vastaavassa joukossa taikka laitoksessa palvelevista muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä joukko-osaston komentajaa ja vastaavassa virka-asemassa olevaa lukuun ottamatta; sekä

3) pääesikunnassa palvelevista henkilöistä sekä lisäksi erikseen joukko-osastojen komentajista ja vastaavissa tai näitä ylemmissä virka-asemissa olevista.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitotoasetuksen 11 §:ää.

84 §. *Kurinpitorangeistusrekisterin tietosisältö.* Kurinpitorangeistusrekisteriin olisi 41 §:ssä mainittujen seikkojen eli kurinpitopäätöksen sisällön lisäksi merkittävä:

1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;

2) tieto muutoksenhausta ja sen johdosta tehdyistä päätöksistä;

3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet; sekä

4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 12 §:ää.

85 §. Tietojen poistaminen kurinpitorangeistusrekisteristä. Tiedot poistettaisiin 1 momentin mukaan kurinpitorangeistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun kurinpitorangeistus tuomittiin tai määrättiin, jollei asianomaista tänä aikana ole tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä rangaistu.

Jos henkilöä on rangaistu tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä useammin kuin kerran, tiedot poistettaisiin 2 momentin mukaan kurinpitorangeistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua viimeisestä kurinpitorangeistuksesta.

Pykälä vastaisi sisällöltään sotilaskurinpitoasetuksen 14 §:ää ja nykykäytäntöä.

12 luku. Kurinpitomenettelyn valvonta

86 §. Kurinpitorangeistusten tarkastukset. Joukko-osaston komentajan olisi tarkastettava alaistensa kurinpitoesimiesten määräämät kurinpitorangeistukset vähintään neljännesvuosittain. Säännös vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 38 §:ää.

Päaesikunta toimittaisi tai toimituttaisi 2 momentin mukaan kurinpitorangeistusten tarkastuksia tarvittaessa.

87 §. Kurinpitorangeistusrekisterien tarkastukset. Maavoimien komentajan, merivoimien komentajan, ilmavoimien komentajan ja vastaavan kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan tarkastettava sotilaslakimiehen avustamana alaistensa joukkojen ja laitosten kurinpitorangeistusrekisterit vähintään kerran vuodessa.

Pykälä vastaisi sotilaskurinpitoasetuksen 39 §:ää muutoin, mutta puolustusvoimien organisaatiomuutoksen vuoksi säädettäisiin maanpuolustusalueen komentajan tarkastusvelvollisuuden sijaan maavoimien komentajan, merivoimien komentajan ja ilmavoimien komentajan tarkastusvelvollisuudesta. Vastaavalla kurinpitoesimiehellä ei tarkoitettaisi Maanpuolustuskorkeakoulun rehtoria. Lisäk-

si säännöksessä ei mainittaisi kortistojen tarkastamista vaan kurinpitorangeistusten tarkastaminen.

88 §. Kurinpitovallankäytön valvonta. Kurinpitoesimiehen olisi 1 momentin mukaan valvottava alaistensa kurinpitoesimiesten kurinpitovallan käyttöä. On erittäin suositeltavaa, että kurinpitorangeistukset tarkastetaan heti päätöksenteon jälkeen. Eräissä joukko-osastoissa on nykyisinkin tämä käytäntö. Voimassa olevan sotilaskurinpitoasetuksen 38 §:n mukaan joukko-osaston komentajan on tarkastettava alaistensa määräämät kurinpitoseuraamukset vähintään neljännesvuosittain. Tarkastuksen suorittavat joukko-osaston komentaja oikeusupseerin avustamana ja puolustushaarakomentaja sotilaslakimiehen avustamana. Tarkastuksissa on havaittu varsin harvoin niin vakavia virheitä, että kyseinen päätös olisi tarpeen kumota tai seuramusta lieventää. Tarkastuksissa saadaan kuitenkin arvokasta tietoa vähäisemmistä usein toistuvista virheistä ja kurinpitoesimiesten huomiota pystytään kiinnittämään niihin tarkastuskertomuksissa ja annettavassa täydennyskoulutuksessa.

Puolustusvoimista annetun valtioneuvoston asetuksen 5 §:n 1 momentin mukaan puolustusvoimien asessori valvoo ja ohjaa puolustusvoimien toiminnan lainmukaisuutta ja sotilasoikeudenhoitoa. Puolustusvoimien asessorin laillisuusvalvonnassa on suoritettu esimerkiksi esitutkinta-asiakirjoihin, pakkokeinojen käyttöön ja sotilaslakimiesten lausuntoihin kohdistuvia tarkastuksia. Myös puolustusministeriön tehtäviin kuuluu puolustusministeriön työjärjestyksen mukaan hallinnonalan laillisuusvalvonta. Lisäksi kurinpitomenettelyä valvoo eduskunnan oikeusasiamies.

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tehdyssä tarkastuksessa havaitsee, että kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennainen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toimivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti kohtuuton, hänen olisi 2 momentin mukaan kumottava päätös tai lievennettävä kurinpitorangeistusta. Päätöstä ei kuitenkaan saisi kumota tai muuttaa, jos sen tekemisestä on kulunut

enemmän kuin kaksi vuotta, jolleivät erityisen painavat syyt sitä vaadi.

Jos esimies katsoo, että kurinpitotoimia tulee ottaa uudelleen käsiteltäväksi tai kurinpitopäätöstä olisi muutettava kurinpitotoimien vastaajan vahingoksi, hän voisi 3 momentin mukaan hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista. Kurinpitopäätökseen sovellettaisiin vastaavasti, mitä tuomion poistamisen edellytyksistä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 momentissa ja tuomion purkamisen edellytyksistä saman luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään.

Hakemus olisi 4 momentin mukaan tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menettelyyn tuomioistuimessa sovellettaisiin, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa ylimääräisen muutoksenhakuasian käsittelystä säädetään.

Nykyisen sääntelyn perusteella on ollut tulkinnanvaraista, voiko kurinpitoesimies lain 38 §:n 3 momentin perusteella muuttaa päätöstä myös kurinpitoseuraamukseen määrätyn vahingoksi. Ehdotetun uuden sääntelyn tarkoituksena on parantaa kurinpitorangeistukseen määrätyn oikeusturvaa, kun mahdolliset vastaajan vahingoksi muutettavat päätökset käsiteltäisiin jatkossa yleisessä tuomioistuimessa. Kurinpitoesimies voisi enää vain lieventää seuraamusta.

Oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään ylimääräisestä muutoksenhausta. Sen 1 §:n 1 momentin mukaan lainvoiman saanut tuomio voidaan tehdystä kantelusta tuomiovirheen perusteella poistaa:

1) jos oikeus ei ole ollut tuomionvoipataikka jos asia on otettu tutkittavaksi, vaikka on ollut olemassa sellainen seikka, jonka johdosta oikeuden olisi omasta aloitteestaan pitänyt jättää asia tutkittavaksi ottamatta;

2) jos poissa oleva, jota ei ole haastettu, tuomitaan taikka jos henkilö, jota ei ole kuultu, muutoin kärsii haittaa tuomiosta;

3) jos tuomio on niin sekava tai epätäydellinen, ettei siitä käy selville, miten asiassa on tuomittu; tai

4) jos oikeudenkäynnissä on tapahtunut muu oikeudenkäyntivirhe, jonka havaitaan tai voidaan otaksua olennaisesti vaikuttaneen jutun lopputulokseen.

Edelleen 9 §:n 1 momentin mukaan lainvoiman saanut tuomio rikosasiassa voidaan syytetyn vahingoksi purkaa:

1) jos oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 8 §:n 1 tai 2 kohdassa mainittu seikka on ollut olemassa ja sen voidaan otaksua vaikuttaneen siihen, että syytetty on vapautettu tai että hänet on tuomittu olennaisesti lievempien rangaistussäännösten mukaan kuin mitä olisi ollut sovellettava; tai

2) jos kysymyksen ollessa rikoksesta, josta säännöllisen rangaistusasteikon mukaan voi seurata ankarampi rangaistus kuin kaksi vuotta vankeutta tai josta voi seurata viraltapano, vedotaan seikkaan tai todisteseen, jota ei ole aikaisemmin esitetty, ja sen esittäminen todennäköisesti olisi johtanut syytetyn tuomitsemiseen rikoksesta tai siihen, että rikokseen olisi ollut sovellettava olennaisesti ankarampia rangaistussäännöksiä.

Jos tuomioistuin tai kurinpitomenettelyä valvova esimies on muuttanut alemman esimiehen kurinpitotoimissa tekemän päätöksen tai kumonnut sen, olisi päätös annettava 6 momentin mukaan tiedoksi asianosaisille. Tiedoksiannossa noudatettaisiin, mitä 42 §:ssä kurinpitopäätöksen tiedoksiannosta säädetään.

Jos kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on kumottu tai poistettu tai seuraamusta on lievennetty, noudatettaisiin 6 momentin mukaan, mitä 56 §:ssä hyvityksestä säädetään. Hyvityspäätöksen tekisi 2 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies.

13 luku. Asetuksenantovaltuus

89 §. *Tarkemmat säännökset.* Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin tämän lain mukaisessa menettelyssä määrättyjen kurinpitorangeistusten täytäntöönpanoon liittyvistä ja muista viranomaisten välisistä ilmoituksista. Asetuksella säädettäisiin myös 56 §:ssä tarkoitettujen hyvityksen rahamäärästä. Tätä koskeva asetuksenantovaltuus olisi selvyuden vuoksi 56 §:ssä.

14 luku. Erinäiset säännökset

90 §. *Merkintä ratkaisuja päätösilmoitusjärjestelmään.* Tuomioistuimen olisi tehtävä

määräämistään kurinpitorangeistuksesta merkintä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tiedon välittämiseksi sotilasviranomaisille. Merkinnän tekemiseen sovellettaisiin, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) ja sen nojalla säädetään. Säännös vastaisi nykyistä 50 a §:ää.

15 luku. **Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

91 §. Voimaantulo. Pykälässä olisi tavanomaiset säännökset voimaantulosta ja siitä, että ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Lailla kumottaisiin sotilaskurinpitolaki (331/1983).

92 §. Siirtymäsäännökset. Jos kurinpitomenetelyssä käsiteltävä rikos on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovellettaisiin määrättäviin seuraamuksiin, pakkokeinoihin, asian käsittelyyn ja muutoksenhakuun sekä täytäntöönpanoon ja valvontaan 1 momentin mukaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Uutta lakia sovellettaisiin vasta sen voimaantulon jälkeen tehtyjen rikosten käsittelyyn, koska ilman siirtymäsäännöstä asian ollessa vireillä muutosajankohtana tulisi noudatettavaksi uuden ja vanhan lain menettelysäännöksiä. Tämä ei aiheuttane ongelmia, koska asiat käsitellään yleensä nopeasti kurinpitomenetelyssä.

Ennen kuin korkein oikeus on liittynyt oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään, se toimittaisi 90 §:ssä tarkoitetut tiedot lähettämällä päätöksestään jäljennöksen Oikeusrekisterikeskukselle tietojen välittämiseksi sotilasviranomaisille, jollei oikeusministeriön asetuksella säädetä tietojen toimittamisesta muulla tavoin.

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan sotilaskurinpitolain säännöksiin, viittauksen katsottaisiin tämän lain voimaan tultua 2 momentin mukaan tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

1.2 Rikoslaki

6 luku. **Rangaistusten määräämisestä**

1 §. Rangaistuslajit. Rikoslain 6 luvun 1 §:n 4 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä luetellaan sotilaskurinpitolain 2 §:n 1 momentissa säädetty kurinpitorangeistukset.

16 §. Lain 45 luvun alaisten henkilöiden kurinpitoseuraamusten vähentäminen. Rikoslain 6 luvun 16 §:n 1 momentti ehdotetaan kumottavaksi, koska tuomioistuimessa ei voisi enää käsitellä kuin ylimääräisen muutoksenhaun kautta tekoja, joista on jo määrätty rangaistus kurinpitomenetelyssä (ne bis in idem -kielto).

8 luku. **Vanhentumisesta**

18 §. Viittaussäännös. Rikoslain 8 luvun 18 §:n 3 momentin viittaussäännöstä ehdotetaan muutettavaksi, siten että sotilaille ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomitavan kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaissa. Tämä johtuu siitä, että sotilaskurinpitolaissa säädettäisiin enää kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon, ei kurinpitorangeistuksen, vanhentumisesta.

16 luku. **Rikoksista viranomaisia vastaan**

15 §. Vangin laitton vapauttaminen. Rikoslain 16 luvun 15 § ehdotetaan muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin sotilaskurinpitolain (voimassa olevaan lakiin viittaava) säädöskokoelmanumero, koska laki säädöskokoelmanumeroineen on mainittu jo aiemmin rikoslaissa.

1.3 Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. Lain soveltamisala. Sakon täytäntöönpanosta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 1 §:n 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin nykyisen maksun sijaan kurinpitosaakosta, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu.

2 §. Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus. Pykälän 2 §:n 2 momenttia ehdotetaan

muutettavaksi samalla perusteella kuin 1 §:n 1 momentin 2 kohtaa.

1.4 Laki puolustusvoimista

7 §. *Sotilaskurinpito.* Puolustusvoimista annetun lain 7 §:ään muutettaisiin viittaus uuteen sotilaskurinpitolakiin.

19 §. *Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus.* Puolustusvoimista annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että sen 19 §:ään lisättäisiin uudeksi 3 momentiksi nykyisin sotilaskurinpitolain 17 §:ssä olevan sääntely, jonka mukaan rikoslain 45 luvun alainen henkilö saadaan lisäksi ottaa kiinni, jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestäään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen ja hän on tuntematon ja kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja niitä tiedustelevalle esimiehelle tai järjestyspartiolle tai vartio-, tai päivystystehtävää suorittavalle sotilaille taikka jos hän antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

23 a §. *Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus.* Puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetaan lisättäväksi uudeksi 23 a §:ksi säännökset joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeudesta, kun tarkastus- ja etsintä kohdistuu puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen. Hänen voitaisiin kohdistaa sotilaskurinpitolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu etsintä ja tarkastus, jos on syytä epäillä kyseisessä momentissa mainittuja määräyksiä rikotun.

Luvattomasti tai laittomasti hallussa pidettyyn puolustusvoimien omaisuuteen taikka huumausaineeseen tai alkoholijuomaan sovelletaan vastaavasti, mitä sotilaskurinpitolain 25 §:n 2 momentissa säädetään.

Sääntelyt sopivat paremmin puolustusvoimista annettuun lakiin, jonka 18–23 §:ssä on nykyisin turvallisuutta ja järjestystä koskevia säännöksiä.

1.5 Laki sotilaallisesta kriisinhallinnasta

28 §. *Rikosoikeudellinen vastuu.* Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n 1

momenttiin muutettaisiin viittaus uuteen sotilaskurinpitolakiin.

1.6 Nimikirjalaki

4 §. *Nimikirjaan talletettavat tiedot.* Nimikirjalain 4 §:n 2 momentin 2 kohdan a alakohtaa muutettaisiin siten, että nimikirjaan olisi talletettava tieto kurinpitorangeistuksesta muistutusta lukuun ottamatta. Muistutus olisi jatkossa kurinpitorangeistus, mutta sitä ei ole tarpeen tallettaa nimikirjaan. Muutoksella säilytettäisiin siis nykytila.

Samalla perusteella muutettaisiin 4 §:n 2 momentin 2 kohdan b alakohtaa, joka koskee sotilasrikoksesta tuomittua muistutusta.

1.7 Rajavartiolaki

41 §. *Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi.* Rajavartiolain 41 §:n 1 momenttiin muutettaisiin viittaus uuteen sotilaskurinpitolakiin.

1.8 Laki rajavartiolaitoksen hallinnosta

31 §. *Sotilasrikossäännösten soveltaminen.* Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n 3 momenttiin muutettaisiin viittaus uuteen sotilaskurinpitolakiin.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan asetuksen antaa valtioneuvosto, jos asetuksen antajasta ei ole erikseen säädetty. Perustuslakiuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan lähtökohtana tulee olla, että valtioneuvoston yleisistunto antaa asetukset laajakantoisista ja periaatteellisesti tärkeistä asioista sekä niistä muista asioista, joiden merkitys sitä vaatii (HE 1/1998 vp).

Ehdotetun lain nojalla annettavia tarkempia säännöksiä koskevat valtuudet ovat 56, 79 ja 89 §:ssä. Huomattava osa nykyisin asetustasoisista säännöksistä ehdotetaan nostettaviksi laintasolle. Esityksen liitteenä oleva luonnos valtioneuvoston asetukseksi sisältäisi muun muassa hyvityksen saajan oikeuksien kannalta tärkeän sääntelyn hyvityksen rahamäärästä. Tästä syystä tarkemmat sään-

nökset säädettäisiin valtioneuvoston asetuksella (tästä tarkemmin esimerkiksi PeVL 33/2004 vp).

Pääesikunta voisi antaa tarkempia määräyksiä kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta, alkoholi- ja huumetestauksesta, arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä. Nämä määräykset olisivat luonteeltaan teknisiä ja yleiseltä merkitykseltään niin vähäisiä, että ne olisi perusteltua antaa ehdotetulla tasolla.

3 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan samaan aikaan uuden esitutkintalain, uuden pakkokeinolain ja uuden lain rikostorjunnasta puolustusvoimissa kanssa.

4 Suhde perustuslakiin ja säättämisyjärjestys

Uudistuksen keskeisenä tavoitteena on sotilaskurinpitomenettelyä koskevien säännösten selkeyttäminen ja kurinpitomenettelyn kohteena olevan henkilön oikeusturvan parantaminen.

Perustuslakivaliokunnan (PeVM 4/2009 vp) mukaan perustuslain 127 §:n 1 momentissa säädetty maanpuolustusvelvollisuus muodostaa sinänsä hyväksyttävän perusteen rajoittaa asevelvollisten perusoikeuksia. Asevelvollisten ja muiden sotilashenkilöiden perusoikeuksiin kohdistuvia rajoituksia on kuitenkin pääsäännön mukaan arvioitava perusoikeuksien yleisten ja tarvittaessa kunkin perusoikeuden erityisten rajoitusedellytysten kannalta (HE 309/1995 vp, s. 24–25). Rajoitusten hyväksyttävyyden lisäksi on kiinnitettävä huomiota niiden tarkkarajaisuuteen ja oikeasuhtaisuuteen sekä – samaan tapaan kuin laitoksissa olevien perusoikeuksia rajoittaessa (ks. esim. PeVL 20/2005 vp, s. 2/II, PeVL 21/2006 vp, s. 2/II, PeVL 58/2006 vp, s. 3/I) – asevelvollisten oikeusturvaan (ks. PeVL 9/2007 vp, s. 2–3).

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuinina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Edelleen 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saa-

da asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiinsa ja velvollisuuksiinsa koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsitellyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Uudistuksella laajennettaisiin muutoksenhakuoikeutta. Nykyisiä kurinpito-ojennuksia vastaaviin seuraamuksiin saisi jatkossa hakea muutosta. Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön ja perusyksikön vääpelin määräämiin kurinpitorangeistuksiin saisi ensin pyytää ratkaisua joukko-osaston komentajalta uudella ratkaisupyynnöntenmenettelyllä. Joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella tekemään päätökseen saisi hakea muutosta tuomioistuimelta. Joukko-osaston komentajan ja häntä ylempien kurinpitoesimiesten määräämistä kurinpitopäätöksistä voitaisiin valittaa suoraan tuomioistuimeen.

Kurinpitorangeistukset ja niiden enimmäismäärät ovat merkityksellisiä perustuslain 8 §:n kannalta. Sen mukaan ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen eikä tuomita rangaistukseen sellaisen teon perusteella, jota ei tekohetkellä ole laissa säädetty rangaistavaksi. Rikoksesta ei saa tuomita ankarampaa rangaistusta kuin tekohetkellä on laissa säädetty. Säännöksen rikosoikeudellisesta laillisuusperiaatteesta sisältyy esitöiden mukaan myös vaatimus rikoksesta seuraavien rangaistusten määrittämisestä laissa (PeVL 34/2004 vp).

Esityksen pakkokeinoja koskevat säännökset kytkeytyvät henkilön koskemattomuutta ja yksityisyyden suojaa sekä omistusoikeutta koskeviin perustuslain 7, 10 ja 15 §:n säännöksiin.

Alkoholi- tai huumetestauksoikeesta kieläytynyt ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittava olisi velvollinen alistumaan henkilönkatsastukseen. Henkilönkatsastus merkitsee puuttumista perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden

suojaan ja myös 10 §:ssä turvattuun yksityisyyden suojaan (PeVL 36/2002 vp).

Perustuslain 10 §:ssä säädetään yksityisyyden suojasta. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Ehdotuksen mukaan kurinpitovirasto- ja rekisteröinnistä säädetäisiin jatkossa asetustason sijaan lailla.

Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeutta käsiteltiin perustuslakivaliokunnan lausunnossa 15/1990 vp ja mietinnössä 4/2009 vp. Niissä mainituilla perusteilla tarkastus- ja etsintäoikeudesta johtuvalle perusoikeusrajoitukselle on hyväksyttävä syy.

Oikeus tulla kuulluksi kuuluu perustuslain 21 §:n 2 momentin turvaamiin oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin. Rikoksesta epäillyn oikeusturvaa korostettaisiin vahvistamalla kuulemista esitutkinnassa. Lisäksi kurinpitovirastossa pääsääntöisesti kuulisi epäiltyä ennen kurinpitoasian ratkaisemista.

Tuomioistuimen kurinpitovirastossa antamaan päätökseen ei edelleenkään saisi haakea muutosta varsinaisin muutoksenhakukeinoin. Perustuslain 21 §:n 2 momentissa säädetään muutoksenhakuoikeudesta osana oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä. Säännös ei estä säättämistä vähäisiä poikkeuksia oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeisiin, kunhan tällaiset poikkeukset eivät muuta oikeusturvatakeiden asemaa pääsääntönä eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (HE 309/1993 vp, s. 74, PeVL 35/2002 vp, s. 2/II, PeVL 31/2005 vp, s. 2/II, PeVL 30/2006 vp). Kurinpitomenettelyä voidaan käyttää vain yksinkertaisissa ja selvissä asioissa. Tällä pe-

rusteella katsotaan, että oikeusturva ei vaadi muutoksenhakumahdollisuutta kurinpitovirastossa annettuun päätökseen.

Perusoikeuksista voidaan perustuslain 23 §:n nojalla säätää lailla sellaisia tilapäisiä poikkeuksia, jotka ovat välttämättömiä Suomeen kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen samoin kuin vakavuudeltaan aseelliseen hyökkäykseen lain mukaan rinnastettavien, kansakuntaa uhkaavien poikkeusolojen aikana ja jotka ovat Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden mukaisia. Normaaliohjelmien vakavia häiriötilanteita ja poikkeusoloja koskevat säännökset säädetäisiin suoraan laissa nykyisen asetuksenantovaltuuden sijaan. Perustuslakivaliokunta on katsonut, ettei lainsäädäntövallan delegoinnin rajoituksia voida arvioida poikkeusololainsäädännön yhteydessä lähtökohtaisesti väljemmin kuin muun lainsäädännön yhteydessä, koska tällaisesta mahdollisuudesta ei ole perustuslaissa nimenomaisesti säädetty (PeVL 6/2009 vp).

Esitykseen ei sisälly säännöksiä, jotka edellyttäisivät perustuslain mukaista säätämisyjärjestystä. Lakiehdotukset voitaisiin siten käsitellä tavallisia lakeja koskevassa säätämisyjärjestyksessä. Koska esitys kuitenkin sisältää perustuslain kannalta merkityksellisiä asioita, hallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Sotilaskurinpitolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tarkoitus ja soveltamisala

Tässä laissa säädetään menettelystä sotilaskurinpitoasiassa ja siinä määrättävistä seuraamuksista sekä sotilasoikeudenkäyntimenettelyn aloittamisesta. Lain tarkoituksena on ylläpitää tarvittava kuri ja järjestys puolustusvoimien tehtävien tehokkaan ja luotettavan suorittamisen turvaamiseksi.

Kurinpitomenettelyn alaisista henkilöistä säädetään:

- 1) rikoslain (39/1889) 45 luvussa;
- 2) puolustusvoimista annetussa laissa (551/2007);
- 3) asevelvollisuuslaissa (1438/2007);
- 4) naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa (194/1995);
- 5) vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetussa laissa (556/2007);
- 6) sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetussa laissa (211/2006); sekä
- 7) rajavartiolaitoksen hallinnosta annetussa laissa (577/2005).

Kurinpitorangaistus voidaan määrätä tai tuomita sotilasoikeudenkäyntilain (326/1983) 2 §:ssä tarkoitettusta rikoksesta.

2 luku

Seuraamukset

2 §

Kurinpitorangaistukset

Sen mukaan kuin rikoslain 6 luvun 1 §:n 4 momentissa säädetään, kurinpitorangaistuk-

sia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskielto, kurinpitosakko ja aresti.

Ylimääräistä palvelusta määrätään tai tuomitaan vähintään yksi ja enintään viisi kertaa.

Poistumiskieltoa määrätään tai tuomitaan vähintään yksi ja enintään viisitoista vuorokautta sekä kurinpitosakkoa vähintään yhdeltä ja enintään kolmeltakymmeneltä päivältä.

Arestin voi tuomita vain sotilasoikeudenkäyntilain 5 ja 6 §:ssä tarkoitettu tuomioistuimien sotilasoikeudenkäyntilain mukaisessa menettelyssä ja sitä tuomitaan vähintään yksi ja enintään kolmekymmentä vuorokautta.

Kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on yksi viidesosa sakotettavan keskimääräisestä kokonaispäivätulosta, kuitenkin vähintään asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruisen määrä. Asevelvollisuuslain tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain nojalla palvelevalle kurinpitosakon rahamäärä yhdeltä päivältä on hänen päivärahansa suuruisen tai, jollei hän saa päivärahaa, asevelvollisuuslain nojalla palvelevalle maksettavan suurimman päivärahan suuruisen määrä.

Kurinpitorangaistusta ei saa määrätä tai tuomita ehdollisena.

3 §

Sakon tai kurinpitorangaistuksen asemesta määrättävä seuraamus

Rikoksesta, josta on säädetty seuraamukseksi sakko, voidaan sakon asemesta sotilasoikeudenkäynnissä tuomita kurinpitorangaistus tai kurinpitomenettelyssä määrätä kurinpitorangaistus.

Jos rikoksesta on säädetty seuraamukseksi kurinpitorangaistus, saadaan sen asemesta tuomita sakkoon.

4 §

Yhteinen rangaistus

Kurinpitorangaistuksesta sekä määräaikaisesta vankeusrangaistuksesta tai sakosta ei saa määrätä yhteistä rangaistusta, eikä niitä myöskään saa yhdistää määräaikaiseen vankeusrangaistukseen.

Jos joku olisi tuomittava samalla kertaa kahdesta tai useammasta rikoksesta kurinpitorangaistukseen, hänet tuomitaan yhteiseen kurinpitorangaistukseen. Arestia saa tällöin tuomita enintään neljäkymmentä vuorokautta, kurinpitosakkoa enintään neljältäkymmeneltä päivältä ja poistumiskieltoa enintään kaksikymmentäviisi vuorokautta.

Kurinpitomenettelyssä käytetään samasta rikoksesta seuraamuksena vain yhtä kurinpitorangaistusta. Jos joku on syyllistynyt useaan rikokseen, jotka tulevat samanaikaisesti kurinpitoesimiehen käsiteltäviksi, määrätään vain yksi kurinpitorangaistus.

5 §

Muuntokielto

Maksamatonta kurinpitosakkoa ei saa muuntaa vankeudeksi. Muuntokielto koskee myös maksamatonta kurinpitosakkoa, joksi poistumiskielto taiaresti on muunnettu.

6 §

Vanhentuminen

Rikosoikeudellista vanhentumista koskevia säännöksiä sovellettaessa rinnastetaan kurinpitorangaistus sakkoon.

7 §

Vapaudenmenetysajan vähentäminen

Jos henkilö, jolle tuomitaan tai määrätään kurinpitorangaistus, on ennen asian ratkaisemista ollut rikoksen johdosta vapautensa menettäen, kurinpitorangaistuksesta on

tehtävä rikoslain 6 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vähennys.

Edellä 1 momentissa tarkoitettua vähennystä laskettaessa yksi vapaudenmenetysvuorokausi vastaa neljää kertaa ylimääräistä palvelusta, kolmea poistumiskieltovuorokautta, kolmen päivän kurinpitosakkoa sekä yhtä arestivuorokautta.

8 §

Ammattisotilaan kurinpitorangaistukset

Puolustusvoimista annetussa laissa tarkoitulle ammattisotilalle saadaan kurinpitomenettelyssä antaa vain muistutus tai varoitus taikka määrätä kurinpitosakko.

3 luku

Kurinpitomenettelyn edellytykset

9 §

Edellytykset kurinpitomenettelylle

Kurinpitorangaistus saadaan määrätä, jos rikoksesta epäilty on tunnustanut teon tai jos hänen syyllisyyttään voidaan muuten pitää selvänä.

Asiaa ei kuitenkaan saa käsitellä kurinpitomenettelyssä, jos:

1) rikoksen tehnyt ei enää ole rikoslain 45 luvun alainen;

2) asianomistaja ei ole suostunut asian käsitelyyn kurinpitomenettelyssä vaan vaatii asian käsiteltäväksi tuomioistuimessa;

3) useista rikoksista jostakin on nostettava syyte tuomioistuimessa ja rikoksilla on yhteyttä keskenään; tai

4) samaan rikokseen osallisista jotakuta on syytettävä tuomioistuimessa eikä asian ratkaisemista erillisenä ole pidettävä tarkoituksemukaisena.

4 luku

Kurinpitoesimiehen toimivalta

10 §

Kurinpitoesimiehet

Kurinpitoesimiehiä ovat perusyksikön päällikkö ja hänen suoranaiset esimiehensä sekä 12 §:ssä säädettyin rajoituksin perusyksikön vääpeli.

Kurinpitoesimiehen kurinpitovallan alaisia ovat ne hänen alaisensa, joiden suoranainen esimies hän on.

11 §

Kurinpitoesimiehenä toimimisen rajoitukset

Kurinpitoesimies ei saa käsitellä asiaa, jos rikos on kohdistunut häneen henkilökohtaisesti tai jos hän on asiaan tai asianosaiseen sellaisessa suhteessa, että hänen puolueettomuutensa saattaa vaarantua.

Esimiehellä, jonka käskyvallan alaiseksi joku on määrätty vain tilapäisesti erityisen palvelustehtävän suorittamista varten, ei ole kurinpitovallaa tähän nähden. Esimiehen on kuitenkin huolehdittava esitutkinnan toimeenpanosta ja ilmoitettava asiasta rikoksesta epäillyn kurinpitoesimiehelle.

Jos rikoksesta epäilty on ennen kurinpitotutkimuksen ratkaisua siirretty toisen kurinpitoesimiehen alaiseksi, on asian käsitteleminen siirrettävä tälle esimiehelle.

Rikosta koskeva asia voidaan siirtää ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi, jos samaan rikokseen osallistuneet ovat eri kurinpitoesimiesten rankaisuvallan alaisia. Milloin rikos on tehty ylemmän kurinpitoesimiehen läsnä ollessa, hän voi pidättää siitä itselleen rankaisuoikeuden.

12 §

Kurinpitovallan määräämisoikeus

Joukko-osaston komentajalla ja häntä ylemmällä kurinpitoesimiehellä on oikeus

määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitovallan käyttöä.

Joukkoyksikön komentajalla on oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskielto sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus.

Perusyksikön päälliköllä on oikeus määrätä muistutus, ylimääräinen palvelus ja poistumiskieltoa vähintään yksi ja enintään kymmenen vuorokautta sekä asevelvollisena palvelevalle varoitus.

Perusyksikön vääpelillä on oikeus määrätä asevelvollisena palvelevalle muistutus sekä ylimääräistä palvelusta enintään kolme kertaa.

13 §

Pääesikunnan määräystoimivalta

Sama toimivalta kuin 12 §:ssä mainitulla kurinpitoesimiehellä on myös vastaavassa tehtävässä olevalla esimiehellä. Pääesikunta määrää, ketä on pidettävä vastaavassa tehtävässä olevana esimiehenä. Lisäksi pääesikunta voi antaa joukko-osaston komentajaa ylempien kurinpitoesimiesten keskinäisestä kurinpidollisesta toimivallasta heidän hallinnollisesta ja sotilaallisesta toimivallastaan poikkeavia määräyksiä.

5 luku

Pakkokeinot

14 §

Pakkokeinot ja niiden käyttämiseen oikeutetut viranomaiset

Sen lisäksi, mitä tässä laissa säädetään, sotilasvoimien käytönä 2 §:ssä tarkoitettuihin rikoksiin sovellettavista pakkokeinoista ja niiden käyttämiseen oikeutetuista viranomaisista säädetään pakkokeinolaissa (806/2011).

Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten oikeudesta käyttää pakkokeinoja säädetään rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa (/).

15 §

Kiinniotto ja pidättäminen

Jos kurin, järjestyksen tai turvallisuuden säilyttäminen taikka palauttaminen sitä vaatii, saadaan sotilasoikeudenkäyntilain 2 §:ssä tarkoitetusta rikoksesta tavattu tai todennäköisin syin epäilty ottaa kiinni ja pidättää.

16 §

Kiinniottamiseen oikeutettu virkamies ja sotilas

Kiinniottamisen saa suorittaa:

- 1) ammattisotilaana palveleva kiinniotettavan esimies;
- 2) vartio-, päivystys- tai sotilaspoliisitehtävää suorittava sotilas;
- 3) sotilaalliseen turvaamis- tai järjestystehävään määrätyn sotilasosaston päällikkö; sekä
- 4) 17 §:ssä mainittu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

17 §

Pidättämiseen oikeutettu virkamies

Pidättämiseen oikeutettuja ovat:

- 1) asianomaisen joukkoyksikön komentaja ja häntä ylempi kurinpitoesimies;
- 2) varuskunnan päällikkö ja komendantti; sekä
- 3) sotilaspoliisitehtävissä toimiva virassa oleva upseeri.

Suomen ulkopuolella olevan sota-alueen päällikkö saa suorittaa pidättämisen, jos:

- 1) 1 momentissa tarkoitettua pidättämiseen oikeutettua virkamiestä ei voida tavoittaa viestiyhteyksien toimimattomuuden tai muun vastaavan syyn vuoksi;
- 2) asia ei siedä viivytyksiä; ja
- 3) pidättäminen on tarpeen vakavan henkilö- tai omaisuusvahingon estämiseksi.

18 §

Kiinniotettujen, pidätettyjen tai vangittujen säilyttäminen ja kohtelu

Kiinniotettua, pidätettyä tai vangittua henkilöä säilytetään päävartiossa tai muuten sotilasviranomaisen valvonnan alaisena taikka yleisessä vankilassa tai muussa säilytystilassa.

Pidätettyihin ja kiinni otettuihin sovelletaan, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa (841/2006) pidätettyjen ja kiinni otettujen kohtelusta säädetään.

Mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa säädetään:

1) poliisista, koskee sotilasviranomaisen säilyttämien henkilöiden osalta sotilasviranomaista ja rajavartiolaitoksen säilyttämien henkilöiden osalta rajavartiolaitosta;

2) poliisimiehestä tai vartijasta, koskee tämän lain 16 §:ssä tarkoitettua kiinniottamiseen oikeutettua henkilöä ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua virkamiestä sekä rajavartiolaitoksessa rajavartiomiestä;

3) säilytystilan esimiehestä, koskee päävartion tai muun valvotun tilan esimieheksi määrättyä virkamiestä ja rajavartiolaitoksessa säilytystilan esimiestä; sekä

4) oikaisuvaatimuksen ratkaisijasta, koskee asianomaista joukko-osaston komentajaa ja rajavartiolaitoksessa hallintoyksikön päällikköä.

Sotilasviranomaisen valvonnan alaisen tutkintavangin kohteluun sovelletaan, mitä tutkintavangin kohtelusta säädetään poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa.

19 §

Kiinniottamisesta ilmoittaminen ja kiinniotettun vapauttaminen

Kiinniottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle.

Kiinniotettu henkilö on päästettävä vapaaksi viipymättä sen jälkeen, kun kuulustelu on päättynyt tai kun kiinniottamisen muu peruste on lakannut, kuitenkin viimeistään ennen

kuin 24 tuntia on kulunut kiinniottohetkestä, jollei häntä saman ajan kuluessa määrätä pidätettäväksi.

20 §

Henkilöntarkastus

Kiinniottamiseen oikeutetulla henkilöllä on oikeus kiinniottamisen, pidättämisen tai arestin täytäntöönpanon aloittamisen yhteydessä tarkastaa henkilö sen varmistamiseksi, ettei tällä ole hallussaan esineitä tai aineita, jotka voivat vaarantaa säilyttämisen tai joilla tämä voi aiheuttaa vaaraa itselleen tai muille.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen vaarallisten esineiden tai aineiden on otettava tarkastettavalta pois. Ne on palautettava hänelle vapaaksi päästämisen yhteydessä, jollei siihen ole lain mukaan estettä. Menettelystä alkoholijuoman ja huumausaineiden osalta säädetään 25 §:n 2 momentissa.

21 §

Määräaika syytteen nostamiselle

Syytteen nostamiselle määrättävästä ajasta silloin, kun vastaaja on vangittuna, säädetään pakkokeinolaissa.

22 §

Takavarikko sekä paikkaan ja henkilöön kohdistuva etsintä

Takavarikon sekä yleisen kotietsinnän, paikanetsinnän ja henkilöön kohdistuvan etsinnän saa pakkokeinolaissa mainittujen viranomaisten lisäksi määrätä toimitettavaksi 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies.

Kiinniottamiseen oikeutettu saa kuitenkin ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä ottaa esineen haltuun takavarikoimista varten, jos asia ei siedä viivytystä. Kiinniottamiseen oikeutettu saa myös toimittaa yleisen kotietsinnän, paikanetsinnän ja henkilöön kohdistuvan etsinnän ilman 1 momentissa tarkoitettua määräystä, jos tarkoituksena on sellaisen esineen takavarikoiminen, jota on voitu seurata tai jäljittää verekseltään rikok-

sen tekemisestä tai etsintä on tarpeen vakavan henkilövahingon, omaisuusvahingon tai ympäristövahingon estämiseksi.

Etsintänä ei pidetä asevelvollisuuslain taikka naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain perusteella palveluksessa olevan käyttöön luovutetun varustekaapin siisteyden ja kaapissa säilytettävien puolustusvoimien varusteiden kunnon tarkastamista.

Takavarikoitua esinettä voidaan säilyttää takavarikon toimittaneen sotilasviranomaisen huostassa niin kauan kuin takavarikko on voimassa.

23 §

Alkoholi- ja huumeetestausta

Tämän lain 16 §:ssä tarkoitettu kiinniottamiseen oikeutettu sotilas saa määrätä puolustusvoimissa palvelevan moottorikäyttöisen ajoneuvon kuljettajan tai muussa rikoslain 23 luvussa tarkoitettussa tehtävässä toimivan henkilön kokeeseen, joka tehdään tämän mahdollisesti nauttiman alkoholin tai muun huumaavan aineen toteamiseksi. Koe voidaan tehdä ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittavalle taikka tällaiseen tehtävään ryhtyvälle. Koekesta kieltäytynyt ajotehtävää tai muuta rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävää suorittava on velvollinen alistumaan pakkokeinolaissa tarkoitettuun henkilönläksastukseen.

Edellä tarkoitettu koe on tehtävä siten ja sellaisella menetelmällä, ettei siitä aiheudu tarpeetonta tai kohtuutonta haittaa tutkittavalle.

Pääsikunta antaa tarkemmat määräykset kokeen tekemisestä.

Alkoholi- ja huumeetestauksesta saatu tieto on terveydentilätieto. Tätä tietoa saavat käsitellä vain ne henkilöt, jotka tietojen perusteella päättävät ajotehtävän tai muun rikoslain 23 luvussa tarkoitettua tehtävän suorittamisesta. Tiedot on säilytettävä erillään muista kerätyistä henkilötiedoista ja tiedot tulee poistaa rekisteristä välittömästi, kun niiden säilyttämiselle ei ole enää lakisääteisten tehtävien edellyttämää perustetta, kuitenkin viimeistään vuoden kuluttua tietojen merkitsemisestä rekisteriin.

24 §

Pakkokeinojen käyttäminen

Edellä 16 ja 17 §:ssä tarkoitettu sotilas saa käyttää tässä luvussa tarkoitettuja pakkokeinoja puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella sekä muuallakin tilanteissa, joissa pakkokeinojen käyttöä ei voida lykätä eikä poliisiviranomaisen virka-apua ole nopeasti saatavilla.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu sotilas saa yksityisasunnossa toimittaa yleisen kotietsinnän kuitenkin vain, milloin sen tarkoituksena on sellaisen kiinniotettavan, pidätettävän tai vangittavan taikka kuulusteluun tai tuomioistuimeen tuotavan henkilön tavoittaminen, joka takaa-ajettaessa pakenee, taikka rikoksen teosta verekseltään jäljitetyn esineen takavarikoiminen.

25 §

Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Joukko-osaston komentajalla on oikeus puolustusvoimien käytössä olevalla alueella tai aluksella taikka ajoneuvossa, ei kuitenkaan yksityisasunnossa, toimituttaa puolustusvoimien palveluksessa oleviin rikoslain 45 luvun alaisiin henkilöihin ja heidän hallinnassaan olevaan omaisuuteen kohdistuvia tarkastuksia ja etsintöjä puolustusvoimien aseita, ampumatarvikkeita ja räjähdysaineita sekä huumausaineita ja alkoholijuomia koskevien määräysten noudattamisen valvontaa varten tai näiden määräysten rikkomisen selvityksiä saamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen henkilöiden luvattomasti hallussaan pitäminen puolustusvoimien omaisuus, kuten ase, ampumatarvike ja räjähdysaine, sekä laittomasti tai luvattomasti hallussaan pitäminen huumausaineita ja alkoholijuomia saadaan ottaa talteen. Sen lisäksi, mitä alkoholilain (1143/1994) 60 §:n 2 momentissa ja 60 a §:ssä säädetään, avatussa tai avoimessa astiassa oleva alkoholijuoma saadaan kiinniottamiseen oikeutetun virkamiehen tai sotilaan päätöksellä hävittää. Jollei alkoholijuomaa tuomita menetetyksi rikoslain 10 luvun säännösten nojalla, se on palaut-

tettava sopivana ajankohtana ja viimeistään kotiuttamisen tai muun palveluksesta vapauttamisen ajankohtana. Menettelystä huumausaineen osalta säädetään huumausainelaissa (373/2008).

6 luku

Esitutkinta

26 §

Esitutinnan toimittaminen

Kun sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettu rikos on tullut kurinpitoesimiehen tietoon tai kun on syytä epäillä, että tällainen rikos on tehty, kurinpitoesimiehen on viipymättä huolehdittava, että asiassa toimitetaan esitutkinta. Tutkintaan sovelletaan tämän lain lisäksi, mitä esitutkinnasta rikosasiassa säädetään.

Esitutkinta on myös toimitettava, kun sotilasoikeudenkäyntilain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu syyttäjä niin määrää.

27 §

Esitutinnan toimittavat virkamiehet

Tutkittaessa sotilasoikeudenkäyntilaissa tarkoitettua rikosta tutkinnanjohtajana on tämän lain 17 §:ssä tarkoitettu pidättämiseen oikeutettu virkamies tai perusyksikön päällikkö. Perusyksikön vääpeli voi olla tutkinnanjohtajana asiassa, jossa toimitetaan 28 §:n 2 momentin mukainen esitutkinta ja jossa voidaan määrätä 12 §:n 4 momentissa tarkoitettu seuraamus. Tutkijana toimii puolustusvoimissa palveleva virkamies. Tutkijalla tulee olla riittävä koulutus esitutkintaan.

Esitutinnan toimittamisesta huolehtii kurinpitoesimies, jonka alaisessa joukossa tai hallintoyksikössä rikos on tehty tai rikoksesta epäilty palvelee. Esitutinnan toimittamisesta voi tarvittaessa huolehtia myös ylempi kurinpitoesimies. Esitutinnan toimittamisesta huolehtiva virkamies toimii samalla tutkinnanjohtajana tai määrää alaisensa tutkinnanjohtajaksi.

Jos ylempään kurinpitoesimiehen tietoon on tullut, että alempi esimies ei ole ryhtynyt toimenpiteisiin rikoksen johdosta, hänen on

asian laadun niin vaatiessa määrättävä esitutkinta suoritettavaksi tai otettava asia käsiteltäväkseen.

Kurinpitoesimies voi pyytää rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetun lain 2 §:ssä tarkoitettuja virkamiehiä suorittamaan esitutkinnan. Jos esitutkinta siirtyy puolustusvoimien rikostorjunnalle, edellä mainitussa pykälässä tarkoitettu virkamies toimii myös tutkinnanjohtajana. Puolustusvoimien rikostorjuntaa hoitavien virkamiesten toimivaltuuksista esitutkinnassa säädetään rikostorjunnasta puolustusvoimissa annetussa laissa.

Jos tutkinnan puolueettomuus, rikoksen vakavuus tai asian laatu muutoin sitä edellyttää, on tutkinta siirrettävä kokonaan poliisille. Kun asia siirretään kokonaan poliisin tutkittavaksi, tutkinnanjohtajuus siirtyy poliisille. Yksittäinen kuulustelu tai muu tutkintatoimenpide voidaan antaa poliisin suoritettavaksi.

28 §

Esitutkinnan laajuus

Esitutkinta toimitetaan tutkittavana olevan asian laadun ja kurinpitoasian ratkaisemisen tai syyteharkinnan edellyttämässä laajuudessa.

Jos epäilty tunnustaa tutkittavana olevan teon, esitutkinta voidaan päättää ja saattaa asia kurinpitoesimiehen ratkaistavaksi, jos:

- 1) teko on vähäinen;
- 2) on selvää, ettei asianomistajalla ole vaahtimuksia; ja
- 3) esitutkinnan jatkaminen asian selvitettyyn tilaan nähden on kokonaisuutena arvioiden tarpeetonta.

29 §

Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Kurinpitoesimies saa jättää esitutkinnan toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun esitutkinnan, jos hän käytettävissään olevan aineiston perusteella katsoo, että epäilty teko on ilmeisesti johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättö-

myydestä taikka tekoa olisi muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies tai häntä ylempi kurinpitoesimies voi määrätä, että esitutkinta toimitetaan tai aloitetaan uudelleen, jos siihen asiassa ilmenneiden uusien seikkojen vuoksi on perusteltua aihetta.

30 §

Asianosaisten kuulusteleminen

Esitutkinnassa on kuulusteltava epäilty ja asianomistajaa. Asianomistaja, jolla ei selvästikään ole tutkittavaa asiaa selventäviä tietoja, saadaan jättää kuulustelematta, jos hän on muutoin antanut kurinpitoasian ratkaisemista varten tarvittavat tiedot.

Asianosaisen on oltava itse läsnä kuulustelussa. Asianosainen saa antaa kuitenkin lausumansa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jollei siitä aiheudu haittaa eikä se vaaranna tutkinnan luotettavuutta. Epäillyn osalta edellytyksenä on lisäksi, että asia on vähäinen ja että henkilökohtainen kuuleminen aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivyttäisi asian käsittelyä. Mainittujen rajoitusten estämättä epäillyn aikaisemman kuulustelun vähäinen täydentäminen saadaan toimittaa puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä.

31 §

Kuulustelija

Kuulustelijan on oltava muu kuin rikoksesta epäillyn suoranainen esimies. Mainittu esimies voi kuitenkin toimittaa kuulustelun yksinkertaisessa ja selvässä asiassa, josta on vakiintunut seuraamuskäytäntö, jos aluksella palvelemisesta tai muista erityisistä olosuhteista johtuen muuta kuulustelijaa ei ole saatavissa.

32 §

Sotilaslakimiehen lausunto

Kurinpitoesimiehen on hankittava asiasta sotilaslakimiehen lausunto, jollei siitä aiheudu asian käsittelylle huomattavaa viivästyistä. Lausunto saadaan jättää hankkimatta yksinkertaisesta ja selvästä asiasta.

33 §

Lopputoimenpiteet ja lisätutkinta

Epäilylle on ennen kurinpitoasian ratkaisemista varattava tilaisuus perehtyä esitutkinna kertyneeseen aineistoon, mukaan lukien sotilaslakimiehen lausunto, ja lausua siitä. Epäilty voi antaa lausumansa myös puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineellä, jos 30 §:n 2 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Tällöin epäilylle on tarvittaessa suullisesti selostettava esitutkinna kertyneen aineiston olennainen sisältö. Vastaava tilaisuus on varattava asianomistajalle hänen pyynnöstään.

Epäilylle ei tarvitse varata 1 momentissa tarkoitettua tilaisuutta, jos:

1) esitutkinta on toimitettu 28 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla eikä asiassa ole ilmennyt uusia seikkoja tai uutta selvitystä, josta epäiltyä olisi kuultava; tai

2) kurinpitopäätös on vapauttava.

Asianosaisen lausuma on otettava esitutkintapöytäkirjaan. Asianosainen voi pyytää lisätutkintatoimenpiteiden suorittamista. Pyyntö on tehtävä ilman aiheetonta viivytystä esitutkinta-aineistoon perehtymisen jälkeen. Asianosaisen pyytämät lisätutkintatoimenpiteet on suoritettava, jos hän osoittaa, että ne saattavat vaikuttaa asiaan, ja jollei niistä aiheudu asian laatuun nähden kohtuuttomia kustannuksia.

Kurinpitoesimiehen on huolehdittava, että 1 ja 3 momentissa tarkoitettut toimenpiteet tehdään.

7 luku

Kurinpitoasian päättäminen

34 §

Toimenpiteet esitutkinna päättytä

Kurinpitoesimies päättää ilman aiheetonta viivytystä esitutkintapöytäkirjan perusteella niistä toimenpiteistä, joihin kurinpitoasia antaa aiheutta.

35 §

Siirtäminen ylemmälle kurinpitoesimiehelle

Jos kurinpitoesimiehen toimivalta on riittämätön asian ratkaisemiseen tai jos hän on esteellinen, asia on siirrettävä ylemmän kurinpitoesimiehen käsiteltäväksi.

36 §

Siirtäminen syyttäjälle

Asian saattamisesta toimivaltaiselle syyttäjälle säädetään sotilasoikeudenkäyntilaissa.

Jos asiassa on suoritettu esitutkinta syyttäjän määräyksestä, kurinpitoesimiehen on ilmoitettava esitutkinna tekemästään ratkaisusta syyttäjälle. Ilmoituksen saatuaan syyttäjällä on oikeus ottaa asia syyteharkintaansa, jos asian laatu sitä vaatii tai siihen muutoin on erityistä syytä.

37 §

Kurinpitorangaistuksen harkintaan vaikuttavat seikat

Kurinpitorangaistuksen on oltava oikeudenmukaisessa suhteessa rikokseen sekä tarkoituksenmukainen rikoksenteikijän palvelusaseman kannalta. Kurinpitorangaistuksia tuomittaessa tai määrättäessä on kiinnitettävä huomiota rangaistuskäytännön yhtenäisyyteen. Kurinpitorangaistuksen lajia ja määrää harkittaessa on otettava huomioon teon rangaistavuuteen rikoslain mukaan vaikuttavat perusteet ja rikoksenteikijän mahdolliset aiemmat kurinpitorangaistukset.

Kurinpitorangeistusta voidaan korottaa, jos:

- 1) rikoksia on ollut useita;
- 2) teko on tehty koolla olevien sotilaiden läsnä ollessa niin, että sillä voi olla kuria ja järjestystä vaarantava vaikutus; tai
- 3) rikosentekijä on tekoa tehdessään käyttänyt väärin esimiesasemaansa.

Kurinpitorangeistusta voidaan lieventää, jos esimiehen moitittava menettely on ollut omiaan heikentämään tekijän kykyä noudattaa lakia.

38 §

Lievemmän kurinpitorangeistuksen ensisijaisuus

Kurinpitorangeistuksena on käytettävä muistutusta, ylimääräistä palvelusta tai enintään kymmenen vuorokauden poistumiskieltoa, jolleivät rikoksen laatu tai rikosten lukumäärä, kurin ja järjestyksen säilyttäminen, rikosentekijän aikaisempi palvelus taikka muut rikosta tai rikosentekijää koskevat seikat edellytä muun kurinpitorangeistuksen määräämistä.

39 §

Epäillyn kuuleminen kurinpitoasiaa ratkaistaessa

Kurinpitoesimiehen on ennen kurinpitoasian ratkaisemista kuultava epäiltyä henkilökohtaisesti, jollei kuuleminen erityisistä olosuhteista johtuen huomattavasti viivästyttäisi asian käsittelyä eikä ole aihetta olettaa, että kuuleminen edistäisi asian käsittelyä. Kurinpitoesimies voi kuulla epäiltyä puhelimitse tai muulla tiedonsiirtovälineillä, jos 30 §:n 2 momentissa mainituin tavoin tapahtuvalle kuulemiselle säädetyt edellytykset täyttyvät.

Jos kurinpitoesimies katsoo, että epäilty on syyllistynyt muuhun tekoon kuin minkä hän on 28 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla tunnustanut tai mistä häntä on 33 §:n 1 momentin mukaisesti kuultu, epäiltyä on kuultava uudelleen.

40 §

Kurinpitopäätöksen lopputulos

Kurinpitoasiassa päätös on syylliseksi toteava tai vapauttava.

Vaikka kurinpitopäätös olisi syylliseksi toteava, kurinpitorangeistus saadaan jättää määräämättä, jos teko on johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka teko on muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä.

41 §

Kurinpitopäätöksen sisältö

Kurinpitoasiassa on tehtävä kirjallinen päätös, josta on käytävä ilmi:

- 1) asian ratkaissut kurinpitoesimies ja päätöksen tekemispäivä;
- 2) asianosaisten nimet;
- 3) selostus asiasta;
- 4) perustelut;
- 5) sovelletut lainkohdat;
- 6) lopputulos sekä tarvittaessa kurinpitorangeistuksen laji ja määrä ja kurinpitorangeistuksesta mahdollisesti tehtävä vähennys.

42 §

Kurinpitopäätöksen tiedoksianto

Syylliseksi toteava kurinpitopäätös on annettava tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle sekä pyynnöstä asianomistajalle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen on merkittävä aika, jolloin päätös on annettu tiedoksi kurinpitorangeistukseen määrätylle. Päätöksen tiedoksiantokappaleeseen tulee sisältyä osoitus siitä, millä tavalla kurinpitorangeistukseen määrätty voi saattaa asian ylemmän kurinpitoesimiehen tai tuomioistuimen ratkaistavaksi.

Jos kurinpitorangeistus on 40 §:n 2 momentin mukaan jätetty määräämättä, on päätöksestä viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

Vapauttavasta kurinpitopäätöksestä on viipymättä ilmoitettava todistettavasti asianosaisille. Jos asiassa on laadittu esitutkintapöytäkirja, on siihen lisäksi tehtävä merkintä ratkaisusta.

8 luku.

Muutoksenhaku

43 §

Muutoksenhakuoikeus

Joukkoyksikön komentajan, perusyksikön päällikön tai perusyksikön vääpelin kurinpitopäätökseen saa hakea muutosta (*ratkaisupyynnö*) joukko-osaston komentajalta.

Joukko-osaston komentajan tai häntä ylemmän kurinpitoesimiehen kurinpitopäätökseen ja joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnön perusteella antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla (*kurinpitovalitus*). Toimivaltaisesta tuomioistuimesta säädetään sotilasoikeudenkäyntilain 5 ja 6 §:ssä.

Muutoksenhakuoikeus on vain kurinpitorangeistukseen määrättyllä tai sillä, jolle on 40 §:n 2 momentin mukaisesti jätetty kurinpitorangeistus määräämättä.

44 §

Väliaikaismääräys

Jos kurinpitopäätös voidaan panna lainvoimaa vailla täytäntöön, joukko-osaston komentaja voi ratkaisupyynnön ja tuomioistuin kurinpitovalituksen johdosta ennen asian ratkaisemista erityisestä syystä määrätä, ettei kurinpitopäätöstä ole toistaiseksi pantava täytäntöön tai täytäntöönpanoa jatkettava.

45 §

Ratkaisupyynnön sisältö

Ratkaisupyynnössä on kirjallisesti ilmoitettava:

1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;

2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;

3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;

4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut ratkaisupyynnön tekijän mielestä ovat virheelliset.

46 §

Ratkaisupyynnön tekeminen

Ratkaisupyynnö on tehtävä seitsemän päivän kuluessa kurinpitopäätöksen tiedoksisisaannista. Ratkaisupyynnön toimittamisessa noudatetaan, mitä 49 §:n 2-4 momentissa valituksen tekemisestä säädetään. Määräajan jälkeen saapunutta ratkaisupyynnöä ei tutkita.

47 §

Joukko-osaston komentajan päätös ratkaisupyynnöön

Joukko-osaston komentaja antaa ratkaisupyynnöön kirjallisen päätöksen. Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen on toimitettava joukko-osaston komentajalle asiassa kertynyt aineisto ja lausuntonsa ratkaisupyynnöstä. Joukko-osaston komentaja voi kuulla ratkaisupyynnön tekijää ja kurinpitopäätöksen tehnyttä kurinpitoesimiestä, jos se edistää asian ratkaisemista.

Joukko-osaston komentaja voi ratkaisupyynnön johdosta kumota kurinpitopäätöksen, lieventää määrättyä kurinpitorangeistusta tai pysyttää päätöksen ennallaan. Joukko-osaston komentaja ei voi muuttaa kurinpitopäätöstä ratkaisupyynnön tekijän vahingoksi. Ratkaisupyynnöstä tehtävän päätöksen sisältöön sovelletaan, mitä 41 §:ssä kurinpitopäätöksen sisällöstä säädetään.

Joukko-osaston komentajan on annettava päätös ratkaisupyynnöön seitsemän päivän kuluessa siitä, kun ratkaisupyynnö on saapunut.

Muutoksenhausta joukko-osaston komentajan ratkaisupyynnöön antamaan päätökseen säädetään 43 §:n 2 momentissa. Joukko-osaston komentajan on liitettävä ratkaisupyynnöstä tehtyyn päätökseen kirjallinen muutoksenhakuohjaus.

48 §

Valituskirjelmän sisältö ja liitteet

Valituskirjelmässä, joka osoitetaan asianomaiselle tuomioistuimelle, on mainittava:

1) kurinpitopäätös, johon muutosta haetaan;

2) miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta;

3) mitä muutoksia päätökseen vaaditaan tehtäviksi;

4) perusteet, joilla muutosta vaaditaan, ja miltä osin päätöksen perustelut valittajan mielestä ovat virheelliset;

5) todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen;

6) mahdollinen pyyntö asian käsittelemisestä kirjallisessa menettelyssä.

Valituskirjelmässä on ilmoitettava asianosaisten nimet ja heidän laillisen edustajansa tai asiamiehensä taikka avustajansa yhteystiedot, se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat kehotukset, kutsut ja ilmoitukset voidaan valittajalle lähettää (*prosessiosoite*) sekä asianosaisten, todistajan tai muun kuultavan puhelinnumerot. Asianosaisten sekä todistajan tai muun kuultavan yhteystiedot on myös soveltuvalla tavalla ilmoitettava. Mainittuja tietoja ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa, jos ne ilmenevät esitutkintapöytäkirjasta tai muusta tuomioistuimelle muutoin toimitettavasta aineistosta.

Valituskirjelmä on valittajan tai, jollei hän ole sitä laatinut, sen laatijan allekirjoitettava.

Kirjelmään on liitettävä ne asiakirjat, joihin valittaja vetoaa ja jotka eivät ole tuomioistuimelle muutoin toimitettavassa aineistossa.

49 §

Kurinpitovalituksen tekeminen

Kurinpitovalitus on tehtävä seitsemän päivän kuluessa asianomaisen päätöksen tiedoksisaanannista.

Valituskirjelmä on toimitettava määräaikaana kurinpitopäätöksen tehneelle kurinpitoesimiehelle tai 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle. Valituskirjelmä saadaan toimittaa myös sen perusyksikön päälli-

kölle tai perusyksikön vääpelille, jossa muutoksenhakija palvelee, taikka joukko-osaston päivytyäjälle.

Jos valittaja palvelee yksiköstään erillään olevassa joukossa tai merellä olevassa aluksessa, valituskirjelmä saadaan toimittaa myös joukon tai aluksen päällikölle. Jos valittaja on vapautensa menettäneenä, valituskirjelmä saadaan toimittaa myös päävartion tai muun säilytystilan esimiehelle.

Jos valituskirjelmä on toimitettu muulle 2 tai 3 momentissa tarkoitettulle viranomaiselle kuin tuomioistuimelle, vastaanottajan on merkittävä kirjelmään sen saapumisaika ja toimitettava kirjelmä viivytyksettä asian ratkaiselle kurinpitoesimiehelle.

50 §

Kurinpitoesimiehen velvollisuudet

Valittajalla on oikeus käyttää avustajaa, ja valittajan oikeus laatia valituskirjelmä on turvattava. Kurinpitoesimiehen on huolehdittava siitä, että valittajalla on mahdollisuus hankkia avustaja ja laatia valituskirjelmä sekä osallistua kurinpitovalituksen tuomiois-
tuinkäsittelyyn.

Kurinpitopäätöksen tehneen kurinpitoesimiehen on välittömästi toimitettava valituskirjelmä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettun tuomioistuimen kansliaan ja liitettävä siihen kurinpitoasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja, mahdollinen ratkaisupyynnön tehty päätös ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä lausuntonsa asiassa.

Jos kurinpitovalitus on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, kurinpitoesimiehen on tuomioistuimen pyynnöstä toimitettava tuomioistuimelle kurinpitoasiassa laadittu esitutkintapöytäkirja ja muu kertynyt asiakirja-aineisto sekä lausuntonsa.

51 §

Valmistelu tuomioistuimessa

Kurinpitovalitus tulee vireille, kun valituskirjelmä on saapunut 43 §:n 2 momentissa tarkoitettun tuomioistuimen kansliaan.

Jos valitus on puutteellinen ja sen täydentäminen on oikeudenkäynnin jatkamiseksi

tarpeen, valittajaa on kehotettava korjaamaan puute tuomioistuimen määräämässä ajassa uhalla, että valitus voidaan jättää tutkimatta. Jos valittaja ei noudata kehotusta ja valitus on niin puutteellinen, ettei se kelpaa oikeudenkäynnin perustaksi, valitus jätetään tutkimatta.

Jos tuomioistuin katsoo, että asia on ratkaistava valittajan muutosvaatimusten mukaisesti, tuomioistuin voi antaa tällaisen pääasiantarkaisun.

Jos valituskirjelmä on toimitettu suoraan tuomioistuimeen, tuomioistuimen on viipymättä pyydettävä kurinpitoesimieheltä lausunto valituksen johdosta, jollei tuomioistuin jätä valitusta tutkimatta tai se ole muutoin ilmeisen tarpeeton. Lausunto on annettava tiedoksi valittajalle.

52 §

Pääkäsittely tuomioistuimessa

Jollei 51 §:stä muuta johdu, kurinpitovalitusasiassa järjestetään pääkäsittely. Asia voidaan kuitenkin käsitellä kirjallisessa menettelyssä valittajan pyynnöstä. Pyyntöä huolimatta tuomioistuin voi toimittaa pääkäsittelyn.

Tuomioistuin kutsuu valittajan pääkäsittelyyn. Kutsussa on ilmoitettava, minä päivänä ja kellonaikana ja missä pääkäsittely toimitaan. Tuomioistuin voi omasta aloitteestaan tai kurinpitoesimiehen pyynnöstä erityisestä syystä kutsua kurinpitoesimiehen pääkäsittelyyn. Asia saadaan tutkia ja ratkaista valittajan tai kurinpitoesimiehen poissaolosta huolimatta.

53 §

Asian ratkaiseminen ja muutoksenhakukielto

Asia ratkaistaan pääkäsittelyssä esitetyn aineiston ja kirjallisen oikeudenkäyntiaineiston perusteella. Tuomioistuimen on omasta aloitteestaan tutkittava, onko kurinpitovalituksessa tarkoitettu asia saatu tutkia ja ratkaista kurinpitomenettelyssä, ja tarvittaessa poistettava kurinpitopäätös. Tuomioistuin ei saa

muuttaa kurinpitopäätöstä valittajan vahingoksi.

Jos kurinpitopäätös kumotaan taikka poistetaan, valtion velvollisuudesta korvata valittajan oikeudenkäyntikulut noudatetaan, mitä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 9 luvun 1 a §:n 1 momentissa oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta säädetään. Jos kurinpitopäätös kumotaan tai poistetaan osaksi, noudatetaan vastaavasti, mitä mainitun pykälän 2 momentissa säädetään.

Tuomioistuimen kurinpitovalitusasiassa antamaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

54 §

Erinäisiä säännöksiä

Tuomioistuin saa lähettää tässä luvussa tarkoitetut kutsut ja kehotukset valittajan viimeksi ilmoittamaan prosessiosoitteeseen.

Kurinpitovalituksen käsittelyssä muutoin noudatetaan, mitä sotilasoikeudenkäyntilaisissa rikosasioiden käsittelystä säädetään.

55 §

Asianosaisen oikeus ylimääräiseen muutoksenhakuun

Kurinpitoasian asianosaisen oikeudesta ylimääräiseen muutoksenhakuun on vastaavasti voimassa, mitä ylimääräisestä muutoksenhausta oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään. Kantelukirjelmä tai hakemus on tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitettulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menetetyt määräajan palauttamista on kuitenkin haettava 30 päivän kuluttua esteen lakkaamisesta.

Kurinpitoesimiehen oikeudesta hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista säädetään 88 §:ssä.

56 §

Hyvitys

Rangaistulle on annettava hyvitys siltä osin kuin kurinpitopäätöksessä määrätty kurinpitorangastus on pantu täytäntöön ja kurinpi-

topäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai kurinpitorangeistusta on lievennetty. Joukko-osaston komentaja päättää hyvityksestä.

Jos kurinpitorangeistus on täytäntöönpanu osittain, maksetaan rangaistulle hyvitys täytäntöönpannulta osalta.

Hyvityksen rahamäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

9 luku

Täytäntöönpano

57 §

Täytäntöönpanosta vastaavat virkamiehet

Kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanosta huolehtii sen perusyksikön päällikkö, jossa kurinpitorangeistukseen määrätty palvelee, taikka muu lähin kurinpitoesimies. Joukko-osastossa voidaan määrätä riittävän koulutuksen saanut virkamies huolehtimaan täytäntöönpanosta.

Päävartiossa tai muualla puolustusvoimissa täytäntöönpanotavien arestien yhteenlaskeminen kuuluu 1 momentissa tarkoitettulle virkamiehelle. Rangaistulle on pyynnöstä annettava todistus siitä, miten yhteenlaskeminen on toimitettu.

Toimivaltaisista viranomaisista kurinpitosakon ja sakon täytäntöönpanossa säädetään sakon täytäntöönpanosta annetussa laissa (672/2002).

58 §

Täytäntöönpanon aloittaminen

Edellä 57 §:n 1 momentissa tarkoitettun virkamiehen tulee viipymättä aloittaa kurinpitopäätöksessä määrätyn muun kurinpitorangeistuksen kuin varoituksen täytäntöönpano heti päätöksen tekemisen jälkeen. Varoitus saadaan panna täytäntöön vasta, kun päätös, jolla varoitus on määrätty, on tullut lainvoimaiseksi. Kurinpitosakon täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään sakon täytäntöönpanosta annetun lain 2 §:n 2 momentissa.

59 §

Täytäntöönpanon keskeyttäminen tai lykkääminen

Täytäntöönpano on heti keskeytettävä tai sitä ei saa aloittaa, jos joukko-osaston komentaja tai tuomioistuin antaa 44 §:ssä tarkoitettun määräyksen.

Kurinpitomenettelyä valvova esimies saa määrätä kurinpitomenettelyssä määrätyn kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanon lykättäväksi tai keskeytettäväksi, jos hän on valvonnan yhteydessä havainnut kurinpitopäätöksessä olennaisen virheen.

Joukko-osaston komentaja voi lykätä kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon, jos rangaistun terveydentila niin vaatii taikka jos on muu erityisen painava syy.

60 §

Muistutuksen täytäntöönpano

Muistutus annetaan henkilökohtaisesti kirjallisena.

Muistutuksen täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua muistutuksen määräämisestä.

61 §

Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano

Ylimääräisenä palveluksena määrätään suoritettavaksi muuta kuin palvelusohjelman mukaista työtä.

Yksi kerta ylimääräistä palvelusta koostuu yhdestä kahden tunnin kestoisesta jaksosta päivässä.

Ylimääräistä palvelusta ei saa panna täytäntöön siten, että se yllirasittumisen tai muun syyn johdosta saattaisi vahingoittaa rangaistun terveyttä taikka aiheuttaa olennaista haittaa hänen palvelustehtäviensä suorittamiselle.

Ylimääräisen palveluksen täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin

viimeistään yhden vuoden kuluttua ylimääräisen palveluksen määräämisestä.

62 §

Poistumiskielton täytäntöönpano

Enintään kolmen vuorokauden poistumiskieltoa ei saa panna täytäntöön poistumiskieltoon määrätyn viikko-ohjelman mukaisen viikonloppuvapaan, juhlapyhän tai vastaavan vapaan aikana.

Poistumiskieltoon määrätty ei saa poistumiskielton aikana ilman täytäntöönpanosta huolehtivan esimiehen lupaa poistua joukko-osaston komentajan poistumiskieltoalueeksi määräämältä kasarmi-, majoitus- tai niihin rinnastettavalta alueelta.

Rangaistusajaksi luetaan aika, jonka poistumiskieltoon määrätty on sairaalassa hoidettavana. Jos rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen, voi joukko-osaston komentaja kuitenkin määrätä, ettei tätä aikaa lueta rangaistusajaksi.

Jos poistumiskieltoon määrätty kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, tuomioistuimessa vietetty aika sekä tuomioistuimeen menemiseen ja sieltä palaamiseen käytetty aika luetaan seuraamuksen täytäntöönpanoajaksi.

Enintään kymmenen vuorokauden poistumiskielton täytäntöönpano raukeaa rangaistun kotiuttamis- tai muuna palveluksen päättymisajankohtana, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluttua poistumiskielton määräämisestä.

63 §

Varoituksen täytäntöönpano

Varoitus julkaistaan sen joukon päiväkäskyssä, jossa rangaistu palvelee tai on viimeksi palvellut, joukko-osaston komentajan ja vastaavassa virka-asemassa olevan sekä näitä ylemmässä virka-asemassa olevan osalta kuitenkin pääesikunnan päiväkäskyssä.

64 §

Kurinpitosaakon täytäntöönpano

Kurinpitosaakko pannaan täytäntöön noudattaen sakkorangaistuksen täytäntöönpanosta annettuja säännöksiä.

Sille, jolle on määrätty kurinpitosaakko, on annettava tiedot kurinpitosaakon maksamisesta heti.

65 §

Arestin täytäntöönpano

Arestin sisältönä on vapauden menetys tai sen rajoittaminen. Aresti pannaan täytäntöön päävartiossa tai muussa vartiossa. Erityisestä syystä voidaan samassa huoneessa pitää useampia arestia suorittavia henkilöitä.

Aresti, jota erityisestä syystä ei voida suoritaa päävartiossa tai muussa vartiossa, pannaan täytäntöön tarkoitukseen sopivassa vartioitussa huoneessa, teltassa tai hytissä taikka muussa vastaavassa paikassa.

Arestia suoritettavaan sovelletaan vastaavasti, mitä poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta annetussa laissa ja sen nojalla säädetään. Pääesikunta voi antaa määräyksiä arestia koskevista käytännön järjestelyistä sekä päävartion sisäisestä järjestyksestä.

Jos arestin kanssa on samanaikaisesti pantava täytäntöön ehdoton vankeusrangaistus tai sakon muuntorangaistus, suoritetaan myös aresti vankilassa siten kuin ehdottoman vankeusrangaistuksen ja sakon muuntorangaistuksen täytäntöönpanosta säädetään.

66 §

Arestin suorittamiseen liitettävä palvelus- tai työvelvollisuus

Joukko-osaston komentaja voi määrätä arestin suoritettavaksi kokonaan tai osaksi siten, että arestin suorittamiseen liitetään palvelusvelvollisuus, jos se rangaistun terveydentilan tai palveluksen kannalta taikka muusta erityisestä syystä on perusteltua.

Jos arestia on tuomittu enemmän kuin kahdeksan vuorokautta, on sanotun ajan ylittä-

vään osaan rangaistuksesta liitettävä palvelusvelvollisuus.

Jos arestiin liitetään palvelusvelvollisuus, suoritetaan palvelus mahdollisuuksien mukaan rangaistusta suorittavan oman yksikön tai muun varsinaisen palveluspaikan palvelusohjelman mukaisissa tehtävissä.

Arestia suorittava voidaan tarvittaessa määrätä tekemään lyhytaikaista soveliaista työtä paikassa, jossa rangaistus pannaan täytäntöön, tai sen välittömässä läheisyydessä.

67 §

Arestin rangaistusajaksi lukeminen

Arestivuorokaudeksi luetaan kaksikymmentäneljä tuntia täytäntöönpanon aloittamisesta.

Jos arestia suorittava on luvatta poistunut arestista, ei aikaa sen arestivuorokauden alusta, jolloin hän poistui, sen arestivuorokauden loppuun, jolloin palasi arestia suorittamaan, lueta hänen rangaistusajakseen.

Rangaistusajaksi luetaan aika, jonka arestia suorittava on sairaalassa hoidettavana. Jos rangaistu on itse tahallaan aiheuttanut hoidon tarpeen, voi joukko-osaston komentaja kuitenkin määrätä, ettei tätä aikaa lueta rangaistusajaksi.

Jos 1 momentissa tarkoitettua rangaistusta suorittava kutsutaan tuomioistuimeen todistamaan tai kuultavaksi, tuomioistuimessa vietetty aika sekä tuomioistuimeen menemiseen ja sieltä palaamiseen käytetty aika luetaan rangaistuksen täytäntöönpanoajaksi.

68 §

Aresti kotiutettaessa

Aresti on suoritettava loppuun siitä huolimatta, että rangaistu olisi kotiutettava. Jos rangaistu on kotiutettava terveydellisestä syystä, noudatetaan kuitenkin, mitä 73 §:n 1 momentissa säädetään.

69 §

Samanaikainen täytäntöönpano

Kurinpitorangaistuksia muistutusta, ylimääräistä palvelusta, varoitusta ja kurinpitosakkoa lukuun ottamatta ei voida panna samanaikaisesti täytäntöön.

70 §

Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot

Samalla kertaa täytäntöön pantavat poistumiskiellot on täysin määrin laskettava yhteen. Poistumiskiellojen näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

71 §

Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit ja muut rangaistukset

Samalla kertaa täytäntöön pantavat arestit on täysin määrin laskettava yhteen. Rangaistusten näin yhteenlaskettu aika saa kuitenkin olla enintään neljäkymmentä vuorokautta.

Yhteenlaskettaessa rangaistuksia 65 §:n 4 momentissa mainitussa tapauksessa on aresti muunnettava vankeudeksi siten, että yksi vuorokausi arestia vastaa yhtä päivää vankeutta. Jos tällöin on täytäntöön pantava kaksi tai useampia aresteja, on vankilanjohtajan ensin laskettava ne yhteen 1 momentissa säädettyllä tavalla.

Milloin aresti on 2 momentin mukaisesti laskettu yhteen muun rangaistuksen kanssa, on ensin suoritettava arestin muuntorangaistus ja vasta sen jälkeen muu rangaistus.

72 §

Poistumiskiellon muuntaminen kurinpitosaakoksi

Vähintään yhdentoista vuorokauden mittainen poistumiskielto, jonka täytäntöönpanoa ei ole vielä aloitettu tai jonka suorittaminen on kesken rangaistun kotiuttamisajan kohtana, muunnetaan kurinpitosaakoksi.

Poistumiskieltoa kurinpitosakoksi muunnettaessa kukin suorittamatta oleva täysi poistumiskieltovuorokausi vastaa yhden päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 70 §:ssä säädettyjä perusteita.

73 §

Arestin kurinpitosakoksi muuntaminen

Aresti muunnetaan kurinpitosakoksi, jos arestin täytäntöönpanoa ei ole aloitettu ennen kotiuttamista tai asevelvollinen kotiutetaan terveydellisestä syystä.

Arestia kurinpitosakoksi muunnettaessa vastaa kukin suorittamatta oleva täysi arestivuorokausi kolmen päivän kurinpitosakkoa. Muuntamisen suorittaa joukko-osaston komentaja noudattaen 2 §:n 5 momentissa ja 71 §:n 1 momentissa säädettyjä perusteita.

10 luku

Normaaliolojen vakavat häiriötilanteet ja**poikkeusolot**

74 §

Luvun säännösten soveltaminen

Tämän luvun säännöksiä sovelletaan silloin, kun tasavallan presidentti on asevelvollisuuslain 83 §:n mukaisesti päättänyt ylimääräisestä palveluksesta.

75 §

Kurinpitorangaistusten enimmäismäärien korottaminen

Sen lisäksi, mitä 2 §:ssä säädetään kurinpitorangeistuksista, kurinpitomenettelyssä saadaan määrätä:

- 1) ylimääräistä palvelusta enintään viisi toista kertaa;
- 2) poistumiskieltoa enintään neljäkymmentä päivää;
- 3) kurinpitosakkoa enintään kuudeltakymmeneltä päivältä.

Tuomioistuin saa tuomita arestia enintään kuusikymmentä vuorokautta.

Sen estämättä, mitä 4 §:n 2 momentissa säädetään yhteisestä kurinpitorangeistuksesta, saadaan määrätä poistumiskieltoa enintään viisikymmentä vuorokautta ja kurinpitosakkoa enintään kahdeksaltakymmeneltä päivältä sekä tuomita arestia enintään kahdeksankymmentä vuorokautta.

76 §

Kurinpitorangaistuksen määrääminen ammattisotilaille

Sen estämättä, mitä 8 §:ssä säädetään, saadaan kaikille sotilaille määrätä kaikkia kurinpitorangeistuksia.

77 §

Kurinpitoesimiehen toimivalta

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, joukkoyksikön komentaja saa määrätä arestia lukuun ottamatta kaikkia kurinpitorangeistuksia.

Sen estämättä, mitä 12 §:ssä säädetään, perusyksikön päällikkö saa määrätä poistumiskieltoa enintään 15 vuorokautta.

78 §

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan toimivaltuudet

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka toimii perusyksikön päällikkönä tai hänen suoranaisena esimiehenään taikka perusyksikön väepelinä, saa määrätä kurinpitorangeistuksen siten kuin kurinpitorangeistuksen määräämisoikeudesta 12 §:ssä säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies saa toimia tutkinnanjohtajana siten kuin 27 §:ssä säädetään. Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva saa toimia tutkijana.

Sen lisäksi, mitä 16 §:ssä säädetään, saa kiinniottamisen suorittaa asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva, joka on kiinniotettavan suoranainen esimies.

Riittävän koulutuksen saanut asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa oleva voidaan määrätä huolehtimaan täytäntöönpanosta.

79 §

Kurinpitorangaistusten täytäntöönpano

Sen estämättä, mitä 58 §:ssä säädetään, varoitus saadaan panna täytäntöön heti kurinpitopäätöksen tekemisen jälkeen.

Rangaistulle on annettava hyvitys siltä osin kuin varoitus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on lopullisesti kumottu tai poistettu tai kurinpitorangaistusta lievennetty. Hyvityksen rahamäärästä säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Varoituksen kumoamista koskeva päätös on julkaistava. Varoituksen kumoamispäätöksen julkaisemisesta noudatetaan, mitä varoituksen julkaisemisesta 63 §:ssä säädetään. Perusyksikön päällikkö tai häntä ylempi kurinpitoesimies voi lykätä kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanoa tai keskeyttää täytäntöönpanon 59 §:n 3 momentissa säädettyssä tilanteessa.

80 §

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan virkavastuu

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevaan, joka käyttää 78 §:ssä tarkoitettua toimivaltaa, sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä.

81 §

Asevelvollisuuslain mukaisessa palveluksessa olevan vahingonkorvausvastuu

Edellä 78 §:ssä tarkoitetun tehtävän yhteydessä aiheutuneesta vahingosta vastaa valtio sen mukaan kuin vahingonkorvauslaissa (412/1974) säädetään.

Edellä 78 §:ssä tarkoitettua tehtävää suorittavan korvausvastuuseen sovelletaan vahingonkorvauslain 4 luvun säännöksiä asevelvollisen korvausvastuusta.

11 luku.

Kurinpitopäätöksen kirjaaminen

82 §

Kurinpitorangaistusrekisteri

Tuomioistuimessa sotilasoikeudenkäyntiasiana käsitellyissä asioissa tuomitut rangaistukset mukaan lukien kurinpitorangaistukset sekä kurinpitomenettelyssä määrätyt kurinpitorangaistukset merkitään kurinpitorangaistusrekisteriin.

Kurinpitorangaistusrekisteriä pidetään kurinpitorangaistusten valvontaa, aiempien kurinpitorangaistusten selvittämistä, tietojen siirtämistä asevelvollisrekisteriin, rikos- ja seuraamustilastojen ylläpitämistä sekä kurinpitoasioita hoitavien henkilöiden ammattitaidon ja joukko-osaston ja perusyksikön toiminnan kehittämistä varten.

83 §

Kurinpitorangaistusrekisterin pitäjä

Kurinpitorangaistusrekisteriä pidetään:

1) perusyksikössä tai vastaavassa joukossa taikka laitoksessa asevelvollisuuslain nojalla palvelevista henkilöistä;

2) joukko-osastossa tai vastaavassa joukossa taikka laitoksessa palvelevista muista kuin 1 kohdassa tarkoitetuista henkilöistä joukko-osaston komentajaa ja vastaavassa virka-asemassa olevaa lukuun ottamatta; sekä

3) pääesikunnassa palvelevista henkilöistä sekä lisäksi erikseen joukko-osastojen komentajista ja vastaavissa tai näitä ylemmissä virka-asemissa olevista.

84 §

Kurinpitorangaistusrekisterin tietosisältö

Kurinpitorangaistusrekisteriin on 41 §:ssä mainittujen seikkojen lisäksi merkittävä:

1) aika, jolloin päätös on annettu asianosaiselle;

2) tieto muutoksenhausta ja sen johdosta tehdyistä päätöksistä;

3) tarkastusmerkinnät ja kurinpitomenettelyn valvonnasta aiheutuneet toimenpiteet; sekä

4) seuraamuksen täytäntöönpanoa koskevat tiedot.

85 §

Tietojen poistaminen kurinpitorangeistusrekisteristä

Tiedot poistetaan kurinpitorangeistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua siitä, kun kurinpitorangeistus tuomittiin tai määrättiin, jollei asianomaista tänä aikana ole tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä rangaistu.

Jos henkilöä on rangaistu tuomioistuimen päätöksellä tai kurinpitomenettelyssä useammin kuin kerran, tiedot poistetaan kurinpitorangeistusrekisteristä viiden vuoden kuluttua viimeisestä kurinpitorangeistuksesta.

12 luku

Kurinpitomenettelyn valvonta

86 §

Kurinpitorangeistusten tarkastukset

Joukko-osaston komentajan on tarkastettava alaistensa kurinpitoesimiesten määräämät kurinpitorangeistukset vähintään neljännesvuosittain.

Päaesikunta toimittaa tai toimituttaa kurinpitorangeistusten tarkastuksia tarvittaessa.

87 §

Kurinpitorangeistusrekisterien tarkastukset

Maavoimien komentajan, merivoimien komentajan, ilmavoimien komentajan ja vastaavan kurinpitoesimiehen on tarkastettava sotilaslakimiehen avustamana alaistensa joukkojen ja laitosten kurinpitorangeistusrekisterit vähintään kerran vuodessa.

88 §

Kurinpitovallankäytön valvonta

Kurinpitoesimiehen on valvottava alaistensa kurinpitoesimiesten kurinpitovallan käyttöä.

Jos joukko-osaston komentaja tai häntä ylempi kurinpitoesimies tällöin havaitsee, että kurinpitomenettelyssä on tapahtunut olennainen virhe tai kurinpitoesimies on ylittänyt toimivaltansa taikka kurinpitoasiassa tehty päätös on lopputulokseltaan virheellinen tai ilmeisesti kohtuuton, hänen on kumottava päätös tai lievennettävä kurinpitorangeistusta. Päätöstä ei kuitenkaan saa kumota tai muuttaa, jos sen tekemisestä on kulunut enemmän kuin kaksi vuotta, jolleivät erityisen painavat syyt sitä vaadi.

Jos esimies katsoo, että kurinpitoasia tulee ottaa uudelleen käsiteltäväksi tai kurinpitopäätöstä olisi muutettava kurinpitoasian vastaajan vahingoksi, hän voi hakea kurinpitopäätöksen poistamista tai purkamista. Kurinpitopäätökseen sovelletaan vastaavasti, mitä tuomion poistamisen edellytyksistä oikeudenkäymiskaaren 31 luvun 1 §:n 1 momentissa ja tuomion purkamisen edellytyksistä saman luvun 9 §:n 1 momentissa säädetään.

Hakemus on tehtävä 43 §:n 2 momentissa tarkoitetulle tuomioistuimelle kuuden kuukauden kuluessa kurinpitopäätöksen tekemispäivästä. Menettelyyn tuomioistuimessa sovelletaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa ylimääräisen muutoksenhakuasian käsittelystä säädetään.

Jos tuomioistuin tai kurinpitomenettelyä valvova esimies on muuttanut alemman esimiehen kurinpitoasiassa tekemän päätöksen tai kumonnut sen, on päätös annettava tiedoksi asianosaisille. Tiedoksiannossa noudatetaan, mitä 42 §:ssä kurinpitopäätöksen tiedoksiannosta säädetään.

Jos kurinpitopäätöksessä määrätty seuraamus on pantu täytäntöön ja kurinpitopäätös on kumottu tai poistettu taikka seuraamusta on lievennetty, noudatetaan, mitä 56 §:ssä hyvityksestä säädetään. Hyvityspäätöksen tekee 2 momentissa tarkoitettu kurinpitoesimies.

13 luku

Asetuksenantovaltuus

89 §

Tarkemmat säännökset

Tarkempia säännöksiä kurinpitorangeaistusten täytäntöönpanoon liittyvistä ja muista viranomaisten välisistä ilmoituksista voidaan antaa valtioneuvoston asetuksella.

14 luku

Erinäiset säännökset

90 §

Merkintä ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään

Tuomioistuimen on tehtävä määräämästään kurinpitorangeaistuksesta merkintä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään tiedon välittämiseksi sotilasviranomaisille. Merkin­nän tekemiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) ja sen nojalla säädetään.

15 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

91 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan sotilaskurinpitolaki (331/1983).

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

92 §

Siirtymäsäännökset

Jos kurinpitomenettelyssä käsiteltävä rikos on tehty ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan määrättäviin seuraamuksiin, pakko­kokeinoihin, asian käsittelyyn ja muutoksen­hakuun sekä täytäntöönpanoon ja valvontaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Ennen kuin korkein oikeus on liittynyt oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään, se toimittaa 90 §:ssä tarkoitetut tiedot lähettämällä päätöksestään jäljennöksen Oikeusrekisterikeskukselle tietojen välittämiseksi sotilasviranomaisille, jollei oikeusministeriön asetuksella säädetä tietojen toimitamisesta muulla tavoin.

Jos muualla laissa tai asetuksessa viitataan sotilaskurinpitolain säännöksiin, viittauksen katsotaan tämän lain voimaan tultua tarkoittavan viittausta tähän lakiin.

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 16 §, sellaisena kuin se on laissa 515/2003, sekä
muutetaan 6 luvun 1 §:n 4 momentti, 8 luvun 18 §:n 3 momentti sekä 16 luvun 15 §,
 sellaisina kuin ne ovat, 6 luvun 1 §:n 4 momentti laissa 1195/2004, 8 luvun 18 §:n 3 mo-
 mentti laissa 297/2003 ja 16 luvun 15 § laissa 563/1998, seuraavasti:

6 luku

Rangaistusten määräämisestä

1 §

Rangaistuslajit

Sotilaan ja muun 45 luvun alaisen henkilön kurinpitorangaistuksia ovat muistutus, ylimääräinen palvelus, varoitus, poistumiskiello, kurinpitosaakko ja aresti. Sovellettaessa muuhun kuin 45 luvun alaiseen henkilöön säännöstä, jossa säädetään seuraamukseksi kurinpitorangaistus, hänet tuomitaan kurinpitorangeistuksen sijasta sakkoon.

8 luku

Vanhentumisesta

18 §

Viittaussäännös

Sotilaille ja muulle 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangeistuksen

täytäntöönpanon vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaisissa (/).

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

15 §

Vangin laitton vapauttaminen

Joka laittomasti

1) vapauttaa vangin, pidätetyn tai kiinniote-
 tun taikka sotilaskurinpitolaisissa tarkoitettuun
 arestiin määrätyn henkilön vankilasta tai
 muusta säilytyspaikasta tai häntä vartioivan,
 saattavan tai kuljettavan virkamiehen tai soti-
 laan huostasta taikka auttaa häntä pääsemään
 karkuun tai

2) estää toimivaltaista virkamiestä tai soti-
 lasta ottamasta kiinni pakosalla olevaa van-
 gittavaksi tai pidätettäväksi määrättyä tai
 kiinniotettavaa henkilöä,

on tuomittava vangin laittomasta vapaut-
 tamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään
 kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
 20 .

3.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 224/2008, seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

2) kurinpitosakko, joksi poistumiskielto on sotilaskurinpitolain (/) 72 §:n 1 momentin nojalla tai aresti mainitun lain 73 §:n 1 momentin nojalla muunnettu;

2 §

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Sotilaskurinpitolain 72 §:n 1 momentissa tai 73 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitosakko, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu, on täytäntöönpanokelpoinen heti muuntamisen jälkeen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki**puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 7 § sekä
lisätään 19 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 23 a § seuraavasti:

2 luku

Toimivalta

7 §

Sotilaskurinpito

Puolustusvoimien kurinpitovallasta säädetään sotilaskurinpitolaissa (/).

19 §

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Rikoslain 45 luvun alainen henkilö saadaan lisäksi ottaa kiinni, jos hänen lausumistaan uhkauksista tai muusta käyttäytymisestään voidaan päätellä hänen todennäköisesti syylistyvän rikokseen; ja hän

1) on tuntematon ja kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja niitä tiedustelevalle esimiehelle, järjestyspartiolla tai vartio-, tai päivystystehtävää suorittavalle sotilaille; taikka

2) antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

23 a §

Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen, voidaan kohdistaa sotilaskurinpitolain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu etsintä ja tarkastus, jos on syytä epäillä kyseisessä momentissa mainittuja määräyksiä rikotun.

Luvattomasti tai laittomasti hallussa pidettyyn puolustusvoimien omaisuuteen taikka huumausaineeseen tai alkoholiin sovelletaan vastaavasti, mitä sotilaskurinpitolain 25 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____
kuuta 20 _____ .

5.

Laki**sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 28 §:n 1 momentti seuraavasti:

28 §

Rikosoikeudellinen vastuu

Edellä 6 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa tai harjoituksessa taikka kriisinhallintapalveluksessa olevat henkilöt ovat sotilaita koskevan rikoslain 45 luvun säännösten alaisia. Heidän kriisinhallintaoperaation palvelusalueella tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia

koskevia säännöksiä. Heihin sovelletaan sotilaskurinpitolain (/) ja sen nojalla annettuja säännöksiä siltä osin kuin tässä pykälässä ei toisin säädetä.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

6.

Laki**nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nimikirjalain (1010/1989) 4 §:n 2 momentti, sellaisena kuin se on laissa 613/2002, seuraavasti:

4 §

Nimikirjaan talletettavat tiedot

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta;

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus sotilasrikoksesta määrättyä muistutusta lukuun ottamatta;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta tai sotilasvirkarikoksesta rikoslain (39/1889) 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus sotilasrikoksesta tuomittua muistutusta lukuun ottamatta;

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä kuu-
ta 20 .

7.

Laki**rajavartiolain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolain (578/2005) 41 §:n 1 momentti seuraavasti:

41 §

*Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten
ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi*

denkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettävistä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (/) säädetään.

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeu-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

8.

Laki**rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 31 §:n 3 momentti seuraavasti:

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

pitolain 32 §:ssä tarkoitetun lausunnon antamisesta ja sotilaskurinpitolain 63 §:ssä tarkoitetusta varoituksen täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpitolain (/) 12 §:ssä tarkoitetuista rajavartiolaitoksen kurinpitoesimiehistä, sotilaskurin-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

Helsingissä 22 päivänä joulukuuta 2011

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**Puolustusministeri *Stefan Wallin*

2.

Laki**rikoslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan rikoslain (39/1889) 6 luvun 16 §, sellaisena kuin se on laissa 515/2003, sekä
muutetaan 6 luvun 1 §:n 4 momentti, 8 luvun 18 §:n 3 momentti sekä 16 luvun 15 §, sellai-
 sina kuin ne ovat, 6 luvun 1 §:n 4 momentti laissa 1195/2004, 8 luvun 18 §:n 3 momentti lais-
 sa 297/2003 ja 16 luvun 15 § laissa 563/1998, seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6 luku

6 luku

Rangaistusten määräämisestä**Rangaistusten määräämisestä**

1 §

1 §

*Rangaistuslajit**Rangaistuslajit*

Sotilaan ja muun 45 luvun alaisen henkilön kurinpitorangaistuksia ovat varoitus, poistumisrangaistus, kurinpitosaakko ja aresti. Sovellettaessa muuhun kuin 45 luvun alaiseen henkilöön säännöstä, jossa säädetään seuraamukseksi kurinpitorangaistus, hänet tuomitaan kurinpitorangaistuksen sijasta sakkoon.

Sotilaan ja muun 45 luvun alaisen henkilön kurinpitorangaistuksia ovat *muistutus, ylimääräinen palvelus*, varoitus, *poistumiskiellato*, kurinpitosaakko ja aresti. Sovellettaessa muuhun kuin 45 luvun alaiseen henkilöön säännöstä, jossa säädetään seuraamukseksi kurinpitorangaistus, hänet tuomitaan kurinpitorangaistuksen sijasta sakkoon.

8 luku

8 luku

Vanhentumisesta**Vanhentumisesta**

18 §

18 §

*Viittaussäännös**Viittaussäännös*

Sotilaille ja muulle rikoslain 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangaistuksen vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaisissa (331/1983).

Sotilaille ja muulle 45 luvun alaiselle henkilölle tuomittavan kurinpitorangaistuksen täytäntöönpanon vanhentumisesta säädetään sotilaskurinpitolaisissa (/).

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

15 §

Vangin laitton vapauttaminen

Joka laittomasti

1) vapauttaa vangin, pidätetyn tai kiinniote-
tun taikka sotilaskurinpitolaissa (331/1983)
tarkoitettuun arestiin määrätyn henkilön van-
kilasta tai muusta säilytyspaikasta tai häntä
vartioivan, saattavan tai kuljettavan virka-
miehen tai sotilaan huostasta taikka auttaa
häntä pääsemään karkuun tai

2) estää toimivaltaista virkamiestä tai soti-
lasta ottamasta kiinni pakosalla olevaa vangit-
tavaksi tai pidätettäväksi määrättyä tai kiin-
notettavaa henkilöä,

on tuomittava vangin laittomasta vapautta-
misesta sakkoon tai vankeuteen enintään kah-
deksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

16 luku

Rikoksista viranomaisia vastaan

15 §

Vangin laitton vapauttaminen

Joka laittomasti

1) vapauttaa vangin, pidätetyn tai kiinniote-
tun taikka sotilaskurinpitolaissa tarkoitettuun
arestiin määrätyn henkilön vankilasta tai
muusta säilytyspaikasta tai häntä vartioivan,
saattavan tai kuljettavan virkamiehen tai soti-
laan huostasta taikka auttaa häntä pääsemään
karkuun tai

2) estää toimivaltaista virkamiestä tai soti-
lasta ottamasta kiinni pakosalla olevaa van-
gittavaksi tai pidätettäväksi määrättyä tai
kiinniotettavaa henkilöä,

on tuomittava vangin laittomasta vapaut-
tamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään
kahdeksi vuodeksi.

Yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuu-
ta 20 _____ .

3.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 ja 2 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) 1 §:n 1 momentin 2 kohta ja 2 §:n 2 momentti, sellaisena kuin niistä on 1 §:n 1 momentin 2 kohta laissa 224/2008, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

 2) sotilaskurinpitolain (331/1983) 44 §:n 2 momentissa ja 45 b §:ssä tarkoitettu maksu;

 2) *kurinpitosaakko, joksi poistumiskielto on sotilaskurinpitolain (/) 72 §:n 1 momentin nojalla tai aresti mainitun lain 73 §:n 1 momentin nojalla muunnettu;*

2 §

2 §

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

 Sotilaskurinpitolaissa tarkoitettu maksu on täytäntöönpanokelpoinen heti maksuksi muuntamisen jälkeen.

Sotilaskurinpitolain 72 §:n 1 momentissa tai 73 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitosaakko, joksi poistumiskielto tai aresti on muunnettu, on täytäntöönpanokelpoinen heti muuntamisen jälkeen.

 Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

4.

Laki**puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
*muutetaan puolustusvoimista annetun lain (551/2007) 7 § sekä
 lisätään 19 §:ään uusi 3 momentti sekä lakiin uusi 23 a § seuraavasti:*

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 luku

2 luku

Toimivalta

Toimivalta

7 §

7 §

Sotilaskurinpito

Sotilaskurinpito

Puolustusvoimat voi käyttää kurinpitovaltaa siten kuin sotilaskurinpitolaissa (331/1983) säädetään.

Puolustusvoimien kurinpitovallasta säädetään sotilaskurinpitolaissa (/).

19 §

19 §

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

Henkilöllisyyden selvittäminen, henkilön poistaminen ja kiinniotto-oikeus

 (uusi 3 mom.)

Rikoslain 45 luvun alainen henkilö saadaan lisäksi ottaa kiinni, jos hänen lausumis- tai muusta käyttäytymisestä voidaan päätellä hänen todennäköisesti syyllistyvän rikokseen; ja hän

1) on tuntematon ja kieltäytyy antamasta henkilöllisyytensä selvittämiseksi tarpeellisia tietoja niitä tiedustelevalle esimiehelle, järjestyspartiolla tai vartio-, tai päivystystehtävää suorittavalle sotilaille; taikka

2) antaa henkilöllisyydestään ilmeisesti virheellisen tiedon.

23 a §

Joukko-osaston komentajan tarkastus- ja etsintäoikeus

Puolustusvoimien palveluksessa olevaan henkilöön, joka ei ole rikoslain 45 luvun alainen, voidaan kohdistaa sotilaskurinpito-

lain 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu etsintä ja tarkastus, jos on syytä epäillä kyseisessä momentissa mainittuja määräyksiä rikotun.

Luvottomasti tai laittomasti hallussa pidettyyn puolustusvoimien omaisuuteen taikka huumausaineeseen tai alkoholiin sovelletaan vastaavasti, mitä sotilaskurinpitolain 25 §:n 2 momentissa säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuu-
ta 20 .

5.

Laki**sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain 28 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain (211/2006) 28 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

28 §

28 §

Rikosoikeudellinen vastuu

Rikosoikeudellinen vastuu

Edellä 6 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa tai harjoituksessa taikka kriisinhallintapalveluksessa olevat henkilöt ovat sotilaita koskevan rikoslain 45 luvun säännösten alaisia. Heidän kriisinhallintaoperaation palvelusalueella tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä. Heihin sovelletaan sotilaskurinpitolain (331/1983) ja sen nojalla annettuja säännöksiä siltä osin kuin tässä pykälässä ei toisin säädetä.

Edellä 6 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa tai harjoituksessa taikka kriisinhallintapalveluksessa olevat henkilöt ovat sotilaita koskevan rikoslain 45 luvun säännösten alaisia. Heidän kriisinhallintaoperaation palvelusalueella tekemiinsä sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettuihin rikoksiin ei kuitenkaan sovelleta sota-aikana tehtyjä rikoksia koskevia säännöksiä. Heihin sovelletaan sotilaskurinpitolain (/) ja sen nojalla annettuja säännöksiä siltä osin kuin tässä pykälässä ei toisin säädetä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

6.

Laki**nimikirjalain 4 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan nimikirjalain (1010/1989) 4 §:n 2 momentti, sellaisina kuin se on laissa
 613/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

4 §

4 §

Nimikirjaan talletettavat tiedot

Nimikirjaan talletettavat tiedot

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta;

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta tai sotilasvirkarikoksesta rikoslain 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus;

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

Nimikirjaan on lisäksi talletettava seuraavat tiedot:

1) tieto asevelvollisuuden suorittamisesta tai asevelvollisuuden suorittamisesta vapauttamisesta;

2) tieto seuraavista rangaistuksista:

a) kurinpitorangaistus *sotilasrikoksesta määrättyä muistutusta lukuun ottamatta*;

b) tuomioistuimen virkarikoksesta tai sotilasvirkarikoksesta rikoslain (39/1889) 40 luvun mukaan tuomitsema rangaistus *muistutusta lukuun ottamatta*;

c) tuomioistuimen muusta rikoksesta tuomitsema vankeusrangaistus, jos rangaistus on tuomittu virkamiehelle tai jos rikos on tehty tuomitun ollessa virkasuhteessa valtioon.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .*

7.

Laki**rajavartiolain 41 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolain (578/2005) 41 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

41 §

41 §

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiomiehen toimivaltuudet rikosten ennalta estämiseksi ja selvittämiseksi

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettäviä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (331/1983) säädetään.

Rajavartiolaitos on esitutkintalaissa tarkoitettu esitutkintaviranomainen. Rajavartiolaitos suorittaa toimenpiteitä rikosten ennalta estämiseksi, selvittämiseksi ja syytteeseen saattamiseksi itsenäisesti tai yhdessä muun viranomaisen kanssa sen mukaan kuin tässä luvussa tai muualla säädetään. Sotilasoikeudenkäyntilaissa (326/1983) tarkoitettua rikosta koskevasta esitutkinnasta ja siinä käytettäviä pakkokeinoista on lisäksi voimassa, mitä sotilaskurinpitolaissa (/) säädetään.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .

8.

Laki**rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 31 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain (577/2005) 31 §:n 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

31 §

31 §

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Sotilasrikossäännösten soveltaminen

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpitolaain (331/1983) 12 §:ssä tarkoitetuista rajavartiolaitoksen kurinpitoesimiehistä, 31 §:ssä tarkoitettun lausunnon antamisesta ja 46 §:ssä tarkoitettusta täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tarkempia säännöksiä menettelystä sotilasrikosten esitutkinnassa sekä sotilaskurinpitolaain (/) 12 §:ssä tarkoitetuista rajavartiolaitoksen kurinpitoesimiehistä, *sotilaskurinpitolaain* 32 §:ssä tarkoitettun lausunnon antamisesta ja *sotilaskurinpitolaain* 63 §:ssä tarkoitettusta *varoituksen* täytäntöönpanosta rajavartiolaitoksessa käsiteltävässä sotilaskurinpitoasiassa annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuu-
 ta 20 .

*Liite
Asetusluonnos*

Valtioneuvoston asetus

sotilaskurinpitorangeistuksiin liittyvistä täytäntöönpanokirjoista, ilmoituksista ja hyvityksistä

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty puolustusministeriön esittelystä, säädetään sotilaskurinpitolain (/) 56, 79 ja 89 §:n nojalla:

1 §

Kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanokirja

Kurinpitomenettelyssä määrätyn muun rangaistuksen kuin kurinpitosakon täytäntöönpanokirjana on yksi kappale kurinpitomenettelyssä tehdystä päätöksestä.

Jos rangaistuksen täytäntöönpano ei kuulu sen määränneelle kurinpitoesimiehelle, hänen on viipymättä toimitettava jäljennös päätöksestä täytäntöönpanoa varten siitä huolehtivalle esimiehelle.

Kappale kurinpitomenettelyssä tehdystä päätöksestä, jolla on määrätty kurinpitosakko, on lähetettävä Oikeusrekisterikeskukselle. Kappaletta ei saa lähettää ennen kuin kurinpitovalitukselle säädetty määräaika on päättynyt. Kappaleeseen on merkittävä, onko päätöksestä valitettu.

Tuomioistuimen tuomitseman kurinpitorangeistuksen täytäntöönpanokirjasta säädetään tietojen merkitsemisestä oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään annetussa oikeusministeriön asetuksessa (1024/2010).

2 §

Täytäntöönpanokirjan toimittaminen

Joukko-osaston komentajan on toimitettava arestia ja tuomioistuimen tuomitsemaa kurinpitorangeistusta koskeva täytäntöönpanokirja sotilaskurinpitolain 57 §:n 1 momentissa tarkoitetulle täytäntöönpanosta huolehtivalle virkamiehelle hankittuaan sitä ennen selvityksen päätöksen täytäntöönpanokelpoisuudesta.

Mitä 1 momentissa säädetään joukko-osaston komentajasta, koskee soveltuvin osin pääesikuntaa, kun asian on käsitelty hovioikeus ensimmäisenä oikeusasteena.

3 §

Kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta ilmoittaminen

Sotilaskurinpitolain alaisen henkilön kiinniottamisesta, pidättämisestä ja vangitsemisesta sekä hänen vapaaksi päästämistään on viipymättä ilmoitettava sille perusyksikön päällikölle tai muulle esimiehelle, jonka alainen kiinniotettu, pidätetty tai vangittu henkilö on.

4 §

Hyvityksen rahamäärä

Sotilaskurinpitolain 56 §:ssä tarkoitettu hyvitys on:

- 1) muistutuksesta 30 euroa;
- 2) ylimääräisestä palveluksesta 30 euroa yhdeltä kerralta; sekä
- 3) poistumiskiellosta 50 euroa yhdeltä vuorokaudelta.

Sotilaskurinpitolain 79 §:n 2 momentissa tarkoitettu hyvitys normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa täytäntöönpannusta varoituksesta on 60 euroa.

5 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuu-
ta 20 .